Sabiha Z. SERTEL - M. Zekeriya SERTEL

DAVAMIZ VE MÜDAFAAMIZ

Mektuplar - İddianameler - Müdafaalar
Mahkeme Kararları - Tevkif Kararları

İSTANBUL
1946

F — K Basımevi
İstanbul 1946

Sabiha SERTEL — Zekeriya SERTEL

DAVAMIZ
ve
MÜDAFAAMIZ

MAKALELER — İDDİANAMELER —
MÜDAFAALAR — MAHKEME KARARLARI —
YARGITAY KARARLARI

Başlangıç

Aleyhimizde açılan davalar, gerek Türk efkârında uyandırdığı derin alâka, gerek demokrasi tarihimizde mühim bir hadise teşkil etmesi bakımından,tarihî bir kıymeti haizdir. Bu sebeple, bu dâvaların mahkeme dosyalarında mahpus kalmıyarak Türk efkârına arzında fayda görülmüştür.

Açılan dâvaların mâhiyeti, seyri ve neticeleri hakkında tam bir fikir verebilmek maksadıyla, davaya mevzu olan yazılarla, Müddeiumuminin iddianamesi, müdafaalar ve mahhkeme kararları bir araya toplanarak bu küçük eser vücude getirilmiştir.

Bu kitabın neşrinde gözetilen ikinci gaye, bu mesele hakkında Türk ve dünya efkârını aydınlatmaktır. Çünkü biz yalnız mahkeme önünde değil, Türk efkârı önünde de hesap vermek istiyoruz ve mahkemenin kararına olduğu kadar, Türk efkârının vereceği hükme ehemmiyet veriyoruz. Yalnız adalet önünde değîl, Türk milleti önünde de beraat etmek arzusundayız. Onun için mahkemeleri olduğu gibi veriyoruz ve Türk efkârının hakkımızda vereceği hükmü vicdan huzûrile bekliyoruz.

BİRİNCİ DAVA

Vatandaş Nasıl Hesap Sorar?

Tan gazetesinin 12 Kasım 945 tarihli nüshasında M. Zekeriya Serte imzasiyle çıkan başmakale.

Eski Amerika Cumhurreisi Roosevelt'in karısı Eleanor Roosevelt tanınmış bir muharrirdir. Kocası Cumhurreisi bulunduğu zaman bile muharrirliği bırakmamış, gazete ve mecmualara muntazaman yazmakta devam etmiştir.

Amerikanın en meşhur kadın mecmuası Ladies Homes Journal, Madam Roosevelt'e bir sual cevap sayfası ayırmıştır. Okuyucular bu sayfada madam Roosevelt'e her istedikleri suali sorabilir, ve muharrir de bu suallere gayet açık ve samimi cevaplar verir. Okuyucuların sordukları arasında münasebetlileri ve münasebetsizleri vardır. Meselâ "Beyaz Saray'da kaç hizmetçi kullanırsınız?„ falan gibi kadının doğrudan doğruya hususi hayatına ait olan suallere bile Madam Roosevelt cevap vermekten çekinmez.

Geçen gün Madam Roosevelt'in okuyucularına verdiği cevapları okurken, bunların içinde bir sual dikkatimi çekti, okuyucu soruyor:

— Cenuptaki pamuk mensucat sanayiinde büyük hisseleriniz var mıdır? İşittiğime göre bu sanayi ile paraca ilgili olduğunuz için zencileri müdafaa ediyormuşsunuz.

Madam Roosevelt bu sualden rahatsız olmuyor, bunu bir küstahlık telâkki etmiyor. Bilâkis her vatandaşın Cumhur reisinin şahsî serveti hakkında malûmat sahibi olmak istemesini haklı buluyor ve ona şu cevabı veriyor:

«Küçük sayılacak mevcut bütün param Nevyork bankasındadır, ve bu para bana babamdan ve annemden miras kalmıştır. Bana getirdiği gelir pek azdır. Bahsettiğiniz pamuk ve mensucat sanayii tahvillerinden bir taneye bile sahip değilim. Hayır işlerinde kullanmak üzere sarfettiğim parayı şahsen kazanmağa mecburum. Kazandığım para da yaptığım yardımlara ancak yettiği için kenara para koymağa imkân bulamadım.»

***

Vatandaş, verdiği verginin nasıl sarfedildiğini her zaman bilmek ve kontrol etmek hakkını haizdir. Umumî hayata girmiş insanlar da her zaman hususî ve umumi hayatları hakkında vatandaşlara hesap vermeğe mecburdur. Fakat demokrasinin bu en basit icabını kavramak uzun bir demokratik terbiyeye ihtiyaç gösterir.

Faraza bizde bir vatandaş çıksa da, eski veya yeni vekil ve mebuslardan, servet sahibi olmuş kimselere, bu serveti nasıl ve nereden elde ettikleri hakkında bir sual sorsa cevap alabilir mi? Halbuki hepimiz biliriz ki, yirmi seneden beri iktidar mevkiinde bulunmuş olanların bir çokları bu gün servet sahibi olmuşlardır. Bunların bir çoğu babalarından kalmış mirasa sahip değillerdir. Devlet işlerinde bulundukları müddetçe kazandıkları para mahdut ve malumdur. Öyle olduğu halde bunlardan bir çoğu bu gün apartman, han sahibidir. Bankalarda birikmiş paraları vardır. Hattâ bazılarının yabancı memleketler bankalarında servetleri yatmaktadır.

Bu zatlar Eleanor Roosevelt gibi, bir vatandaşin su-

ali karşısında kalırsa, onun gibi sükûn ve vicdan huzuriyle cevap verebilirler mi?

İşte demokraside kontrolün kıymet ve ehemmiyeti buradadır. Demokrasi; parlamento, partiler ve matbuat gibi bir çok kontrol cihazları kurmuştur. Bu cihazlar vatandaşın vergisini kullanan hükûmet erkânını daimî surette kontrol altında bulundururlar. İcabında vatandaşın vergisini yanlış yerde kullananlardan hesap sorarlar.

Cumhuriyet hükûmeti de başlangıçta bu meselede gayet hassas davranmış, mevkilerini suiistimal ederek servet yapmak isteyen bazılarını mahkemelere vermiştir. Fakat sonraları bu kontrol gevşemiş ve servet yapanların adedi çoğalmıştır. Memurların servetlerinin kaynaklarını bildirmeleri mecburiyetini koyan kanun da tatbik edilmemiştir.

Fakat vatandaşların hesap soracakları zaman gelirse, «kaç nâsiye vardır çıkacak pâkü dırahşan!» bilemeyiz !

Millet Önünde Hesaplaşmak istiyoruz!

Tan gazetesinin 1 Aralık 945 tarihli nüshasında M. Zekeriya Sertel imzasiyle çıkan başmakale.

C. H. Partisinin verdiği 400.000 lira ile Sivasta bir gazete çıkarılıyor. Bu gazeteyi çıkaranlar, güya bu sermayeyi kendileri koymuşlar gibi, aralarında bir şirket kurmuşlardır. Bu kadar büyük bir fedakârlıkla çırarılan bu gazetenin hedefi Anadolu içinde Partinin fikirlerini yaymak olsa gerektir. Fakat ilk günden beri çıkan nüshalarından anladığımıza göre takip edilen gaye, bir takım iftiralar ve isnatlarla Anadolu halkının fikirlerini zehirlemekten ibarettir. Nitekim son nüshalarından birinde, bu parayı nereden buldukları hakkında sorduğumuz bir suale cevap vermekten kaçınarak aynı silâhı bize karşı kullanmak istediklerini gördük. Onlar da bizden hesap soruyorlar. Zekeriya Sertel, büyük bir gazetenin sahibidir, Moda'da güzel bir evi vardır, bu parayı nereden bulmuştur? diyorlar.

Bu suali soranlar Zekeriya Sertel'in bütün gazetecilik hayatını yakından tanıyan kimselerdir. Bu itibarla da bizim otuz beş sene süren ve ıstıraplarla dolu olan meslek hayatımızda elde ettiğimiz muvaffakiyetin bütün sırlarını bilirler. Biz Türk milleti önünde her gün açık alınla hesap vermeğe hazırız. Başkalarına hesap sorabilmek için insanın evvelâ kendisini hesap verebilecek kadar kuvvetli görebilmesi lâzımdır. Biz bu arkadaşlara 400 bin lirayı nereden bulduklarını sorduğumuz zaman,

kendi hesabımızı da millet önünde vermeğe hazır olmamızdan kuvvet almıştık. Onlar bu hesabı veremiyecekleri için işi demagojik hilelere sapmakta bulmayı tercih etmişlerdir.

923 de Amerikadan geldiğimiz günden beri neşrettiğimiz çeşitli mecmualar, yaptığımız geniş neşriyat ve çıkardığımız gazetelere ait hesaplarımızı her zaman vermeğe hazırız. Hükûmetin derhal bir tahkik heyeti kurarak bu hesapları tetkik etmesini memnuniyetle karşılarız ve bunu valnız bizim için değil, bütün Türk gazeteleri ve hattâ bütün Türk vatandaşları için yapmasını istiyoruz.

923 den beri, kazançları mahdut ve malûm olan bir çok kimseler bu gün büyük servetlere sahip olmuşlardır. Kazançlariyle ölçülemiyecek han, hamam ve arazi sahibi olanlar pek çoktur. Bu zatların bu serveti nasıl ve hangi yollardan temin ettiklerini öğrenmek bütün vatandaşların en büyük arzusudur. Merhum Refik Saydam zamanında, vaziyetlerinden şüphe edilen devlet memurlarının mal beyanına mecbur edilecekleri hakkında çıkan ve bu güne kadar tatbikinden çekinilen kanunun, yalnız memurlar hakkında değil, kazançları şüpheli bütün vatandaşlar hakkında tatbikini istiyoruz. Bir vekil, bir mebus maaşiyle kurulmasına imkân olmayan büyük servetlerin meydana çıkması, meşrû olmıyan kazançların millet önüde teşhir edilmesi, rejimin de kuvvetlenmesine hizmet eden bir âmil olabilir.

Rivayet ederler ki, hükûmet 938 ve 939 tarihlerinde vekillik ve mebusluk etmiş bazı kimselerin servetleri hakkında derin tahkikat yaptırmış, bu zatların bankalarda ve tapulardaki mevcutlarını araştırıp tespit ettirmiş, bununla da kalmıyarak merkezi İsviçrede bulunan bir teşkilât vasıtasiyle yabancı memleketler bankalarına para yatırmış olanların da isimlerini öğrenmek istemiş. Bu teşkilâtın şefini Ankaraya getirtmiş, kendisine bolca

para verilmiş. Bu teşkilat, dünyanın her tarafında bulunan ajanları vasıtasiyle bütün yabancı bankalarda eski ve yeni Türk ricalinin yatırdıkları paraları araştırmış, tespit ettiği isimleri bir liste halinde hükûmete vermiş. Fakat hükûmet ne bu listeyi neşretmiş, ne de bu listede isimleri bulunan kimseler hakkında takibat yapmağa lüzum görmüştür. Çünkü bu listenin neşri, dün, ve buğün başımız üstünde tuttuğumuz bir çok kimselerin foyasını meydana çıkaracak, iktidarın ve nüfuzun nasıl gayri meşrû bir kazanç vasıtası olduğu anlaşılacaktı.

Memurları mal beyanına mecbur eden kanunun da neşredilmemesi bu kaygudan doğmuştu.

Şimdi bizden hesap soranlardan biz de hesap soruyoruz. İsviçredeki teşkilât vesıtasiyle elde edilen listenin neşredilmesini ve bütün servet sahibi vatanadaşların mal beyanına mecbur edilmesini istiyoruz. Dün beş paraları yokken kazançları mahdut ve belli kimselerle millet önünde hesaplaşmak istiyoruz. Bu hesaplaşmada bakalım, **Kaç nâsiye vardır çıkacak pâkü dırahşan.**

T. C.
İSTANBUL
C. Müddeiumumiliği
Esas:
2. inci Tedkik
45 - 13124

15 - 12 945

İddianame

İstanbul Asliye İkinci Ceza Yargıçlığına

Basın kanununa aykırı olarak, kendilerine verilen ödevlerin ifasından ötürü, Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kurulu ve diğer resmî hey'etlerle devlet memurları hakkında isim ve madde gösterilmiyerek müphem ve kötü zannı davet edecek mahiyette mütecaviz yayınlar yaparak Büyük Millet Meclisini, Bakanlar kurulunu ve resmî hey'etlerle devlet memurlarının şeref ve haysiyetlerini bozmaktan sanık Yeni Sabah gazetesi sahibi Ali Rıza oğlu 1309 doğumlu A. Cemalettin Saracoğlu ve bu gazetenin Neşriyat Müdürü Hüseyin oğlu 1304 doğumlu Mustafa Sami Karayel; Tan gazetesi sahibi Süleyman oğlu 1309 doğumlu Halil Lütfü Dördüncü ve bu gazetenin baş muharriri Halim oğlu 1306 doğumlu Mehmet Zekeriya Sertel haklarında basın kanununun 55 inci maddesine uyularak gazetelerde yayınlanan bu yazılar üzerinde yapılan inceleme sonunda:

Tan gazetesinin 1 Aralık 945 gün 3447 sayılı nüshasının birinci sahifesinde (Millet önünde hesaplaşmak

istiyoruz) başlıklı ve (Mehmet Zekeriya Sertel) imzalı yazıda; (Cumhuriyet Halk Partisinin verdiği 400 bin lira ile Sivasta bir gazete çıkarılıyor. Bu gazeteyi çıkaranlar gûya bu sermayeyi kendileri koymuşlar gibi aralarında bir şirket kurmuşlardır. Bu kadar büyük bir fedakârlıkla çıkarılan bu gazetenin hedefi Anadolu içinde Partinin fikirlerini yaymak olsa gerektir. Fakat ilk günden beri çıkan nüshalarından anladığımıza göre, takip edilen gaye bir takım iftiralar ve isnatlarla Anadolu halkının fikrini zehirlemekten ibarettir Netekim son nüshalarından birini bu parayı nereden buldukları hakkında sorduğumuz bir suale cevap vermekten kaçınarak aynı silâhı bize karşı kullanmak istediklerini görerek onlar da bizden hesap soruyorlar. "Zekeriya Sertel büyük bir gazetenin sahibidir. Modada güzel bir evi vardır. Bu parayı nereden bulmuş„ diyorlar. Bu suali soranlar Zekeriya Sertelin bütün gazetecilik hayatını yakından tanıyan kimselerdir. Bu itibarla da bizim otuz beş sene süren ve istiraplarla dolu olan meslek hayatımızla elde ettiğimiz muvaffakiyetin bütün sırlarını bilirler. Biz Türk milleti önünde her gün açık alınla hesap vermeğe hazırız. Başkalarına hesap sorabilmek için insanların evvela kendisini hesap verebilecek kadar kuvvetli görebilmesi lâzımdır. Biz bu arkadaşlara 400 bin lirayı nereden bulduklarını sorduğumuz zaman millet önünde hesap vermeğe hazır olmamızdan kuvvet almıştık. Fakat bu hesabı veremiyecekleri için işi demagojik hilelere sapmakta bulmağı tercih etmişlerdir.

923 de Amerikadan geldiğimiz günden beri neşrettiğimiz çeşitli mecmualar, yaptığımız geniş neşriyat ve çıkardığımız gazetelere ait hesaplaşmayı her zaman vermeğe hazırız. Hükûmetin derhal bir tahkik hey'eti kurarak bu hesapları tetkik etmesini memnuniyetle karşılarız. Ve bunu yalnız bizim için değil bütün türk gazeteleri ve hattâ bütün türk vatandaşları için yapmasını

istiyoruz. 923 den beri kazançları mahdut ve malum olan bir çok kimseler bu gün büyük servetlere sahip olmuşlardır. Kazançlariyle ölçülemiyecek han ve hamam ve arazi sahibi olanlar pek çoktur Bu zatların bu serveti nasıl ve hangi yollardan temin ettiklerini öğrenmek bütün vatandaşların en büyük arzusudur.

Merhum Refik Saydam zamanında vaziyetlerinden şüphe edilen devlet memurlarının mal beyanına mecbur edilmeleri hakkında çıkan ve bu güne kadar tatbikten çekilen kanunun yalnız memurlar hakkında değil, kazançları şüpheli bütün vatandaşlar hakkında tatbikini istiyoruz. Bir vekil, bir mebus maaşile kurulmasına imkân olmıyan büyük servetlerin meydana çıkması, meşru olmayan kazançların millet önünde teşhir edilmesi, rejimin kuvvetlenmesine hizmet eden bir âmil olabilir.

Rivayet ederlerki hükûmet 938-939 tarihlerinde vekillik ve mebusluk etmiş bazı kimselerin servetleri hakkında derin tahkikat yaptırmış, bu zatların bankalarda ve tapulardaki mevctlarını arayıp tesbit ettirmiş, bununla da kalmıyarak merkezi İsviçrede bulunan bir teşkilât vasıtasiyle yabancı memleketler bankalarına para yatırmış olanların da isimlerini öğrenmek istemiş, bu teşkilâtın şefini Ankaraya getirtmiş, bolca para verilmiş, bu teşkilât dünyanın her tarafında bulunan adamları vasıtasiyle bütün yabancı bankalarda eski veya yeni Türk ricalinin yatırdıkları paraları araştırmış, tesbit ettiği isimleri bir liste halinde hükûmete vermiş ve fakat hükûmet ne bu listeyi neşretmiş ve ne de isimleri bulunan kimseler hakkında takibat yapmağa lüzum görmüştür. Çünkü bu listenin neşri dün ve bu gün başımız üstünde tuttğumuz bir çok kimselerin foyasını meydana çıkaracak, iktidarın ve nüfuzun nasıl gayri meşru bir kazanç vasıtası olduğu anlaşılacaktır. Memurları mal beyanına mecbur eden kanunun da neşredilmemesi bu kaygudan doğmuştur. Şimdi bizden hesap soranlardan biz de hesap soruyoruz.

İsviçredeki teşkilât vasıtasiyle elde edilen listenin neşredilmesini ve bütün servet sahibi vatandaşların mal beyanına mecbur edilmesini istiyoruz. Dün beş paraları yokken, kazançları mahdut ve belli kimselerle millet önünde hesaplaşmak istiyoruz. Bu hesaplaşmada bakalım, (kaç nasiye vardır çıkacak pâküdirahşan) ve yine Tan gazetesinin 12 Kasım 945 gün ve 3431 sayısında birinci sahifede (Vatandaş nasıl hesap sorar) başlıklı ve Mehmet Zekeriya Sertel imzalı çıkan yazıda (..... vatandaş verdiği verginin nasıl sarfedildiğini her zaman bilmek ve kontrol etmek hakkını haizdir. Umumi hayata girmiş insanlarda her zaman hususi ve umumi hayatları hakkında meslekdaşlara hesap vermeğe mecburdur. Fakat demokrasinin bu en basit icabını kavramak uzun bir demokratık terbiyeye ihtiyaç gösterir. Faraza bizde bir vatandaş çıksada eski veya yeni vekil veya mebuslardan servet sahibi olmuş kimselere bu serveti nasıl ve nereden elde ettikleri hakkında bir sual sorsa bir cevap alabilirmi? Halbuki hepimiz biliriz ki yirmi seneden beri iktidar mevkiinde bulunmuş olanların bir çokları bu gün servet sahibi olmuşlardır. Bunların bir çoğu babalarından kalmış mirasa sahip değillerdir. Devlet işlerinde bulundukları müddetçe kazandıkları para mahdut ve malumdur. Öyle olduğu halde bunlardan bir çoğu bu gün apartman han sahibidir. Bankalarda birikmiş paraları vardır. Hatta bazılarının yabancı memleketler bankalarında servetleri yatmaktadır.

Bu zatlar Madam Ruzvelt gibi, bir vatandaşın suali karşısında kalırlarsa onun gibi sükün ve vicdan huzuru ile cevap verebilirler mi? İşte demokraside kontrolün kıymet ve ehenmiyeti buradadır. Demokrasi; parlamento, partiler ve matbuat gibi bir çok kontrol cihazları kurmuştur. Bu cihazlar vatandaşın vergisini kullanan hükûmet erkânını daimi surette kontrol altında bulundururlar. İcabında vatandaşın vergisini yalnış yerde kul-

lananlardan hesap sorarlar. Cumhuriyet hükûmeti de başlangıçta bu meselede gayet hassas davranmış, mevkilerini suiistimal ederek servet yapmak istiyen bazılarını mahkemeye vermiştir. Fakat sonraları bu kontrol gevşemiş ve servet yapanların adedi çoğalmıştır. Memurların servetlerinin kaynaklarını bildirmeleri mecburiyetini koyan kanun da tatbik edilmemiştir. Fakat vatandaşların hesap soracakları zaman gelirse, kaç nâsiye vardır çıkacak pâküdirahşan? bilemeyiz), diye yazılı olduğu görülmüştür.

Bu baş makalelerde memleketi idare edenlerin, Büyük Millet Meclisi üyelerinin, Bakanlar Kurulunun, devlet memurlarının, kamu müesseselerinde çalışdırılanların, hülâsa baştan aşağı Türkiye idaresinin derece derece ihmal, suiistimal, ve türlü vasıtalarla çalan çarpan, göz boyayıp para yapan ve para kazanmak hırsına zebun bir zihniyetin teşkil ettiği bir zümre elinde bulunduğu, kamu menfaati kaygusunu vicdanında yer almayan bir memur sürüsü mevcut olduğu, kanunun yalnız memurlara koyduğu mal beyannamesi vermek mecburiyetini hırsızlar listesinin başında bulunan millet vekillerine teşmilinin lâzım geldiği, on yıl millet vekilliği yapmış birçok şahısların millet vekilliğinin forsundan bilistifade karışık ve şüpheli işler takip ve intaç etmeleri sayesinde muhteşem servet sahibi oldukları, bunlardan milletin haklı olarak kuşku duyduğu, iç işlerimizin karanlık, karışık; aciz ve iyi niyetten uzak elemanların elinde bozuk düzen yürütüldüğü, aciz ve ihmal ile devlet hazinesini milyonlarca lira zarara sokanların kulaklarını bükmek, ellerini âmme işlerinden çekmek, kolundan tutarak atmak zamanı geldiği halde devlette böyle bir harekete rastlanamadığı, milletin parasından bir santimin heder olmadığına ve boş yere israf edilmediğine emin olmak istediğini, bütün mahzurların, zorlukların, fenalıkların teşhir e-

dildikten sonra kimsenin aldırmadığı herkesin ve bütün idarenin vurdum duymazlık politikasına devam ederek bütün bu tenkitlere kayıtsız ve sağır kalan Türkiye idaresinde al emyine ol alem devran yine ol devran olduğu ve demokrasi ve hürriyetin bir tılsım veya muska olmadığı, radikal tedbirler almak zamanının geldiği; uyuşturucu şırıngaların, teskin edici sözlerin çoktan geçtiği, incelemeler devrinin atladığı, bol kadrolar, geniş maaşlar sayesinde amme kurumlarının hudutsuz lâübalilik, akraba ve taallukat için uçsuz bucaksız bir yemlik olduğu, böyle bir kurumda çalışanların ne günah ve kabahat işleseler cürümleri ve kusurları şefleri tarafından büyük müsamaha ile karşılandığı ve kıllarına bile dokunulmadığı ve 923 ten beri kazançları mahdut ve malum olan bir çok kimselerin bu gün büyük servetlere sahip oldukları, kazançlariyle ölçülemiyecek han ve hamam, arazi sahibi olanların pek çok bulunduğu, bu zatların bu kadar serveti nasıl ve hangi yollardan temin ettiklerini öğrenmek bütün vatandaşların arzusu olduğu, vaziyetlerinden şüphe edilen devlet memurlarının mal beyanına mecbur edilecekleri hakkında çıkan ve bu güne kadar tatbikten çekinilen kanunun yalnız memurlar hakkında değil, kazançları şüpheli bütün vatandaşlar hakkında tatbikini istedikleri, bir vekil veya meb'us maaşile kurulmasına imkân olmayan büyük servetlerin meydana çıkması, meşru olmayan kazançların millet önünde teşhir edilmesinin lâzım geldiği, bu arada 938 - 939 tarihinde vekillik, meb'usluk etmiş bazı kimselerin servetleri hakkında derin tahkikat yapıldığı, bununla da kalınmıyarak merkezi İsviçrede bulunan bir teşkilât vasıtasiyle yabancı memleketler bankalarına para yatırmış olanların da isimlerini öğrenmek istediği, bu teşkilâtın şefinin Ankaraya getirildiği, bütün bu vasıtalarla Türk ricalinin yatırdıkları paralar araştırılarak tesbit ettiği isimleri bir liste halinde hükûmete verdiği halde bu listenin neşredilmediği, bütün ser-

vet sahibi vatandaşların mal beyanına mecbur edilmesini, dün beş paraları yokken kazançları mahdut ve belli kimselerin millet önünde hesaplaşmak istediği, bu takdirde kaç nasiyenin pak ve dirahşan çıkacağı, eski veya yeni vekil veya meb'uslardan servet sahibi olmuş kimselere bu serveti nasıl ve nereden elde ettikleri hakkında bir sual sorulsa cevap alınamıyacağı, halbuki 20 seneden beri iktidar mevkiinde bulunmuş olanların bir çoklarının bu gün servet sahibi oldukları, halbuki devlet işlerinde bulundukları müddetçe kazandıkları para mahdut ve malum olduğu halde bir çoğunun apartman han sahibi olup bankalarda paraları bulunduğu, Cumhuriyet hükûmeti önce hassas davrandığı halde sonradan kontrolden her nedense vaz geçtiği, fakat vatandaşların hesap soracakları zaman gelirse kaç kişinin alnının pak çıkabileceği yazılmaktadır.

Verilmediği iddia edilen ve elde bir silâh olarak kullanılan matbuat hürriyeti bir gazetenin iktidar mevkiinde bulunan hükûmete, devlete karşı ulu orta söylenmesi demek değildir. Tenkit demokraside mukaddes bir haktır. Ancak tenkit realitelerin madde, zaman ve delil gösterilerek yapılan objektif, bir tahlili olmalıdır.

Fikir hürriyetinin sınırsızlığına karşılık basın hürriyetinin sınırlarını burada bulmak kabildir. Her demokraside olduğu gibi bizde de böyledir. Yoksa her yazılanı doğru zannedecek bir halk kitlesine hitap eden gazeteler şahısların keyfine kalır ve halkın menfi olanı müspet olanından daha ziyade kabule mütemayil olan ruh haletinden faydalanarak dilediği propağandayı yapar, hatta bu sayede tirajını bile arttırır, menfaatini temin eder ve bu sayede de istediği fikirlerin yayılmasına imkân verebilirdi. Her hangi bir tenkit maskesi altında yukarıda bahis mevzuu olan baş makalelerde olduğu gibi zaman zaman sistemli ve bir propağandaya daya-

nan neşriyata basın hürriyeti vasfını vermek mümkün değildir. Basın hürriyetinin verdiği tenkit realitelere dayanır, bu itibarla yapıcıdır. Halbuki propağanda eğer müsait saha bulursa bir memlekette, bir millette yıkılamıyacak zannolunan en kuvvetli bir binayı dahi yıkabilir.Muntazam, şuurlu, muayyen bir hedef aleyhine tevcih edilen bir propağandanın zaman ile sarsamıyacağı hiç bir kuvvet yoktur. Hiç bir memleket bütün meselelerini halletmiş ve cemiyetin bütün ihtiyaçlarına kâfi gelecek vesaiti elinde tutar değildir. Eğer bir cemiyetin hayatını mutlaka fena görmek ve göstermek istenilirse onun her muvaffakiyetli işini her tarafa veya eksik tarafa göstermek mümkündür. Ne kadar şuurlu ve anlayışlı olursa olsun hiç bir millet muntazaman müstemir ve daimi bir propağandanın tesirlerine tahammül edemez. Bir cemiyetin hayatını mütemadiyen fena gösteren neşriyat o memlekette hiç bir hayır vücude getirmez. Gençler ve çocuklar mütemadiyen fena idare olunduklarını ve her şeyin fena olduğunu, milletin büyük diye, iyi diye tanıyacak hiçbir şeyi olmadığını duya duya, okuya okuya müteredddit bir ruh taşımağa mahkûm olurlar. Müttarıt ve mütemadi fena neşriyat memlekette ahlâkı da bozar, bu taktirde bu günkü telâkkilere göre bir amme müessesesi sayılan matbuat, mürakabe vazifesini kötü kullanıyor demektir.

Madem ki matbuat dediğimiz mevcudiyet bir mürakabe selâhiyeti iddia ediyor, bu selâhiyetlerine bakarak kendilerinde mes'uliyet hissini duymazlarsa ahlâk üzerine, fikir üzerinde tesirleri tamamen yok olur. Aslında hayır olan bir hizmet de şer olur. Matbuat hürriyeti bu asrın en yeni ve en müessir milli vasıtalarından biridir.

Memlekette matbuat olmaksızın halk idaresinin bulunduğunu farzetmek ihtimâli yoktur. Fakat matbuat hürriyeti, iyi kullanılmıyan yerde memleketi iyiliğe sevketmez, bilâkis o memleketin batırılmasını çabuklaştırır.

Kanun yapıcı, işte bunları düşünerek, matbuat hürriyeti baki kalmak şartile, memlekete zarar verecek bu gibi yayınları kamu adına dizginlemiş bulunmaktadır.

Öyle ya; olmıyan, bulunmıyan, geçmiyen bir hâdiseyi, bir haberi olmuş geçmiş gibi gösterir, meçhul isnatlarile şüpheyi doğuran ve «biz bu kadarını söyliyebiliyoruz, siz diğerlerini istidlâl ediniz» şeklinde tezvire, dedikoduya yol açan ve dolayısile bu memleketi idare edenleri kötüleyen ve suiistimalleri hoş gören bir meclisin, hükûmetin başımızda bulunduğunu haksız ve insafsız olarak bildirmek suretile, olaylardan habersiz ve gazetenin her yazdığını doğru zannedecek kadar saf Türk Milletinin efkârını zehirlemeğe hiç bir gazetecinin hakkı olamaz.

İşte bir çokları olduğu gibi yukarıda yazılan, bazıları paragraf, paragraf çıkarılan yazıların suç sayılması kanunun ruhuna da uygundur, demokrasinin de.. Çünkü memleketin faydasına çalışan bir mürşid tavrı edasile matbuat hürriyetini elde bir silâh olarak kullanıp, bazı hâdiselerden faydalanarak, tenkit maskesine bürünerek, iyi niyetle izahı mümkün olmıyan bir düşünce tesiri altında ve sistemli şekilde, yazılara ve bu yazılardaki fikirlere fasıla verilmek ve yeniden yazılmak suretiyle umumun efkârını kazanmak ve iddialarına hak verdirmek gayesile madde, zaman, hâdise, isim, şahit ve delil gösterilmeden Büyük Millet Meclisine, hükûmete ve devlet memurlarına ve diğer âmme müesseselerine, müphem ve kötü zanlar doğurabilecek şekilde, isnadlarda bulunarak Büyük Millet Meclisini, hükûmeti, devlet memurlarının şeref ve haysiyetlerini bozabilecek yayınlarda bulunmuşlardır ki bu neşriyat mahiyetleri bakımından **Matbuat kanununun 30 uncu maddesindeki maddî ve manevi bütün unsurları muhtevi olduğu gibi bilhassa sistemli olarak yazılması da kasd unsurunu tebarüz ettirmektedir.**

Bundan ötürü sanıkların eylemleri Matbuat Kanununun 27, Türk Ceza Kanununun 64 ve 80 inci maddeleri yolile Basın Kanununun 30 uncu maddesinin 2 nci fıkrasına uygundur.

Duruşmaları yapılarak cezalarının kesilmesi istemlenir.

İstanbul Cumhuriyet Savcı Yardımcısı

Hicabi DİNÇ

ZEKERİYA SERTEL'in müdâfaası

İstanbul Asliye İkinci Ceza Yargıçlığına

İddia Makamının hakkımdaki iddianamesini dinledikten ve okuduktan sonra niçin ve hangi suçla huzurunuza getirildiğimi bir türlü anlıyamadım. Çünkü iddianamenin başında ve sonunda zikredilen bir iki kanun maddesi hariç, ileri sürülen mütalâalarda suçumu isbat edecek hiç bir delile rastlamadım.

Zannediyorum, İddia Makamı da yazılarımda hiç bir suç unsuru bulamamış olacak ki, iddianamesinde yazılarımı tahlil ederek iddiasını tevsik edecek parçalar ve fıkralar arıyacak yerde, iki gazetenin neşriyatını biribirine karıştırarak bana söylemediğim sözleri söyletmek, aklıma gelmiyen fikirleri atfetmek ve bu suretle mevcut olmayan bir suçu varmış gibi göstermek zorunda kalmıştır. İddianameyi dinlerken insanda şu intiba hasıl oluyor ki, sanki İddia Makamı bu vesile ile içini dökmek istemiş, hükûmet, rejim ve idare sistemimiz hakkında ne düşünüyorsa hepsini sayıp dökmüş, sonra da bunların hepsini sanki ben söylemişim gibi, bu hareketin mesuliyetini benim omuzlarıma yüklemeğe çalışmıştır.

Evvelâ, iki gazetenin neşriyatını birbirine karıştırmış olmaktan doğan, bu yanlış intiba üzerine dikkatinizi çekerim.

Yalnız iddianamenin sonunda yazılarımın Matbuat Kanununun 30 uncu maddesine uygun suç unsurlarını ihtiva ettiği iddia edilmektedir. Bu maddeye göre bir yazıda aranan suç unsurları şunlardır :

Büyük Millet Meclisi, İcra Vekilleri Heyeti ve Devlet memurları hakkında :

1 — Kendilerine mevdu vazifelerin ifasından dolayı mütecavizane neşriyat yapmak ;

2 — Madde gösterilmiyerek, müphem ve suizanni tevlit edecek mahiyette yazmış olmak;

3 — Bu heyetlerin şeref ve haysiyetlerini ihlâl edecek mahiyette yazmış olmak.

Benim yazılarımda bu üç unsurdan hiç biri yoktur. Çünkü :

1 — Yazılarımda bu heyetlere; kendilerine mevdu vazifelerin ifasından dolayı ne tahkir, ne tezyif, ne de hattâ tenkit mahiyetinde bir satır yazı vardır. Yazıların hedefi bu heyetlerin vazifelerini veya bu vazifelerin ifasından dolayı yaptıkları işleri tenkit değildir. Ben yalnız şu veya bu şekilde gayri meşru servet sahibi olmuş kimselerin millet önünde hesap vermeleri lüzumuna işaret etmekle iktifa etmişimdir. Bu heyetlere mensup namuslu ve kazançları meşrû insanların bu neşriyattan müteessir olmalarına sebep ve imkân yoktur. Mesul mevkilerde bulunan kimselerden hesap sormak ise her vatandaşın en tabiî hakkı ve bir gazetecinin hem hakkı, hem de en mukaddes vazifesidir.

Çünkü, demokrat ve hür insanların yaşadığı memleketlerde mesul mevkide bulunanlar vatandaşlara hare-

ketlerinin ve servetlerinin her an hesabını vermeğe mecburdurlar. Vatandaşın bu hesap sorma hakkını kullanabilmesi için demokrasi üç türlü kontrol cihazı kurmuştur: Bunun biri Meclistir; ikincisi Matbuattır; üçüncüsü de muhalif partilerdir. Vatandaş, iktidar mevkiinde ve idare başında bulunanlarla idare makinesini, bu üç cihaz vasıtasile, kontrol eder. Onun içindir ki, demokrasi ile idare edilen memleketlerde meclis kürsüsü hürdür; matbuat hürdür ve muhalefet hürdür. Bu üç cihaz, tahdit, takyit, veya tehdit ile işliyemez hale getirildiği ve bu hürriyetler, İddia Makamının zannettiği gibi, tefsirlere tâbi tutulduğu gün, ne mevcudiyeti ile iftihar ettiğimiz demokrasiden, ne de uğurunda kan döktüğümüz vatandaş ve insanlık haklarından eser kalır.

Bu itibarla ben, değil yanlız mesul mevkide bulunanları, bütün gayri meşrû kazanç sahibi kimseleri millet önünde hesaplaşmağa davet etmekle, sadece demokrat bir memlekette bir gazetenin yapması tabiî olan vazifeyi ifa etmişimdir. Yoksa resmî veya gayri resmî hiç bir heyet ve bu heyetlere mensup kimselere, kendilerine mevdu vazifelerin ifasından dolayı tecavüz veya hakaret etmiş değilimdir.

2 — İkinci suç unsuru, neşriyatın madde gösterilmiyerek, müphem ve suizanni tevlit edecek mahiyette olmasıdır.

Benim yazılarımda bu suç unsuru da mevcut değildir. Çünkü, ben yazılarımda sarahaten üç şey istiyorum:

a — Merhum Refik Saydam zamanında neşredilen ve, gayri meşrû kazanç sahibi devlet memurlarını mal beyanına mecbur tutan, kanunun tatbik edilmesi.

Eğer bu bir suç ise, bu suçu benden evvel, Ceza Kanununda rüşvet ve irtikâp hakkında umumî hükümler

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ

mevcut olmasına rağmen, memurları mal beyanına mecbur eden hususî bir kanun neşretmekle hükûmet işlemiştir. Çünkü hükûmet bu kanunu neşretmekle bütün devlet memurlarını suizan altında bırakmıştır. Hükûmetin bu kanun ile takip ettiği gaye, devlet memurlarından gayri meşrû para yapmış olanları meydana çıkarmaktı. Bu ise bir kısım devlet memurlarının, rüşvet ve suiistimal yollarıyle kazanç yapmakta olduklarını kabul etmekti. Bu kanunun neşri bir suç olmuyor da, bunun tatbikini istemek mi bir suç teşkil ediyor ?

Gayri meşrû kazanç sahiplerini millet önünde hesap vermeğe davet etmek bir suçsa, bu suçu benden evvel Cumhurreisi de işlemiştir. Çünkü Cumhurreisi 19 Mayıs 945 tarihinde söyledikleri nutuklarında aynen şunları söylemişlerdir :

«Harp zamanlarının haksız kazanç hırsları memlekete çok ıstırap çektirdi. Yabancı siyasetlerin inip çıkışları bazı kimselerde kötü taklit hevesleri uyandırdı. Bütün bu fenalıklara karşı Türk milleti kendi varlığını dikkat ve metanetle korumuştur. HARP KAZANÇLARININ KİRLERİ İSE HİÇ BİR SURETLE İDARE VE KTİDAR BAŞINDA BULUNANLARA BULAŞMAMIŞTIR.»

İdare ve iktidar başında bulunanların dışında kalan orta ve küçük memurları suizan altında bırakan bu beyanatından dolayı Cumhurreisini de huzurunuza getirtip suçlu sandalyesine mi oturtmak icap edecektir ?

Başvekili de suç ortağı olarak yanımızda görmek lâzımgelir. Çünkü Başvekil de 5 Aralık 945 tarihinde gazetecilere yaptığı beyanatta şunları söylemiştir :

«Yolsuzlukların önünü almakta en tesirli çare, memurların karnını doyurmaktır.» Demek ki Başvekil, karınları doymadığı için, devlet memurlarından bazılarının

yolsuzluklara saptıklarını kabul ve itiraf etmiştir. Bir kısım memurları suizan altında bırakan bu sözlerinden dolayı Başvekilin de yeri bu suçlu sandalyesi olmak lâzımgelmez mi ?

Hem bu kadar uzun delillere ne hacet! Mevkiinden, nüfuzundan veya makamından istifade ederek, bir çok kimselerin büyük servetler yaptıkları hakkında halk arasında dolaşan rivayet ve dedikodular hepimizin kulaklarına kadar gelmiyor mu? Hepimiz halkın ağzından bu hususta türlü şikâyetler işitmiyor muyuz? Namuslu insanları da beraber lekeliyen, bütün resmi ve gayri resmi heyetleri zan altında bırakan, cumhuriyet rejiminin bünyesini içinden kemiren ve yeni nesle fena örnekler veren bu gayri meşru servet sahipleri tespit edilip teşhir edilebilirlerse, namuslu memur ve vatandaşlar halk nazarında zan altında kalmış olmaktan kurtulmuş olmazlar mı? Halkın ağzında dedikodu ve şikâyet halinde dolaşan ve bu sebeple hükûmetin şeref ve haysiyetini kıran bu rivayetlere bir nihayet vermiş olmak için tahkikat yapılmasını istemek, memleket ve millet hesabına bir hizmet değil de nedir? Gayri meşru servet sahipleri varsa, bunları millet önünde hesap vermeğe mecbur etmek, yoksa halkın şikâyetlerini dindirmek, hükûmetin, meclisin ve rejimin nüfuzunu artırmaz mı?

O halde ben bu meseleye temas etmekle sadece halkın, hepimizin şikâyetini ifade etmiş, rejimin iç düşmanlarından temizlenerek pak ve temiz bir hale getirilmesini istemiş olmaktan başka bir şey yapmış değilimdir. Bu ise her memlekette her namuslu gazetecinin ilk vazifesidir.

b — Sarahatle istediğim ikinci şey, hükûmet tarafından bazı ricalın gayri meşru servetleri hakkında yapıldığı rivayet edilen tahkikat neticesinin ilân edilmesi ve bu zatlar hakkında tahkikat yapılmasıdır.

1939 Senesi başında İstanbulda bir İmpeks şirketi ve Satie suistimali meselesi ortaya çıkmıştı. O vakit Celâl Bayarın da bu işlerle ilgili olduğu zannı hasıl olmuş ve Celâl Bayar, tahkikatı güçleştirmemiş olmak için, Başvekillikten çekilmeyi tercih etmişti. Halk arasında dolaşan rivayetlere atfen nakledilen bir hikâyeye göre, o vakit hükûmet bu hâdise vesilesile, devlet ricalinden bazılarının servetleri hakkında memleket banka ve müesseselerinde tetkikat yaptırmış, bankalarda bu kimselere ait bir şey bulunamayınca, bunların paralarını yabancı memleketler bankalarına yatırmış olmaları ihtimali düşünülmüş, İsviçrede hususî bir müessese ile temasa geçilmiş, eski Van mebusu Haydar bey bu maksatla Romaya gönderilmiş, İsviçredeki müessesenin reisi olan bir papas ta oraya gelmiş. Birlikte İsviçreye gitmişler, bankalarda el altından tahkikata girişmişler, İsviçre hükûmeti işin farkına varmış ve bu zatları tevkif ettirmiş. Sonra Türk sefirinin müdahalesi ile serbest bırakılan Haydar bey Parise geçmiş, orada da tetkikatını tamamladıktan sonra İtalya tarikıyle Türkiyeye dönmüş ve elde ettiği esâmî listesi ile raporunu hükûmete vermiş.

Böyle bir tahkik ve rapor ya vardır veya yoktur. Varsa neşredilmesi, yoksa tekzip edilerek Türk efkârının aydınlatılması icap ederdi. Bizim neşriyatımız üzerine Başvekil 7 Aralık tarihinde gazetecilere yaptığı beyanatta bu meselenin Parti Grupu içtimalarından birinde de konuşulduğunu, TAN'ın neşriyatı üzerine bu raporu arattırdığı halde bulamadığını söylemiş ve bu suretle bu rivayetlerin doğru olmadığını iddia etmiştir. Demek ki, TAN'ın neşriyatı bir hakikatın aydınlanmasına ve halk arasında dolaşan bir rivayetin tashihine hizmet etmiştir. Bunun neresinde suç vardır? Bu neşriyat hükûmetin haysiyetini kırmak şöyle dursun bunun artmasına sebep olmuştur.

c — Sarahatle istediğim üçüncü şey, gayri meşru servet sahibi olmuş bütün vatandaşların millet önünde hesap vermesidir.

Hepimiz biliyoruz ki, bu harp içinde bir çok kimseler gayri meşru para kazanmak hırsına kapılarak büyük servetler yapmışlardır. Bir kısım halkın açlığı, sefaleti ve ıstırabı pahasına kazanılan bu büyük servetler, halk arasında hiddet, nefret ve kin doğurmaktadır. Gayri meşru yollardan büyük servetlere konanlar, bütün diğer memleketlerde hesap vermeğe mecbur edilmişlerdir. Belçikada, Hollandada, Fransada, İtalyada ve Balkan memleketlerinde 945 yılı içinde çıkarılan hususî kanunlarla harp içinde büyük servet yapmış kimselerin mal ve mülkleri müsadere edilerek millete devredilmiştir. Bizde de halkın sefaleti pahasına servet yapanları, millet önünde, hesap vermeğe davet etmek bir suç mudur ?

3 — Kanunun aradığı suç unsurlarından biri de kasittir. Benim yazılarımda kasit yok, müdafaa vardır. Sivasta C. H. P. tarafından çıkarılan ÜLKE gazetesi 25 Kasım 945 tarihli nüshasında «Bu değirmenin suyu nereden geliyor?» başlıklı yazısile hakkımda suizanni tevlit edecek ağır tahrik mahiyetinde neşriyat yapmış ve kazancımı gayri meşru gösterecek haksız ithamlarda bulunmuştur. Partili diğer gazeteler de hakkımda türlü türlü isnat ve iftiralarla ağır tahrikler yapmışlardır. Bütün bu tecavüz ve tahriklere karşı müdafaa maksadıyle yazdığım bu yazılarda 35 senelik meslek hayatımın hesabını vermeğe hazır bulunduğumu söylerken, benden hesap sormak cesaretini gösterenleri de beraberce millet önünde hesap vermeğe davet etmişimdir. Ben bütün hayatında namus ve şerefi ile yaşamış bir gazeteciyim. Her gün kazancımın bütün hesabını millet önünde vermeğe hazırım. Benden hesap soranların hesap vermelerini istemek bir suç ise ben bu suçu huzurunuzda tek-

rar ediyorum. Ben millet önünde herkesle hesaplaşmak istiyorum. Çünkü meteliğine kadar bütün hayatımın hesabını vermekten korkmuyorum. Fakat onlardan "kaç nâsiye vardır çıkacak paküdirahşan„ görmek istiyorum ve bunu bütün milletin de öğrenmek istediğine şüphe etmiyorum.

Görülüyor ki, yazılarımda kanunun aradığı suç unsurlarından hiç biri yoktur. Ben kimseye suç isnat etmiyorum. Hiç bir vatandaş, memur ve heyete tecavüz veya hakaret etmiyorum. Sadece cumhuriyet ve inkılâp rejimini kendi şahsî menfaatleri hesabına çürütmekte olan, kazançları şüpheli kimseleri ve benden hesap soranları millet önünde hesaplaşmağa davet ediyorum. Bununla da hem kendimi, hem de rejimi müdafaa etmiş oluyorum.

Yazılarımın matbuat hürriyeti mefhumu ile olan münasebetine gelince; İddia Makamı yazılarımın matbuat hürriyeti mefhumu ile barışamıyacağını izah için, hürriyet hakkında bize uzun bir ders vermeğe lüzum görmüştür. Benim gibi hürriyetin kaynağında ve yatağında tahsil görüp yetişmiş, demokrat memleketlerin siyasî ve fikrî hayatını yakından takip etmiş bir adama hürriyet dersi vermeğe ve müsbet tenkit ile menfi tenkidin ne olduğunu anlatmağa kalkması şaşılacak bir şeydir. Yalnız İddia Makamının hürriyet hakkında ileri sürdüğü fikirler daha ziyade hürriyetsizliği müdafaaya inhisar ettiği için, Müddeiumumiliğin bu bahiste de hatalı bir yola düştüğü görülüyor.

Mademki yazılarımda suç sayılan fikirlerin ölçüsü hürriyettir;o halde, müsaade buyurulursa demokrat memleketlerde hürriyetin nasıl anlaşıldığı ve nasıl tatbik edildiği hakkında kendilerine bir kaç misal vereyim. Şu veya bu filozofun şu veya bu devlet adamının sözlerini nakletmiyeceğim. Sadece vak'a zikrederek, demokrat ve

hür insanlar memleketlerinde hürriyetin nasıl tatbik edildiğini anlatmağa çalışacağım. Vereceğim misaller, belki yazılarımdaki fikirlerle İddia Makamının iddiaları arasında bir mukayeseye de imkân verir. Ve bu suretle demokraside hürriyet mefhumunun aydınlanmasına hizmet eder:

1 — Bilirsiniz ki Ruzvelt, değil yalnız Amerikanın, bütün dünyanın nadir yetiştirdiği büyük devlet adamlarından biri idi. Fakat Cumhurreisi olarak takip ettiği dahili siyaset bir kısım Amerikan matbuatında şiddetli hücumlara uğruyordu. Bir ara bu hücumlar şahsına tecavüz, iftira ve isnat derecelerine vardı. 940 yılında bir gün Amerikanın en büyük ve ağır başlı gazetelerinden bir çoğu Ruzvelt'i devlet otoritesini suiistimal ederek lüzumsuz israflara sapmakla, kendi partisine mensup bir çok kimseleri devlet hazinesinden zengin etmekle, fabrikalarla yaptığı anlaşmalarda bir çok suiistimallere sebebiyet vermekle ve bu suretle hazinenin zararına kendi şahsını ve arkadaşlarını zenginleştirmekle itham ettiler. Bir cumhurreisine bundan daha ağır bir tecavüz ve itham yapılamazdı.

Fakat Ruzvelt bu isnatları yapan gazeteleri mahkemeye vermedi; bu neşriyatı yapanların ağızlarını kapamağa teşebbüs etmedi; bu gazetecileri vatana hiyanet veya Cumhurreisine hakaretle de ithama tenezzül etmedi ve zaten edemezdi.

Sadece o akşam sarayındaki mikrofonun başına geçerek radyo ile miletine bütün icraatının ve bütün sarfiyatının mufassal bir hesabını verdi. İsnat edilen suiistimaller isbat edildiği takdirde Cumhurreisliğinden çekilmeye de hazır olduğunu bildirdi.

Onun bu hareketi millet önünde hesaplaşmanın en güzel örneği idi.

2 — Amerikan vatandaşlarından biri Ladies Homes

Journal isminde bir Amerikan mecmuasına gönderdiği bir mektupta Cumhurreisinin karısı Madam Ruzvelt'ten hesap soruyordu:

«Filan ve falan fabrikalarda hisseleriniz varmış. Zencileri müdafaa etmekte olmanızın sebebi de buymuş. Bize hesap veriniz» diyordu

Madam Ruzvelt, ne bu mektup sahibini, ne de bu mektubu neşreden gazeteyi muhakemeye vermedi. Haklarında takibat yapmak için müddeiumumilik makamını da harekete getirmedi. Vatandaşın böyle bir sual sormak hakkını kabul ederek, aynı mecmuada bu vatandaşa, ailesinden kendisine kaç para miras kaldığını, halen kaç para kazanmakta olduğunu ve bu gün bankalarda kaç parası bulunduğunu anlatmakla iktifa etti.

Bu, millet önünde hesaplaşmanın ikinci bir örneği idi.

3 — Eski ingiliz başvekili koyu muhafazakâr Chamberlain, kendi kanaatince, zamanında sulhu kurtarmış ve korumuş olmak için, Münihte Hitler ile bir anlaşma imzalamıştı. O, sulhu kurtardığından dolayı memnundu ve memleketine muzaffer bir diplomat gibi dönüyordu. Fakat Londraya ayak bastığı gün, bir kısım matbuatın şiddetli ve amansız hücumu ile karşılaştı :

"Siz Münihte Çekoslovakyayı satmak suretiyle İngilterenin şerefini, haysiyetini ve mevkiini lekelediniz. Çünkü Alman fabrikalarında hisseleriniz vardır. Siz sulhu değil, Alman fabrikalarında yatan servetinizi kurtardınız,, diyorlardı. Chamberlain, kendisine bu acı hücumları yapan gazeteleri mahkemeye vermedi. Müddeiumumiliği de takibat icrası için harekete getirmedi. Bu gazeteleri kapamayı da aklından geçirmedi. Sadece ertesi günü Avam Kamarasında kürsüye çıkarak, bu gazetelere şu cevabı vermekle iktifa etti :

"İşte siz böyle hür konuşabilesiniz diye bütün bu fedakârlıklara katlanıyoruz„.

Bu da, demokrat memleketlerde millet önünde hesaplaşmanın başka bir örneğidir.

Halbuki ben, Anayasa ile vatandaşın insanlık hakları müemmen olan, hürriyet ve demokrasi bulunduğu iddia edilen bu memlekette, devlet hazinesinden veya gayri meşru yollardan servet yapmış olan kimseleri millet önünde hesap vermeğe davet ettiğim için, huzurunuzda suçlu olarak bulunuyorum. Hem de tecavüze uğramış, hakkında suizan tevlit edecek iftiraya maruz kalmış, millet önünde hesap vermeğe hazır bir vatandaş ve bir gazeteci sıfatiyle bu şekilde konuştuğum için, suçlu sandalyesine oturtulmuş bulunuyorum. İddia Makamının anladığı hürriyet bu mudur ?.

Dahası var :

Yazılarımda sorulan "Kaç nâsiye vardır çıkacak pâkü dirahşan„ sözü benim değildir. Bunu 40 sene evvel Tevfik Fikret söylemiştir. Fikret bu suali sorduğu zaman Abdülhamid'in istibdad idaresi hüküm sürüyordu. O vakit söz hürriyeti, fikir hürriyeti, vicdan hürriyeti tanınmamıştı. Millet önünde hesaplaşmak bahis mevzuu olamazdı. Böyle olduğu halde o vakit bu suali sorduğu için Tevfik Fikret ne mahkemeye verildi, ne hakkında takibat yapıldı, ne de yazısından dolayı mesul edildi.

Ben 40 sene sonra, hürriyet ve demokrasi devrinde aynı suali sorduğum için takibata uğruyor ve huzurunuza suçlu olarak getiriliyorum. Cumhuriyet İdaresi Abdülhamid'in istibdad idaresi kadar da tenkide ve fikir hürriyetine mütehammil değil midir ? Müddeiumumilik Makamının anladığı hürriyet bu mudur ? Hakikat bu değildir. Çünkü Temyiz Ceza Dairesi, 3252

esas ve 2291 karar numaralı 27-12-938 tarihli kararıyle gazetelerin tenkit hürriyetini şu şekilde tefsir etmiştir : "Gazete yazılarının âmme menfaatleri mülâhazaları ile irtibatı zâhir olduğundan tenkit hakarete sebep teşkil etmez„. Bu yazıların ise, âmme menfaati mülâhazasiyle yazıldığına şüphe yoktur.

Hakikat şudur ki, bu yazılarda hürriyet mefhumu ile barışmayan hiç bir fikir yoktur. Kanunun aradığı suç unsurlarından da hiç biri mevcut değildir. İddia Makamı da bunun böyle olduğuna kanidir. Nitekim şimdiye kadar bu yazılarımdan dolayı dava açmağa lüzum görmemiştir. Aradan hayli zaman geçtikten ve memlekette ki hürriyet havası boğulup yerini tekrar tethişe terkettikten sonra uyanmış veya uyandırılmış, o vakit te yazılarda hiç bir suç unsuru bulamayınca yoğu var gibi göstermek zorunda kalmıştır,

Onun bu hareketi "Tenkit vatandaşın en mukaddes hakkıdır„ diyen Cumhurreisinin beyanatı ile, «tefekkür, kalem ve neşir hürriyetleri Türklerin tabiî haklarında n dır„ diyen Anayasa hükümleri ile, «Tenkit hakarete sebep teşkil edemez» diyen Temyiz kararıyle ve nihayet memlekette hürriyet ve demokrasi mevcut olduğu iddiaları ile barıştırılabilir mi?

Mamafih bir devlet memuru sıfatıyle onun bu yolda hareket etmesini mâzur görüp izah etmek mümkündür.

Fakat noktai hareketi sadece kanun ve kendi vicdanı olan yüksek Mahkemenizin hiç bir tesire tâbi olmaksızın yapacağı tetkik, ortada bir suç bulunmadığını, memlekette tenkit hürriyetinin mukaddes bir hak olarak tanındığını ve fikrinden dolayı bir vatandaşın mahkûm edilemiyeceğini belirtecek ve adâletin tecellisine hizmet edecektir.

Şunu da göz önünden uzak tutmamak lâzımdır ki, bu dava basit bir hakaret davası değildir. Bu dava, hür-

riyet ve demokrasinin bu memlekette hâlâ boğazlanabilip boğazlanamıyacağını, fikrin zincire vurulabilip vurulamıyacağını milletin ve dünyanın gözü önünde belirtecek tarihî bir davadır. Burada mahkûm olacak veya beraet edecek olan biz değiliz, hürriyet ve demokrasidir. Vereceğiniz karar, mahkemenizin dört duvarı içinde kalacak değildir. Bütün Türk efkârı, hattâ bütün dünya, verilecek kararı merak ve alâka ile beklemektedir. Çünkü vereceğiniz karar Türkiyede hürriyet ve demokrasinin var olup olmadığını gösterecektir.

Bu derece büyük ve tarihî bir mes'uliyet karşısında bulunan yüksek Mahkemenizin, hiç bir tesire tâbi olmaksızın, sırf kanunlardan ve vicdanından ilham alarak vereceği kararı vicdan huzuru ile ve emniyetle bekliyorum.

M. Zekeriya SERTEL

İstanbul Asliye İkinci Ceza Mahkemesinin Kararı

İsim, madde göstermiyerek müphem ve suizannı davet edecek mahiyette mütecavizane yazılarla (Ceza Kanununun 156 cı maddesi sarâhati haricinde olarak) kendilerine mevdû vazifenin ifasından dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi âzalarının, İcra Vekilleri Heyetinin, devlet memurlarının şeref ve haysiyetlerini ihlâl edecek şekilde devamlı neşriyattan sanıklar :

Yeni Sabah gazetesi neşriyat müdürü Mustafa Sami Karayel,

Yeni Sabah gazetesi sahibi Ahmet Cemalettin Saracoğlu :

Ve Tan gazetesinde çıkan yazıların muharriri Halim oğlu Saniyeden doğma 1306 doğumlu (Sultanahmet Emin Sinan mahallesi Neviye sokağı 41, 3/92 numarada nüfusa kayıtlı) Kadıköy, Moda Lüfti Bey sokağı 8 numarada oturan (Tan gazetesi başyazarı) Mehmet Zekeriya Sertel,

Tan gazetesi sahip ve neşriyat müdürü Süleyman oğlu 309 doğumlu Rukiyeden doğma Selânikli, Bomonti,

Mehtap Samanyolu sokağı 23/38 nunarada sakin Halil Lûtfi Dördüncü,

Haklarında 945/1324 sayılı iddianame üzerine Asliye 2'ci Cezada açık yapılan yargılama sonunda :

Tan gazetesinin 12 - 11 - 945 günlü nüshasında M. Zekeriya Sertel imzalı ve Vatandaş nasıl hesap sorar başlıklı yazıda, Ruzveltin karısı Eleanor'un, gazetecilere serveti hakkında verdiği cevap, yazı konusu yapılarak "Vatandaş verdiği verginin nasıl sarfedildiğini her zaman bilmek ve kontrol etmek hakkını haizdir. Umumi hayata girmiş insanlar da her zaman hususî ve umumî hayatları hakkında hesap vermeğe mecburdurlar... Faraza bizde bir vatandaş çıksada eski veya yeni vekil ve mebuslardan servet sahibi olmuş kimselere bu serveti nasıl ve nereden elde ettikleri hakkında bir sual sorsa cevap alabilir mi? Halbuki hepimiz biliriz ki 20 seneden beri iktidar mevkiinde bulunmuş olanların bir çokları bu gün servet sahibi olmuşlardır. Bunların bir çoğu babalarından mirasa sahip değillerdi; devlet işlerinde bulundukları müddetçe kazandıkları para mahdut ve malumdu, öyle olduğu halde bunlardan bir çoğu bu gün apartman, han sahibidir. Bankalarda birikmiş paraları vardır. Hattâ bazılarının yabancı memleketler bankalarında servetleri yatmaktadır. Bu zatlar... bir vatandaşın suali karşısında kalırlarsa sükûn ve vicdan huzurile cevap verebilirler mi?.. Cumhuriyet hükûmeti de başlangıçta bu meselede gayet hassas davranmış, mevkilerini suiistimal ederek servet yapmak isteyen bazılarını mahkemelere vermiştir. Fakat sonraları bu kontrol gevşemiş ve servet yapanların adedi çoğalmıştır. Memurların, ser-

vetlerinin kaynaklarını bildirmeleri mecburiyetini koyan kanun da tatbik edilmemiştir. Fakat vatandaşların hesap soracakları zaman gelirse kaç nasiye vardır çıkacak pâküdirahşan, bilmeyiz».

Yine Tan gazetesinin 1 - 12 - 945 tarihli Millet önünde hesaplaşmak istiyoruz, başlıklı ve M. Zekeriya Sertel imzalı baş yazısında (Zekeriya Sertelin sualine cevap olarak Sıvasta çıkan bir gazetenin kendisinden, mevcut servetini nerede bulduğu hususundaki suali makaleye mevzu ve mesnet yapılarak)

«923 denberi kazançları mahdut ve malum olan bir çok kimseler, bu gün büyük servetlere sahip olmuşlardır. Kazançları ile ölçülemiyecek, han, hamam, arazi sahibi olanları pek çoktur. Bu zatların bu serveti nasıl ve hangi yollardan temin ettiklerini öğrenmek bütün vatandaşların en büyük arzusudur... Vaziyetlerinden şüphe edilen devlet memurlarının mal beyanına mecbur edilecekleri hakkında çıkan ve bu güne kadar tatbikinden çekinilen kanunun yalnız memurlar hakkında değil, kazançları şüpheli bütün vatandaşlar hakkında tatbikini istiyoruz. Bir vekil, bir mebus maaşile kurulmasına imkân olmıyan büyük servetlerin meydana çıkması, meşru olmayan kazançların millet önünde teşhir edilmesi, rejimin de kuvvetlenmesine hizmet eden bir âmil olabilir. Rivayet ederler ki, hükûmet 938, 939 tarihlerinde vekillik ve mebusluk etmiş bazı kimselerin servetleri hakkında derin tahkikat yaptırmış, bu zatların bankalarda ve tapulardaki mevcutlarını araştırıp tesbit ettirmiş, bununla da kalmıyarak merkezi İsviçrede bulunan bir teşkilât vasıtasiyle yabancı memleketler bankalarına para yatırmış olanların da isimleri öğrenilmek istenmiş. Bu teşkilâtın şefini Ankaraya getirtmiş; kendisine bolca para verilmiş, bu teşkilât dünyanın her tarafında bulunan ajanları vasıtasiyle bütün yabancı bankalarda eski ve yeni Türk ricalinin yatırdıkları paraları araştırmış, tesbit

ettiği isimleri bir liste halinde hükûmete vermiş, fakat hükûmet ne bu listeyi neşretmiş, ve ne de bu listede isimleri bulunan kimseler hakkında takibat yepmağa lüzum görmüştür. Çünkü bu listenin neşri dün ve bu gün başımız üstünde tuttuğumuz bir çok kimselerin foyasını meydana çıkaracak, iktidarın ve nüfuzun nasıl gayri meşru bir kazanç vasıtası olduğu anlaşılacaktır.

Memurları mal beyanına mecbur eden kanunun neşredilmesi bu kaygudan doğmuştur, biz de hesap istiyoruz: İsviçredeki teşkilât vasıtasiyle elde edilen listenin neşredilmesini, bütün servet sahibi vatandaşların mal beyanınına mecbur edilmesini istiyoruz.

Dün beş paraları yok iken kazançları mahdut ve belli kimselerle millet önünde hesaplaşmak istiyoruz. Bu hesaplaşmada bakalım :

Kaç nasiye vardır çıkacak paküdrahşan? denilmektedir.

Yeni Sabah ve Tan gazetelerinin özetleri yukarıya çıkarılan bu yazıları «Türk Ceza Kanunu serahati haricinde olarak» Büyük Millet Meclisi üyeleri, Vekiller Heyeti, devlet ve hükûmet memurları hakkında isim ve madde göstermiyerek müphem ve suizanni dâvet edici, tecavüzkâr neşriyat mahiyetinde olup bu yazılarla Büyük Millet Meclisi ve İcra Vekilleri Kurulunun, bütün memurların şeref ve haysiyetlerinin ihlâl edildiğini ve bu yazıların bu kasidle yazıldığı kanaatine varılmış ve adı geçen suçluların, kendilerine isnad edilen suçu işledikleri sabit görülmüştür.

Sanıklardan Cemalettin vekili Mahmudun davasının ayrılması, Zekeriya, Halil Lûtfinin bu davanın sorguda aleyhlerine açılan diğer bir dâva ile birleştirilmesi ve diğer usule ait sebkeden ve reddedilen isteklerinden sarfınazar; sanıklar müdafaalarında :

Halil Lûtfinin daha fazla usule ve gayri vârit müdafaaya temas eden ve mahkemece vârit görülmiyerek reddedilen itirazlarından başkaca, müdafaasında: (Tan gazetesinde yazılarda masum ve mevcut bir şirket mukavelesi mucibince şirketin müdürü gösterildiğini, neşriyatı Zekeriya Sertelin idare ettiğini, kasdi bulunmadığını «suçlu 5/1/946 tarihli dilekçesinde müdafaasını teyit eden bazı evrakı mahkemeye ibraz edeceğini bildirmiş ve mahkemece bu hususta kendisine mehil verilmişse de her ne sebepten ise bu evrakı mahkemeye vermemiştir.» Tanın neşriyatından kendisinin zarar gördüğünü yazılarda cezaî mesuliyeti gereklendiren bir mahiyet bulunmadığını) bildirmiştir.

Zekeriya Sertel: Yazılarda ibham kasdolunmadığını, müdafaa yolunda yazıldığını, vuzuh bulunduğunu, iddianamede gazetelerin yazılarının birbirine karıştırıldığı, iddianamede kendisine ait olmayan yazıların bulunduğunu, yazılarında matbuat kanununun 30 cu maddesi suç unsurları bulunmadığını, hür ve demokrat memleketlerde mesul mevkide bulunanların hesap vermeğe mecbur olduklarını, matbuatın dahi hesap sormağa selâhiyetli bulunduğunu, bu sebepten matbuatın hür olduğunu, gayri meşru kazanç sahibi devlet memurlarını mal beyanına mecbur eden kanunun tatbikini istediğini, başta bulunanların da bazı memurlarının yolsuzluklara saptıklarını kabul ettiklerini, kendi yazıları ile halkın şikâyetini ifade ettiğini, neşriyatı üzerine İmpeks Şirketi ve Satie suistimaline ait tahkikatın asılsızlığı ve buna ait rivayetlerin tekzip edildiğini, gayri meşru servet sahibi olanların millet önünde hesap vermelerini istediğini, mahkemeye verdiği Ülke gazetesinin 25/11/945 tarihli nüshasında kendi aleyhinde suizannı tevlit edecek mahiyette neşriyat yapıldığını ve yazılarını müdafaa kasdile yazdığını, Amerika Cumhurreisi hakkında Amerikan gazetelerinin ağır isnatlarda bulunduklarını,

Ruzveltin bu isnatlara karşı cevap verdiğini... Ruzveltin karısına da bir gazetecinin hesap sorduğunu, onun da hesap verdiğini, yazılarının âmme menfaati mülâhazasiyle yazıldığını, matbuat hürriyetinin, demokrasinin icabı bulunduğunu...) dermeyan eylemiştir.

Zekeriya Sertelin 12 - 11 - 945 tarihli yazısı Ülke gazetesinde çıkan yazıdan evvel yazılmış olmasından sarfınazar, Ülke gazetesinin, Zekeriya Sertelin şahsını istihdaf eden bir yazısının cevabı mebde, ve mesnet ittihaz edilerek bütün memurları, bakanları ve milletvekillerini suizan altında bırakacak yazılar yazılmasını mazur gösteremiyeceği gibi bu yazıların sadece müdafaa kasdile yazıldığı iddiasını dahi haklı gösteremez. Nerede kaldı ki aynı mevzu üzerinde (Vatandaş nasıl hesap sorar) başlıklı yazı müdafaa sadedinde yazıldığı iddia edilen yazıdan evvel yazılmıştır. Yeni Sabah ve Tan gazetelerinin bahsi geçen mevzuda yazdıkları yazılarda söz birliği ettikleri hissini veren, konu birliği göze çarpmaktadır.

Yeni Sabah ve Tan gazetelerinde suç mevzuu olan yazılar, umumiyet gösteren bir üslupla bir takım suiistimallerden, idare bozukluklarından, gayri meşru vasıtalarla büyük servetler yapan memur, mebus ve vekillerden, doğruluğu tevsik edilmeyen rivayetlere dayanan bir listeden bahsedilmektedir Ancak idare bozuklukları nelerdir, suiistimal yaparak muazzam servetler cem edenler, İsviçrede yapılan tahkikat neticesi, tanzim edilen listede yazılı olanlar... Kimlerdir? Bunlar gösterilmemiştir.

Yeni Sabah'ın yazılarında dahi müphemiyet olmadığı ve evvelce yapılan bazı maddeli tenkitlerin neticesiz kalması üzerine suç mevzuu yazıların yazıldığı müdafaası

dahi yersizdir. Bizzat suçlu vekilinin ibraz ettiği 31. 5. 945 tarihli Yeni Sabah gazetesi, müsbet tenkitlerin cevapsız bırakılmadığını göstermektedir. Yeni Sabahın 1 - 7 - 945, 3 - 7-945, 4 - 9 - 945 ve 20 - 6 -944 tarihli başyazılarındaki ağır isnatları, bu yazıların yazılmasına sebep olduğu bildirilen ve mahkemeye verilern gazeteler suç mevzuu yazılardaki umumîliği, ibhamı kaldıracak, vuzuhlandıracak mahiyette olmadığı gibi suç mevzuu yazıların, diğer yazıların devamı olduğunu gösterecek işarete dahi tesadüf edilememiştir. Yani suç mevzuu olan yazılarda muayyen ve açık bir tenkit vasfı görülememiştir. Yeni Sabah ve Tan'da çıkan yazılar ayrı ayrı ve kül halinde, gelmiş geçmiş ve halen vazife gören bütün memurları, milletvekillerini ve bakanları vazifelerinden dolayı ağır isnatlar altında bulundurmaktadır. Bu demokrasinin, basın hüriyetinin ne icabıdır, ne de neticesi.

Halil Lütfünün müdafaasına gelince: Tan gazetesi neşriyat müdürlüğü mes'uliyetini, ticarî bir mukavelenin formalitesi icabı olarak yüklendiği müdafaası matbuat kanununun 27 inci maddesi sarahati karşısında kiymetsiz olmakla beraber bir neşriyat müdürünün, basılan yazıları okuyup okumaması ve mürakabe edip etmemesi keyfiyeti kanun muvacehesinde sorumluluğu ortadan kaldıramaz ve burada kasit de mevzubahs olamaz. Bu müdafaalar vârit görülmediği gibi nihayet ticarî bir şirket şeriklerin rızası ile vücüt bulup burada vazife alanların gerek şirkete ve gerekse hükûmete (kanunlara) üçüncü şahıslara karşı vecibe ve taahhütleri, cezaî mesuliyetleri vardır. Kendisi hükûmete verdiği beyanname ile Gazetecilik ve Neşriyat Türk Limited Şirketi, Tan Matbası sahip ve neşriyat müdürü sıfatını ve mesuliyetini taşımaktadır. Bu vaziyet ve sıfat Tan gazetesinin neşriyatından tevellüt edecek sorumluluklara kendisini şerik (fail) kılmaktadır.

Hulâsa: Tan gazetesinin 11 - 12 - 945 tarihli yazısın-

da Eleanor'un şahsî serveti hakkında sorulan suallere cevap verdiği hususu makale mevzuu yapılarak demokrasinin iyiliklerinden bahsedildikten sonra muharrir esas kasti olan noktaya intikal ederek gelmiş geçmiş ve halen görevli milletvekillerinin, bakanların, memurların (umumî olarak) gayri meşru para ve servetler temin ettiklerini, iptidaları bu hususta hassas olan hükûmetin son zamanlarda aldırış etmediğini ve bu gibi gayri meşru servet ve para temin edenlerin çoğaldığını, memurların servet beyanına tâbi tutulmadıklarını; yine aynı gazetenin 1 - 12 - 945 tarihli M. Zekeriya Sertel imzalı ve millet önünde hesaplaşmak istiyoruz başlıklı yazıda dahi 923 den bu güne kadar gelen mebus ve bakanların.. meşru olmıyan şekilde vekil ve mebus maaşiyle temin edilemeyen büyük servetler elde ettiklerini mevhum ve hayalî rivayetlere dayanarak isim, memba, mesnet göstermeksizin umumî olarak vekillik, mebusluk yapmış kimselerin büyük servetler temin ettiklerini, bunun için hükûmetçe tahkikat yaptırılarak listeler tanzim ettirildiğini uzun boylu yazmakta ve her iki makalesini çok derin mânalar mündemiç bulunan (Kaç nasiye vardır çıkacak paküdirahşan) mısraı ile nihayetlendirmiştir. Bu yazılar Büyük Millet Meclisi üyelerini, Vekiller Kurulunu ve devlet memurlarını görevlerinden dolayı haklarında suizannı davet edecek, şeref ve haysiyetlerini ihlâl eyliyecek mahiyette isim ve madde gösterilmeyen ağır isnatlardır.

Bütün bu yazılarda muayyen ve müsbet tenkit hududu aşılarak yukarda kısaca isaret olunduğu üzere millet vekilleri, bakanlar ve devlet memurları haklarında, kendilerine mevdu görevlerin ifasından dolayı sui-

zannı tevlit, şeref ve haysiyetlerini ihlâl edici müteca-vizane neşriyat mahiyetinde bulunmakla yerinde görülmeyen müdafaaların reddile :

Yeni Sabahta çıkan 4 yazıdan dolayı mezkûr yazıların yazıcısı ve gazete sahibi Ahmet Cemalettin Saracoğlu ile neşriyat Müdürü Sami Karayel,

Ve Tan gazetesinde çıkan yazılardan dolayı yazıların muharriri Zekeriya Sertel ile gazetenin sahip ve neşriyat müdürü Halil Lütfi Dördüncü'nün mütalâaya uygun olarak hareketlerine matbuat kanununun 27 ci maddesi delâletiyle 30 uncu maddesi mucibince tayin edilen üçer ay hapis ve yüzer lira ağır para cezalarına, suç efalinin tekerrürüne mebni ceza kanununun 80 inci maddesi gereğince, verilen cezaların, 6 da bireri 15 gün hapis ve 1660 kuruş ağır para cezalarının ilâvesiyle her 4 suçlunun 3 ay 15 er gün hapis ve 116 lira 60 kuruş ağır para cezaları ile hükümlenmelerine, sanıklardan Halil Lûtfi Dördüncü ile Sami Karayelin hal ve vaziyetlerine ve tecile mâni mahkûmiyetleri olmadığı anlaşılmasına mebni Sami Karayel ile Halil Lûtfi Dördüncünün cezalarının ertelenmesine (tecil edilmesine), diğer Ahmet Cemalettin ile Zekeriya Sertelin cezalarının ertelenmemesine (tecil edilmemesine), delil mahiyetinde gazete ibraz etmiş bulunan Zekeriya Sertel ile Ahmet Cemalettin Saracoğlundan adliye harç kanununun 50 ci maddesi mucibince 1700 er, Lûtfi Dördüncü ile Samiden 50-52 ci maddelere göre 850 şer kuruş ilâm harcının alınmasına, 23/1/946 da Sami Karayel ile Cemalettinin gıyaplarında, Zekeriya Sertel ile Halil Lûtfinin yüzlerine karşı muavin Hicabi Dinç'in huzuru ile temyizi kabil olmak üzere karar verilip anlatıldı.

T. C.
TEMYİZ MAHKEMESİ
3 Ceza Dairesi

Esas No: 1974
Karar „ 2624
Tebliğname 969/6

Temyiz İlâmı

Hüküm Fıkrası

Sanıklar müdafaaları suretine ve dava konusunu teşkil eden yazıların bazısında bahsi geçen fevkalâde hallerde haksız olarak mal iktisap edenler hakkındaki 4237 sayılı kanun kükmünce millet vekilleri müstesna olmak üzere bil'umum âmme hizmeti görenlerle memur ve asker ve hakimleri mal beyanına davet etmeğe muhtelif makamlara yetki verilmiş bulunmasına ve bu yetkiye dayanılarak bir kısım beyanname istenilmesine ve davaya konu olan neşriyat dahi fevkalâde, ahvalin devam ettiği sırada yapılmış ve yazıların bir kısmı mezkûr kanunun hükmünün tatbiki isteğini ihtiva etmekte bulunmuş olmasına ve hadiseye uygulanan matbuat kanununun 30 uncu maddesindeki suçun tekevvünü için; yazının, kendilerine verilen vazifenin ifazından dolayı resmî sıfatı haiz olanlardan biri veya bir kaçı hakkında isim ve madde gösterilmeksizin müphem ve suizanni davet edecek mahiyette mütecavizane olması ve tecavüz kasdinin mevcudiyeti icab etmesine ve müphem

surette resmî sıfatı haiz olanlardan bir veya bir kaçı istihdaf edilmeksizin yapılan neşriyat dolayısiyle bütün memurların ve resmî sıfatı haiz olanların mutlak surette tecavüze maruz kaldığından bahsile mezkûr madde hükmünün uygulanmasına cevaz bulunmamasına ve sözü geçen 30 uncu maddenin hükmünden hariç bırakıldığı anlaşılan T. C. K. nun 159 uncu maddesinde olduğu gibi doğrudan doğruya manevi şahsiyete karşı tecavüz hali mezkûr 30 uncu maddenin şumulünden hariç bulunmasına ve sanıklardan Yeni Sabah başyazarı Cemalettin Saraçoğlu vekili Mahmut Even tarafından gazetedeki tenkitlerinin isbatı sadedinde gazetenin koleksiyonlarının mahkemenin emrine amade olduğu ve Tütün Limited Şirketine ait tenkitler hakkında çıkan yazıların şahsa, hesaba ve balyaların No. larına kadar teferruatı ihtiva eylediği ve bu yolsuzluğun Şirketin cevabiyle de itiraf olunduğu ve bu dava mevzuuna dahil Ticaret Birlikleri hakkındaki yazıların da vakıalara dayandığı ve bu yolsuzluğun görülüp nazara alındığı ve Ticaret Ofisine ait tenkitlerin de müsbet vakıalara istinat ettirildiği beyanile bunlara ait gazetelerin 5/1/946 tarihli celsede mahkemeye verilmiş olmasına ve işin vukuf ehline tetkik ettirilmesi ve Tan gazetesine ait dava ile Yeni Sabah gazetesi aleyhindeki dava arasında irtibat bnlunmadığından davaların tefriki istenilmesine göre uzun fasılalarla ayrı ayrı zamanlarda başka başka şahıslar tarafından yazılması itibarile aralarında irtibat bulunmayan ve ayırma isteği kanunî sebeplerle istinat ettirilmeksizin red edilen davalar ayrıldıktan ve yukardaki esaslar göz önünde bulundurularak davaya konu olan neşriyat ile Matbuat Kanununun 30 uncu maddesinde gösterilen resmî sıfatı haiz olanlardan bir veya bir kaçına karşı madde gösterilmiyerek tecavüz maksadile hareket edilip edilmediği hakkında bilirkişilerden mütalâa alındıktan sonra ne gibi bir vazifenin ifa edilmiş olmasından dola-

yı neşriyatın yapıldığı ve bu neşriyat ile müphem olarak kimlere tecavüzün kastedildiği ve mütecavizane olan fıkraların hangileri olduğu tayin ve tesbit ve uygulanan maddedeki unsurların ne suretle tahakkuk eylediği ayrı ayrı delillerile irae ve izah olunmaksızın ve müdafaaten ibraz olunan gazete nushaları duruşma sırasında okunarak tetkike tabi tutulmaksızın ve madde tayin edilmiş olduğu yolundaki müdafaanın sübûtu halinde mezkûr 30 uncu maddenin hadisede uygulanma kabiliyeti olmadığı da göz önünde bulundurulmaksızın umumî ve mutlak bir ifade ile Yeni Sabah ve Tan gazetelerindeki dava mevzuu olan yazıların T. C. K. nun sarahati haricinde olarak Büyük M. M. üyeleri ve Vekiller Heyeti ve bütün hükûmet memurları hakkında müphem ve tecavüzkârâne mahiyeti ihtiva ettiğinden ve bunların mezkûr yazılarla şeref ve haysiyeti ihlâl edildiğinden ve dava mevzuu gazetelerdeki neşriyatın evvelce yapılan ve duruşmada nüshaları ibraz olunan neşriyatın devamı olmadığından ve tenkit hududu aşıldığından bahsile yazılı olduğu üzere mahkûmiyet kararı verilmesi yolsuz ve temyiz itirazları bu itibarla varit bulunmuş olduğundan tebliğnamedeki onanma isteğinin temyiz edilen Cemalettin Saraçoğlu ve Zekeriye Sertel ve Halil Lütfü Dördüncüye ait kısmının bu sebeplerden dolayı bozulmasına ve depo paralarının geri verilmesine ve 500 kuruş temyiz harcının haksız çıkacak taraftan alınmasına, 18/3/946 gününde oy çokluğuyle karar verildi.

İKİNCİ DAVA

Hükûmet ve Meclisten bir şey bekliyebilir miyiz?

Tan gazetesinin 22 Ağustos 1945 tarihli nushasında M. Zekeriya Sertel imzasiyle çıkan makale.

Türkiye'nin daha geniş bir demokrasiye geçmesi lâzım geldiğinde Cumhurreisinden en basit vatandaşa kadar herkes beraberdir.

Hele Birleşmiş Milletler anayasasını kabul ve imza etmekle milletlerarası bir takım taahhütlere girdikten sonra, memlekette daha geniş değilse bile, hiç olmazsa taahhütlerimizin icap ettirdiği ölçüde hakikî demokrasiye geçmek zarureti artık herkesce teslim edilen bir hakikat olmuştur.

Fakat, dün de izah ettiğimiz gibi, bu günkü mevzuat içinde bu değişmeyi imkânsız kılan sıkı kayıtlar vardır. Bu kayıtları kaldırmadıkça, vatandaşların demokratik haklarından istifade etmeleri imkânsızdır. Onun için her şeyden evvel, anayasaya, ve milletlerarası taahhütlerimize uymıyan mevzuatı değiştirmek, fer'î kanunlarda tadilât yaparak vatandaşlara bu imkânları vermek lâzımdır.

Peki ama, bu mevzuat nasıl değişebilir?

Bizdeki teamüllere göre kanunlarda yapılacak değişiklikleri ya hükûmetin teklifi üzerine Meclis kabul eder,

yahut milletvekillerinden bir veya bir kaçının vereceği takrir üzerine Meclis lüzum gördüğü tadilâtı yapar.

Hükûmetten böyle bir hareket bekliyemeyiz. Çünkü şimdiye kadar yapılan neşriyata rağmen, hükûmet elindeki silâhı bırakmağa yanaşmamış, hatta Matbuat Kanununun meşhur ellinci maddesini tadil için bile bir teşebbüse lüzum görmemiştir. Zaten Başbakan Saraçoğlu nutuklarından birinde, Türk rejiminin bütün milletlere örnek olacak bir sisteme dayandığını, ve harpten sonra bütün dünyanın bizim rejimimizi taklit edecekleri-ni söylemek suretile, bu günkü idare sistemimizin bir ideal şekil olduğuna kani bulunduğunu ilân etmişti. Dünya hadiselerinin aldığı istikamet karşısında Başbakanın bu kanaatini değiştirerek, bizim rejimimizi geniş demokrasi prensiplerine göre ayarlamak lâzımgeldiğini kabul ettiğini gösteren hiç bir emare de mevcut değildir. Bu kanaatte bulunan bir Başbakanın ise, mevzuatımızda değişiklik yapılmasını teklif etmesi beklenemez.

Meclisin bu tadilâtı kendiliğinden yapması ümitleri de pek kuvvetli görünmüyor. Şimdiye kadar Mecliste görülen tezahürler bize bunun tamamen aksi kanaati veriyor. Birleşmiş Milletler anayasasının müzakeresi sırasında Adnan Menderes'e Meclisin tabanlariyle cevap vermesi, dünyanın gidişine kendimizi ayarlamak hususunda ileri sürülen fikirleri dinlemeğe bile tahammül edememesi, Büyük Millet Meclisinden de bu sahada büyük bir şey beklememek lâzımgeldiğini açık surette göstermiştir.

Bu bakımdan gerek hükûmet, gerek B ü y ü k Millet Meclisi, dünyanın gidişine ayak uydurmak lüzumunu ve demokrasiler ailesine girmiş olmanın icaplarını kavramamış görünmektedir. Demek ki hükûmet ve Meclis, mevzuatımızda, demokrasi prensiplerine ve Anayasa hükümleri ne aykırı hükümler bulunduğuna kani değildir. O halde hükûmet ve Meclis, Cumhur Başkanının memlekette daha ileri demokrasi hayatının tecellilerine şahit olmaklı-

ğımız lâzımgeldiği hakkındaki işaretine ayak uyduracak vaziyette bulunmamaktadır. Yani Türkiyenin daha ileri ve daha geniş bir demokrasiye geçiş hareketine hükûmet ve Meclis önayak olabilecek durumda değildir.

O halde ne olacak, siyasî hayatımız böyle taşlaşmış olarak kalıp gidecek midir ? İnkılâpçı Türkiye, dünya karşısında bir muhafazakâr memleket manzarası mı gösterecektir ? Vaktile inkılâbı korumak için almış olduğumuz tedbirler bu gün yeni hamleler yapmamıza imkân bırakmıyan birer mania vazifesi mi görecektir ?

Görülüyor ki Türk İnkilâbı, tarihinin mühim bir dönüm noktasındadır. Türk Milleti artık kendi mukadderatına el koyacak derecede olgunlaşmıştır. Cemiyeti durgun bir hale getiren ve taşlaşdıran bu günkü mevzuatı değiştirmek lâzımdır. Çünkü, halkın serbest seçimine dayanan ve onun iradesini tam manasile temsil eden bir meclis ve hükûmete ihtiyaç vardır. Harp sonrası görülen örnekler de bize bunun biran evvel yapılması lüzumunu anlatmaktadır. Harp ıstırapları içinden çıkan milletler bile yeni hükûmet şekillerini, serbest seçime başvurarak halkın reyini almak suretile tesbit etmeğe çalışmaktadır. Harp görmemiş, millî bünyesi muhtelif cereyanlarla sarsılmamış Türkiye, bu yola her milletten daha kolay ve daha sarsıntısız girebilir. Harp sonrası dünyada, halkın serbest iradesine dayanmıyan hükûmetler artık milletlerarası münasebetlerde itibardan düşmüştür.

Muvafakatin Feryadı

Tan gazetesinin 3 Eylûl 1945 tarihli nushasında Sabiha Sertel imzasiyle çıkan makale.

Halk Partisi Meclisteki bir ekseriyet değil, ittifak fırkasıdır. Ancak bu müttefiklerin arasından beş on kişi muhalefete geçmiştir. Bu muhaliflerin sesi de millete neden sonra, Meclis müzakerelerinin gazetelerde neşri kabul edildikten sonra, aksetmeğe başladı. Gazetelerdeki muhalefet de öyle. Şimdiye kadar "kanun dairesinde serbest„ olan matbuatın yine kanun dairesinde ağzına kilit takılmıştı. Matbuat Kanununun zincirleri kâfi gelmediği zaman Matbuat Umum Müdürlüğünün bir emirnamesi veya telefon muhaveresi bu kilidi sıkmağa kâfi gelirdi. Şimdi Türk Matbuatı içinde iki gazete hakikî mânasiyle bir hürriyet ve demokrasinin tahakkuku, halkın muhadderatına hâkim olması, suiistimallerin, ihtikârın önlenmesi, Türk milletinin bütün devlet makanizmasını kontrolü altına alması için muhalefete geçmiştir.

Kökü halkın içinde olan bu muhalefetin, Mecliste ve Matbuattaki mümessilleri kemmiyet itibariyle mahdut olduğu halde, muvafakatin bunu boğmak için gösterdiği gayret hudutsuzdur. Mecliste muhalifler mi konuşuyor, muvafakat derhal radyosunun parazit düğmesine basıyor, ayak sesleri, kürsü kapakları, ıslıklar. Tıpkı harp senelerinde radyoların hakikati boğmak için bililtizam yaptıkları parazit gibi. Muhalefete bahş edilen sıfat:

İktidar mevkiini eline almak istiyen muhterisler... Matbuatta muhalif gazeteler hakikatleri medenî bir cesaret göstererek konuşuyor ha... Memlekette hürriyet vardır, herkes istediğini konuşur ama, bu sesi boğmak için radyonun parazit düğmesine basmak lâzımdır. Söylenmiyen sözleri söylenmiş gibi göstererek hücum, yazıları tahrif, tezvir, tahkir, en yüksek sesten birbirine uymaz sesler çıkaran bir davul zurna feryadı. İşte muvafakatin bugünkü taktiği. Bütün bunlar senelerce ihtikâr, suiistimal, tahakküm baskısı altında dilini, şuurunu paslandıran halkı şaşırtmak içindir. Halkın muhalefetini boğmak için muvafakatin feryadıdır.

Münevver Sınıfın Tarihî Rolü

Tan gazetesinin 5 Eylûl 1945 tarihli nushasında Cami Baykurt imzasiyle çıkan makale.

"Birleşmiş Milletler Anayasası„ nı imza ettiğimiz gündenberi içten değişme ve yenilenme ictinap edilemez bir zaruret halini aldı. Bunu iddia edenlerin sayısı gün geçtikçe çoğalıyor. Öyle ki Türk basını hemen ekseriyeti itibariyle bu dâvayı benimsemiş gibidir. Ferdî ve içtimaî varlığımızda, devlet teşkilâtımızda ne kadar eskilik, aksaklık varsa onları kökünden sökmek, fikrî ve ahlâkî bünyemizi, içtimaî ve iktisâdi düzenimizi tazelemek istiyoruz. Belki içimizde bazı kimseler böyle düşünmüyorlar; ve dünyayı sürükliyen büyük cereyandan Türkiye'yi ayırmak, etrafımıza bir Çin seddi çevirerek, başka bir seyyaredeymiş gibi yaşamak mümkün olduğuna inanıyorlar. Bu vatandaşlar şe'niyeti anlamıyacak kadar zihni sapık kimselerdir. Evet yenilenme, herkes için olduğu gibi, bizim için de mukadderdir; tarihi determinism neticesi olarak bir zaruret hükmünü almıştır.

Yenilenme savaşında «münevver sınıf» dediğimiz fikir emekçilerini birinci derece âmiller meyanında tutmağa mecburuz. Gerçek, basındaki mücadelede ön ayak olanlar yine bu sınıfa mensup kimselerdir. Tarihte daima böyle olmuştur; hangi memlekette içtimaî hak-

sızlıkla, adaletsizliklerle cenkleşmek iktiza etmiş, nasibi kıt halk yığınlarının işkencesini azaltmak maksadiyle bir inkilâp olmuşsa, bu hareketlerin önünde münevver ve alicenap insanların yürümüş olduğu malûmdur. Halkın derdini benimseyenler, hep bu seviyeye yükselmiş güzide insanlardır. Hayatı efsanelere karışan Budda'dan başlıyarak böyle birçok tarihi simalar sayabiliriz.

*
* *

Fakat münevver insanları bir sınıf olarak gözönüne alınca iş değişir ve bu zeminde elîm hayal sukutlariyle karşılaşırız. Bugün dahi bizim değişme ve yenileşme dâvamızda önderlik edenler bütün Türk münevverleri değil, ancak bunlardan küçük bir ekalliyettir. Bunun sebebi basit: Münevver kimseler var, münevver bir sınıf yok. Hele bizim iç meselemizde olduğu gibi hükûmetle mücadele etmek icabedince cidal safında kalan bir avuç münevverden mürekkep küçük bir ketibedir. Çünkü münevver sınıf dediğimiz kümeyi teşkil eden kalabalık ekseriyet itibarile tanzimatçı ve hakanî talim ve terbiye ile yetiştirilmiş, ancak devlet hazinesinden geçinebilir insanlardır. Öyle ki yaşama kakkını müdafaa için ne kendi kuvvetine, ne de emsalinin yardımına güvenebilir; benliğini, fikir istiklâlini feda ederek bir kapıya sığıntı olmağa mahkûmdur — en iyi kapı devlet kapısı... Fakat teessüfle itirafa mecburuz ki, memleketimizde münevverlik standardı yükseldikçe fikrî ve ahlâki keyfiyetimiz o nisbette enginleşti. Bunu anlamak için birinci millet meclisi ile sonuncu meclisler arasında bir mukayese yapmak kâfidir. Şüphe yok ki, son millet meclislerini teşkil eden âza münevverlik bakımından birincisindekilerden kat kat yüksektir: Muallim, profesör, hukuk doktoru, tıp doktoru,mühendis, her çeşitten teknisyen, vilâyetler ve ordular idare etmiş yüksek devlet

memurları nisbeti o derece büyük ki, bunlara bakarak bu heyete siyasi meclis demekten ziyade bir nevi bilgiçler encümeni demek daha doğru olur. Halbuki ekseriyeti itibariyle halk içinden çıkmış, dahilî ve harici düşmanlara karşı savaşmak için nefsini tehlikeye atmış insanlardan mürekkep birinci millet meclisine nazaran manevi mevkii ne kadar düşük. Vekilleri olduklarını iddia ettikleri milletin işini ondan gizliyen, kanunları toptan kabul eden, "kapalı kapda demokrasi„ tuhaflığını icat eden bu son meclislerdir. İşlerin hepsini mevkilerini kaybetmek korkusiyle yaptılar. Çünkü bu yılgın fikir amelesinin memlekette kökleri yoktu ve işlerinden çıkarıldıkları zaman güvenecekleri bir istinat noktaları yoktu.

*
* *

Fakat unutmıyalım ki, bu hal bize mahsus değildir. İki cihan harbi arasında bir çok memleketlerde böyle oldu. Orada da münevverler geçen asra nisbetle pek ziyade çoğaldığı bir zamanda Almanya, İtalya ve daha diğer milletler arası faşizm cephesine dahil memleketlerde bu sınıfa mensup kimseler diktatörlere "kapı kulu„ oldular; kendilerinden evvelki neslin taptığı ideallerin üzerine tükürdüler, çeşit çeşit cinayetler irtikâp ettiler. Kocaman gözlüklü Herr Doktor'ların, çamuru ufunetli bataklıklardan alınmış bir führer'e uşaklık ettiklerini gördük. Julien Benda «okumuş sınıfın hıyaneti» adlı kitabında münevver Fransız tabakasını kendi memleketlerinin felâketinden mesul tutmaktadır. Böyle olmakla beraber toplama kamplarında ölen, maktul düşen her milletten binlerce münevver gencin kanı, belki o yılgın ekseriyetin günahına kefâret olacaktır.

Milliyet, memleket farkına rağmen münevver sınıfın her tarafta ayni zaafı ayni nakîseyi göstermekte olması bünyevî bir sebebe mebni olsa gerek. Faşizm rejiminin

Avrupaya hâkim olduğu devirde gördük ki, diktatörler ve onların arkasına gizlenmiş olan ploutocratie, amele sınıfından korktukları kadar münevverlerden korkmuyorlardı. Biliyorlardı ki, bunlardan birincisi kendi sınıfının menfaatlerini toplu olarak müdafaa edecek kadar şuur sahibi olmuş bir kümedir, ikincisi ise ekseriyet itibariyle hayatta tek başına savaşmağa mecbur ve sınıf kuvvetine güvenmiyen dağınık insanlardır. — Muvaffak olmak için fırsat kollıyan, hâmi arayan âvâre kişiler... Aralarında tesanüt olmıyan bir yığın ki, nimetlerin tevzi olunduğu makama bir an evvel erişmek için birbirini ezmekte ve sendeliyerek düşen arkadaşlarının cesedi üzerinden geçmektedirler. Malthusianisme bakımından gerçekten burjuva sınıfına benziyorlar; fakat burjuvalar onları kendi uşakları saymaktadırlar. Avrupalı diktatörlerden biri «münevverlerden hiç korkmam, demiş, çünkü onlar benim hizmetime koşacaklardır».

*
* *

İşte münevver sınıfı bütün dünyada meflûç eden bu bünyevî sakatlığıdır. Kendisinin ücretli fikir amelesi olduğunu idrâk ederek sınıf menfaatlerini müdafaa edebilecek derecede şuur sahibi olmadıkça ona bir «SINIF» adını vermek doğru değildir. Aralarında güzide şahsiyetler çıkacak ve insanlığa büyük hizmetler ifa edeceklerdir. Fakat kendisini burjuvazinin bir cüz'ü saymakta olan münevverler, içlerinden müstesna talih sahibi bazı kişilerin o sınıfa yükselmiş olduğuna (her vakit dinlediğimiz Henri Ford menkıbesine) inanmakta devam ettikçe tarihî rolünden daima geride kalacaktır. Fakat dünya milletleri yeni bir hayat kapısından içeri girerken ve etrafımızda olan herşey değişirken münevver sınıfı da değişmiyecek mi? Kimbilir, belki de yakın istikbalin inkılâp tohumunu taşıyan odur.

T. C.
İSTANBUL
C. Müddeiumumiliği
2. nci T.
Esas:

İddianame

İst. 1 inci Sorgu Yargıçlığına

Tan gazetesinin 22/ Ağustos /945 günlü nüshasında M. Zekeriya Sertel imzalı çıkan (Hükûmet ve meclisten bir şey bekliyebilir miyiz) ve 3/ Eylül/ 945 günlü nushasında çıkan (Muvafakatin feryadı) başlıklı ve Sabiha Zekeriya Sertel imzalı yazı ile 5/ Eylül/ 945 günlü sayısında çıkan (Münevver sınıfın tarihî rolü) başlıklı ve Cami Baykurt imzalı makalelerle Büyük Millet Meclisinin ve Cumhuriyet hükûmetinin yüce varlığını tahkir ve tezyif iddialariyle sanık ve bu suçlarından ötürü kanun kovuşturması yapılması için Adalet Bakanlığının 11/12/ 945 gün ve 1748 sayılı yazılariyle izin verilen Tan gazetesi başyazarlarından Halim oğlu 1306 doğumlu M. Zekeriya Sertel ve Nazmi kızı 1310 doğumlu Sabiha Zekeriya Sertel ve aynı gazetenin sahip ve neşriyat müdürü Süleyman oğlu 1309 doğumlu Halil Lütfü Dördüncü ile Lâtürki ve Yeni Dünya gazeteleri başyazarı Mehmet Münir oğlu 1293 doğumlu Cami Baykurt haklarında suçun niteliğine göre açılan kamu davası üzerine yapılan ilk soruşturma sonunda:

22 Ağustos 945 gün ve 3351 sayılı Tan gazetesinin birinci sahifa birinci sütununda (Hükûmet ve Meclisten bir şey bekliyebilir miyiz) başlıklı ve M. Zekeriya Sertel imzalı çıkan yazıda:

(Türkiyenin daha geniş bir demokrasiye geçmesi lâzım geldiğinde Cumhurreisinden en basit vatandaşa kadar herkes beraberdir. Hele Birleşmiş Milletler anayasasını imza etmekle milletlerarası bir takım taahhütlere girdikten sonra, memlekette daha geniş değilse bile hiç olmazsa taahhütlerimizin icab ettirdiği ölçüde hakikî demokrasiye geçmek zarureti artık herkesçe teslim edilen bir hakikat olmuştur. Fakat, dün de izah ettiğimiz gibi bu günkü mevzuat içinde bu değişmeyi imkânsız kılan sıkı kayıtlar vardır. Bu kayıtları kaldırmadıkça vatandaşların demokratik haklarından istifade etmeleri imkânsızdır. Onun için her şeyden evvel Anayasaya ve milletlerarası taahhütlerimize uymayan mevzuatı değiştirmek, fer'i kanunlardan tadilât yaparak vatandaşlara bu imkânları vermek lâzımdır.

Peki ama bu mevzuat nasıl değişebilir? Bizdeki teamüllere göre kanunlarda yapılacak değişiklikleri ya hükûmetin teklifi üzerine Meclis kabul eder, yahut milletvekillerinden bir veya bir kaçının vereceği takrir üzerine Meclis lüzum gördüğü tadilâtı yapar. Hükûmetten böyle bir hareket bekliyemeyiz, çünkü şimdiye kadar yapılan neşriyata rağmen hükûmet elindeki silâhı bırakmağa yanaşmamış hattâ Matbuat K. nun meşhur ellinci maddesini tadil için bile bir teşebbüse geçmeğe lüzum görmemiştir. Zaten Başbakan Saraçoğlu, nutuklarından birinde Türk rejiminin bütün milletlere örnek olacak bir sisteme dayandığını ve harpten sonra bütün dünyanın bizim rejimimizi taklit edeceklerini söylemek suretile bu günkü idare sistemimizin bir ideal şekil olduğuna kani bulunduğunu ilân etmişti. Dünya hadiselerinin aldığı istikamet karşısında Başbakanın bu kanaatini değiştirerek,

bizim rejimimizi geniş demokrasi prensiplerine göre ayarlamak lâzımgeldiğini kabul ettiğini gösteren hiç bir emâre de mevcut değildir. Bu kanaatta bulunan bir Başbakanın ise mevzuatımızda değişiklik yapılmasını teklif etmesi beklenemez. Meclisin bu tadilâtı kendiliğinden yapması ümitleri de pek kuvvetli görünmüyor. Şimdiye kadar mecliste görülen tezahürler bize bunun tamamen aksi kanaatini veriyor. Birleşmiş Milletler Anayasasının müzakeresi sırasında Adnan Menderes'e Meclisin tabanlarile cevap vermesi, dünyanın gidişine kendisini ayarlamak hususunda ileri sürülen fikirleri dinlemeğe bile tahammül edememesi, Büyük Millet Meclisinden de bu sahada büyük bir şey beklememek lâzım geldiğini açık surette göstermiştir. Bu bakımdan gerek hükûmet, gerek Büyük Millet Meclisi dünyanın gidişine ayak uydurmak lüzumunu ve demokrasiler ailesine girmiş olmanın icaplarını kavramamış görünmektedir. Demekki hükûmet ve Meclis bu günkü mevzuatımızda demokrasi prensiplerine ve anayasa hükümlerine aykırı hükümler bulunduğuna kani değildir. O halde hükûmet ve Meclis Cumhurbaşkanının memlekette daha ileri demokrasi hayatının tecellilerine şahit olmaklığımız lâzımgeldiği hakkındaki işaretine ayak uyduracak vaziyette bulunmamaktadır. Yani Türkiyenin daha ileri ve daha geniş bir demokrasiye geçiş hareketine hükûmet ve Meclis önayak olabilecek durumda değildir.

O halde ne olacak? Siyasî hayatımız böyle taşlaşmış olarak kalıp gidecek midir? İnkilâpçı Türkiye, dünya karşısında bir muhafazakâr memleket manzarası mı gösterecektir? Vaktile inkılâbı korumak için almış olduğumuz tedbirler bu gün yeni hamleler yapmamıza imkân bırakmayan birer mania vazifesi mi görecektir? Görülüyor ki Türk inkilâbı tarihinin mühim bir dönüm noktasındadır. Türk milleti artık kendi mukadderatına el koyacak derecede olgunlaşmıştır. Cemiyeti durgun bir

hale getiren, taşlaştıran bu günkü mevzuatı değiştirmek lâzımdır. Çünkü, halkın serbest seçimine dayanan ve onun iradesini tam manâsiyle temsil eden bir Meclis ve hükûmete ihtiyaç vardır. Harp sonrası görülen örnekler de bize bunun biran evvel yapılması lüzumunu anlatmaktadır. Harp ıstırabları içinden çıkan milletler bile yeni hükûmet şekillerini, serbest seçime baş vurarak halkın reyini almak suretiyle tesbit etmeğe çalışmaktadır. Harp görmemiş, milli bünyesi muhtelif cereyanlarla sarsılmamış Türkiye bu yola her milletten daha kolay ve daha sarsıntısız girebilir. Harp sonrası dünyada halkın serbest iradesine dayanmayan hükûmetler artık milletlerarası münasebebetlerde itibardan düşmüştür.)

Ve 3/Eylül/945 gün 3363 sayılı Tan gazetesinin birinci sayfa görüşler sütununda (Muvafakatın feryadı) başlıklı ve Sabiha Zekeriya Sertel imzalı çıkan fıkrada:

Halk Partisi Mecliste bir ekseriyet değil, ittifak fırkasıdır. Ancak bu müttefiklerin arasından beş on kişi muhalefete geçmiştir. Bu muhaliflerin sesi de millete neden sonra, Meclis müzakerelerinin gazetelerde neşri kabul edildikten sonra, aksetmeğe başladı. Gazetelerdeki muhalefet de öyle. Şimdiye kadar "kanun dairesinde serbest„ olan matbuatın yine kanun dairesinde ağzına kilit takılmıştı. Matbuat K. nun zincirleri kâfi gelmediği zaman Matbuat Umum Müdürlüğünün bir emirnamesi veya telefon muhaveresi bu kilidi sıkmağa kâfi gelirdi. Şimdi Türk matbuatı içinde iki gazte hakiki manâsiyle bir hürriyet ve demokrasinin tahakkuku, halkın mukadderatına hâkim olması, suiistimallerin, ihtikârın önlenmesi, Türk milletinin bütün devlet makanizmasını kontrolü altına almasi için muhalefete geçmiştir.

Kökü halkın içinde olan bu muhalefetin, Mecliste ve matbuattaki mümessilleri kemiyet itibariyle mahdut olduğu halde, muvafakatın bunu boğmak için gösterdiği gayret hudutsuzdur. Mecliste muhalifler mi konuşuyor

muvafakat derhal radyosunun parazit düğmesine basıyor; ayak sesleri, kürsü kapakları, ıslıklar, tıpkı harp senelerinde radyoların hakikatı boğmak için bililtizam yaptıkları parazit gibi. Muhalefete bahşedilen sıfat: iktidar mevkiini eline almak isteyen muhterisler... Matbuatta muhalif gezeteler hakikatleri medenî bir cesaret göstererek konuşuyor ya Memlekette hürriyet vardır, herkes istediğini kanuşur ama, bu sesi boğmak için radyonun parazit düğmesine basmak lâzımdır. Söylenmeyen sözleri söylemiş gibi göstererek hücum, yazıları tahrif, tezyif, tahkir, en yüksek sesten birbirine uymaz sesler çıkaran bir davul zurna feryadı. İşte muvafakatın bu günkü taktiği, bütün bunlar senelerce ihtikâr, suiistimal, tahakküm baskısı altında dilini, şuurunu paslandıran halkı şaşırtmak içindir. Halkın muhalefetini boğmak için muvafakatın feryadıdır)

Ve 5/9/945 günlü Tan gazetesinin 3365 No. lu sayısının üçüncü sahife (Yenilenme davası etrafında) sütununda (Münevver sınıfın tarihî rolü)başlıklı ve Camî Baykurt imzalı yazıda :

(Birleşmiş Milletler Anayasası'nı imza ettiğimiz günden beri içten değişme ve yenilenme içtinap edilemez bir zaruret halini aldı. Bunu iddia edenlerin sayısı gün geçtikçe çoğalıyor, öyle ki Türk basını hemen ekseriyeti itibariyle bu davayı benimsemiş gibidir. Ferdî ve içtimai varlığımızda, devlet teşkilâtımızda ne kadar eskilik, aksaklık varsa onları kökünden sökmek fikrî ve ahlâki bünyemîzi, içtimaî ve iktisadi düzenimizi taze lemek istiyoruz. Belki içimizde bazı kimseler böyle düşünmüyorlar ve dünyayı sürükleyen büyük ceryandan Türkiyeyi ayırmak, etrafımıza bir Çin seddi çevirerek, başka bir seyyaredeymiş gibi yaşamak mümkün olduğuna inanıyorlar. Bu vatandaşlar şe'niyeti anlamıyacak kadar zihni sapık kimselerdir. Evet yenilenme, herkes için olduğu gibi bizim için de mukadderdir. Tarihi de-

terminizm neticesi olarak bir zaruret hükmünü almıştır. Yenilenme savaşında «Münevver sınıf» dediğimiz fikir emekçilerini birinci derece amiller meyanında tutmağa mecburuz.

Gerçek basındaki mücadelede önayak olanlar yine bu sınıfa mensup kimselerdir. Tarihte daima böyle olmuştur. Hangi memlekette içtimaî haksızlıkla, adaletsizliklerle cenkleşmek iktiza etmiş, nasibi kıt halk yığınlarının işkencesini azaltmak maksadile bir inkılâp olmuşsa bu hareketlerin önünde münevver ve alicenap insanların yürümüş olduğu malûmdur. Halkın derdini benimseyenler hep bu seviyeye yükselmiş güzide insanlardır. Hayatı efsanelere karışan Buddadan başlıyarak böyle bir çok simalar sayabiliriz. Fakat münevver insanları bir sınıf olarak gözönüne alınca iş değişir ve bu zeminde elîm hayal sukutlariyle karşılaşırız. Bugün dahi bizim değişme ve yenileşme davamızda önderlik edenler bütün Türk münevverleri değil ancak bunlardan küçük bir ekalliyettir. Bunun sebebi basit : Münevver kimseler var, münevver bir sınıf yok, hele bizim iç meselemizde olduğu gibi hükûmetle mücadele etmek icabedince cidal safında kalan bir avuç münevverden mürekkep küçük bir ketibedir. Çünkü münevver sınıf dediğimiz kümeyi teşkil eden kalabalık ekseriyet itibarile tanzimatçı ve hakani talim ve terbiye ile yetiştirilmiş, ancak devlet hazinesinden geçinebilir insanlardır. Öyle ki yaşama hakkını müdafaa için ne kendi kuvvetine, ne de emsalinin yardımına güvenebilir; benliğini; fikir istiklâlini feda ederek bir kapıya sığıntı olmağa mahkûmdur. En iyi kapı devlet kapısı. Fakat teessüfle itirafa mecburuz ki, memleketimizde münevverlik standardı yükseldikçe fikrî ve ahlâkî keyfiyetimiz o nisbette enginleşti. Bunu anlamak için birinci Millet Meclisi ile sonuncu meclisler arasında bir mukayese yapmak kâfidir. Şüphe yok ki, son Millet Meclislerini teşkil eden aza münevverlik bakımından bi-

rincisindekilerden kat kat yüksektir. Muallim, Profesör, Hukuk doktoru, Tıp doktoru, Mühendis; her çeşitten teknisiyen, vilâyetler ve ordular idare etmiş yüksek devlet memurları nisbeti o derece büyük ki, bunlara bakarak bu hey'ete siyasî meclis demekten ziyade bir nevi bilgiçler encümeni demek daha doğru olur. Halbuki ekseriyeti itibarile halk içinden çıkmış dahilî ve haricî düşmanlara karşı savaşmak için nefsini tehlikeye atmış insanlardan mürekkep birinci Millet Meclisine nazaran manevî mevkii ne kadar düşük. Vekilleri olduklarını iddia ettikleri milletin işini ondan gizleyen, kanunları toptan kabul eden "kapalı kapta demokrasi„ tuhaflığını icat eden bu son meclislerdir. İşlerin hepsini mevkillerini kaybetmek korkusuyle yaptılar. Çünkü bu yılgın fikir amelesinin memlekette kökleri yoktur ve işlerinden çıkarıldıkları zaman güvenecekleri bir istinat noktaları da yoktu. Fakat unutmıyalım ki bu hal bize mahsus değildir. İki cihan harbi arasında bir çok memleketlerde böyle oldu. Orada da münevverler geçen asra nisbetle pek ziyade çoğaldığı bir zamanda Almanya, İtalya ve daha diğer milletler arası faşizm cephesine dahil memleketlerde bu sınıfa mensup kimseler diktatörlere «kapı kulu» oldular. Kendilerinden evvelki neslin taptığı ideallerin üzerine tükürdüler, çeşit çeşit cinayetler irtikâb ettiler. Kocaman gözlüklü Herr doktorların, çamuru ufunetli bataklıklardan alınmış bir Führer'e uşaklık ettiklerini gördük. Julien Benda "okumuş sınıfın hıyaneti„ adlı kitabında münevver Fransız tabakasını kendi memleketlerinin felâketinden mesul tutmaktadır. Böyle olmakla beraber toplama kamplarında ölen, maktul düşen her milletten binlerce münevver gencin kanı, belki o yılgın ekseriyetin günahına kefaret olacaktır. Milliyet, memleket farkına rağmen münevver sınıfın her tarafta aynı zaafı aynı nakiseyi göstermekte olması bünyevî bir sebebe mebni olsa gerek. Faşizm

rejiminin Avrupaya hakim olduğu devirde gördük ki diktatörler ve onların arkasına gizlenmiş olan Ploutocratie amele sınıfından korktukları kadar münevverlerden korkmuyorlardı. Biliyorlardı ki bunlardan birincisi kendi sınıfının menfaatlerini toplu olarak müdafaa edecek kadar şuur sahibi olmuş bir kümedir. İkincisi ise ekseriyet itibariyle hayatta tek başına savaşmağa mecbur sınıf kuvvetine güvenmeyen dağınık insanlardır. Muvaffak olmak için fırsat kollayan, hâmi arayan, âvâre kişiler... Aralarında tesanüt olmayan bir yığın ki, nimetlerin tevzi olunduğu makama bir an evvel erişmek için birbirini ezmekte, ve sendeliyerek düşen arkadaşlarının cesedi üzerinden geçmektedirler. Malthusianisme bakımından gerçekten burjuva sınıfına benziyorlar. Fakat burjuvalar onları kendi uşakları saymaktadırlar. Aurupalı diktatörlerden biri "münevverlerden hiç korkmam, demiş, çünkü onlar benim hizmetime koşacaklardır.„ İşte münevver sınıfı bütün dünyada mefluç eden bu bünyevî sakatlığıdır.

Kendisinin ücretli fikir amelesi olduğunu idrâk ederek sınıf menfaatlerini müdafaa edebilecek derecede şuur sahibi olmadıkça ona bir «sınıf» adını vermek doğru değildir. Aralarında güzide şahsiyetler çıkacak ve insanlığa büyük hizmetler ifa edeceklerdir. Fakat kendisini burjuvazinin bir cüz'ü saymakta olan münevverler, içlerinden müstesna talih sahibi bazı kişilerin o sınıfa yükselmiş olduğuna (her vakit dinlediğimiz Henri Ford menkıbesine) inanmakta devam ettikçe tarihi rolünden daima geride kalacaktır. Fakat dünya milletleri yeni bir hayat kapısından içeri girerken ve etrafımızda olan her şey değişirken münevver sınıfı da değişmiyecekmi ? kim bilir, belki de istikbalin inkilâp tohumunu taşıyan odur.) diye yazılıdır.

Bu yazılarda sanıklardan Zekeriya Sertel Büyük Millet Meclisinin ve Cumhuriyet hükûmetinin, mevcut

kanunların demokratık olmadığını anlamıyacak derecede geri fikirli ve bunu düşünemiyecek ve ileriye hamle yaparak değiştiremiyecek kadar kifayetsiz ve ehliyetsiz ve Büyük Millet Meclisinin muhalefete tabanlariyle cevap verecek derecede insanlıktan uzak cahil ve müstebit ruhlu olduğunu ve sanıklardan Sabiha Zekeriya Sertel'in de yine Büyük Millet Meclisinin, muvafakatın bir işaretiyle muhalefeti susturmak için otomat bir şursuzluk ve idrâksizlikle harekete geçen bir parazit makinesi olup hakikatleri ıslık ve ayak sesleri ve kürsü kapaklarile susturacak kadar siyasi terbiyeden mahrum bulunduğunu ve sanıklardan Cami Baykurt da Büyük Millet Meclisinin ekseriyeti itibarile Halk içinden çıkmış iç ve dış düşmanlara karşı savaşmak için nefsini tehlikeye atmış insanlardan mürekkek birinci Büyük Millet Meclisine nazaran kanunları toptan kabul ederek milletin işini milletten saklayan ve kapalı kapta demokrasi tuhaflığını icad eden yılgın fikir amelelerinden müteşekkil ve manevî mevkiî düşük bir varlık olduğu yazılmak suretiyle gerek bizatihi tahkiri tazammun eden kelimelerle ve gerekse tenkid maskesine bürünerek ileriye sürülen fikir ve mütalâaların genel anlamı bakımından Büyük Millet Meclisinin ve Cumhuriyet hükûmetinin yüce varlığını yayınla tahkir ve tezyif eyledikleri anlaşılmaktadır.

Sanıklar her ne kadar bu yazılardaki kasdlarının hakaret olmayıp tenkit bulunduğunu ve bu yazılardan ötürü üstlerine atılabilecek bir suç bulunmadığını bildirmekte iseler de bu suçlarına konu olan ve yukarda gün ve sayıları gösterilen Tan gazetelerinde çıkan yazılardaki kelimeler bizatihi hakaret kasdini tazammun ettiği gibi sanıkların tenkit maskesi altında ve tenkidin hudut ve şumulünü aşarak devletin yürütme ve yaşama kuvvetlerini sistemli bir şekilde tahkir ve tezyif edip bu varlıkları halk nazarında küçük düşürmek ve tahrip

eylemek kasdiyle hareket ettiklerini, diğer yayımlarının gözden geçirilmesiyle anlamak kabildir.

Bu nitelikteki diğer yayımlarını kapsayan ve ilişik listede günleri yazılı gazetelerde çıkan makale ve fıkralarda anlatılmasına çalışılan fikir ve mütalâalar ve güdülen amaç yukardaki iddialarımızın doğruluğunu gösteren birer delil olarak kabul edilmiştir. Bu gazeteler incelenmek üzere sunulmuştur.

Yukardaki sebeplere nazaran sanıkların savunmaları kabule değer görülememiştir.

Bundan ötürü sanıklardan Halil Lûtfi Dördüncü'nün eylemi, basın K. nun 27 ve T. C. K. nun 69 uncu maddeleri yoliyle T. C. K. nun 159/1 ve 173/3 üncü maddelerine, diğer sanık Sabiha Sertel, Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt'un eylemleri de T. C. K. nun 159/1 ve 173/2 nci maddelerine uygundur.

Duruşmaları İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinde yapılmak üzere haklarında son soruşturmanın açılmasına karar verilmesi istemlenir.

İstanbul Cumhuriyet Savcı Yardımcısı

Hicabi DİNÇ

Zekeriya Sertel'in Müdafaası

İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesi Reisliğine

Huzurunuza böyle bir dava ile gelmiş olmaktan dolayı şahsım namına iftihar, fakat memleket hesabına hicap duyuyorum.

Şahsım namına iftihar duyuyorum. Çünkü bu dava adî bir hakaret davası değil, memleketin hürriyet ve demokrasi davasıdır. Hadiseler, ve bilhassa müddeiumumiliğin bir türlü yakamı bırakmıyarak ve mütemadiyen hürriyet ve demokrasi müdafaası için yazdığım yazılarımı seçerek mutlaka beni cezalandırmağa çalışması, istiyerek veya istemiyerek, beni bu davanın kahramanı haline getirmiştir. Bu hürriyet ve demokrasi kurban ve kahramanı olarak huzurunuzda millete hesap vermeğe mecbur edilmiş olmak, hayatımın en şerefli ve zevkli safhasını teşkil eder.

Fakat memleket namına hicap duyuyorum;

Çünkü, bütün dünyanın kabuk değiştirdiği, bütün milletlerin daha geniş hürriyet ve demokrasiye doğru koştuğu, milyonlarca insanın uğruna kan döktüğü hürriyet ve demokrasinin muzaffer olduğu bu devirde, demokrat bir rejime sahip olduğu iddia edilen bu memlekette bir vatandaşın hürriyet ve demokrasi kurbanı olarak mahkeme huzuruna sevk edilmesi utanılacak bir hadisedir.

Memleket namına utanıyorum ;

Çünkü, Cumhur Reisinin ağzından memlekette tenkidin, bilhassa hükûmeti tenkidin bir hak olarak ilân edildiği, rejimimizin ana karakterterlerinin demokrasi olduğu iddia edildiği bir zamanda bir fikir yüzünden mahkemeye düşmekliğim, ortaya atılan iddialar ve yapılan davalar acı bir istihzadır.

Memleket namına utanıyorum;

Çünkü altına imza koyduğumuz Birleşmiş Milletler Anayasası ile insanlık haklarına riayet etmeyi vaat ettiğimiz halde, her hür vatandaşın en tabiî hakkı olan tenkit hakkını kullandığım için huzurunuza getirilmekliğim memleketimin ve milletimin Milletlerarası şeref ve haysiyetini kırıcı bir hadisedir. Memleketimi ve milletimi bütün dünya milletleri karşısında küçülmüş görmek beni utandırıyor.

Utanıyorum,

Çünkü, otuz beş senedir hürriyet için çırpınan ve demokrasiye varmak için mücadele eden bu memlekette hâlâ bir fikrinden ve bir tenkidinden dolayı bir vatandaşın mahkemeye sevkedilmesi, bu sahada otuz beş senede bir adım bile ileri gidemediğimizi gösteren hazin bir vakıadır. Hâlâ fikre zincir vurma teşebbüsü, hâlâ zulum ve istipdat sevdası. Bu memlekette hâlâ sabah olmadığını görmek insanı ye'se düşürüyor ve utandırıyor.

Nihayet memleket namına utanıyorum;

Çünkü iddianameyi dinlerken insanın aklına gayri ihtiyari şu meşhur hikâye geliyor:

Bu ne koyundur, ne keçi, bu allahın bir belâsıdır, cezamız ne ise verin gidelim!

Filhakika benim mahkemeye sevkimi icap ettiren yazıda, müddeiumuminin tabirile, bende ve yazımda, mevcut olmadığı halde, üzerime atılan suç ne!

Cumhurreisi 19 Ağustos 945 tarihinde söyledikleri bir nutukda memlekette daha geniş bir demokrasinin gelişmesi lüzumuna işaret buyuruyor ve bu gelişmeye

aykırı ve demokrasinin tahakkukuna engel olan kanunlar varsa bunların değiştirilmesini tavsiye ediyorlar.

Ben de bir başmuharrir sıfatile, Cumhurreisinin bu işaretlerinden ilham alarak memlekette demokrasinin gelişmesi için hangi kanunlarda ne gibi değişiklikler yapılması lâzım geldiğini araştırıyorum. Bu kanunlarda bu değişikliklerin ancak hükûmet ve meclis yolile yapılabileceğini gözönünde bulundurarak hükûmetin ve meclisin bu işi yapıp yapamıyacağını araştırıyorum. Bu hükûmetin ve bu meclisin halk partisine mensup olmak itibarile o parti programına bağlı olduklarını bütün hareket ve icraatlarında parti programına uymak mecburiyetinde bulunduklarını; halbuki parti proğramının bu değişiklikleri yapmağa müsait olmadığını izah ediyorum. Netekim Cumhurreisinin irşatlarına ve tavsiyelerine rağmen hükûmet ve meclis, parti programında tadilât yapmadıkça, bu değişiklikleri yapamıyacağını anlamış ve önümüzdeki aylarda toplanacak kongrede bu maksatla porgramda bazı tadiller yapılması kararlaşmıştır. Bu iddiamı tevsik için de bu hükûmet ve bu meclisin, nasıl dört mebus imzasile parti grubuna demokratlaşma takriri verildiğini, Sanfransisko da imzalanan Birleşmiş Milletler Anayasasının tasdiki sırasında meclisde nasıl bu zihniyete aykırı tezahürler yapıldığını, nasıl matbuat hürriyetini bir kat daha takyit için meclis encümenlerinde projeler hazırlandığını zikrediyorum.

Ve bunu gayet objektif, nezih ve ekademik bir tahlil şeklinde yazıyorum. Ve bunu yazarken, değil tezyif ve tahkir, hatta tam manâsiyle tenkidden bile içtinap ediyorum.

Netekim, yazımda mutlaka bir hakaret ve tezyif unsuru bulmak için gayret sarfeden İddia Makamı yazımda gerek medlûlü küllisi ve gerek medlûlü cüz'isi bakımından suç unsurunu ihtiva eden kelime, cümle ve fikirleri, olduğu gibi ve sarahatla göstereceğine tefsir yoluna yapmağa mecbur olmuş ve bana aklıma gelme-

yen fikirleri atfetmek, yazmadığım kelime ve tabirleri kullanmak suretile bir suç unsuru icadına çalışmıştır.

İddia Makamına göre ben :

"Büyük Millet Meclisini ve Cumhuriyet hükûmetini demokrasiye alehdar göstererek, demokrasinin icap ve faydalarını anlamaz, kanunların demokratik olmadığını takdir ve idrakden aciz bir durumda olduğunu da söylemişim.

Ben böyle bir şey söylemedim.

Yine İddia Makamına göre,

"Mecliste demokrasiyi müdafaa edenlere karşı Meclisin, insanlardan başka mahluklarda konuşma vasıtası olan tabanlariyle cevap verecek kadar düşünme hassalarından mahrum bulunduğunu„ bildirmişim.

Ben bözle bir şey de söylemedim. Zaten insanlardan başka hangi mahluklarda tabanların konuşma vasıtası olduğunu bilmiyorum, İddia Makamının tabiat bilgisinden imtihan veremiyecek kadar zayıf olduğunu görüyorum; ben meclise tabansız demiş olsaydım, belki bir hakaret sayılabilirdi. Fakat ayaklarını vurarak bir hatibi susturmalarını anlatmak için, «tabanlariyle cevap vermiştir» tabirini kullanmk, bir nevi ifade tarzından başka bir şey değildir.

Müddeiumumilik iddiasına göre, bu yazıda Ceza Kanununun 159 uncu maddesine uygun hakaret suçu mevcuttur. 159 uncu madde mutlakdır. Sadece hakaretten bahseder, fakat hakareti tarif etmez.

Tahkir ve tezyif suçu hangi hallerde teşekkül eder? Ne gibi neşriyat Büyük Millet Meclisinin ve Cumhuriyet hükûmetinin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif mahiyetinde telâkki edilmek lâzımgelir? Hangi neşriyat tenkit mahiyetini haizdir? Ne vakit ve hangi hallerde neşriyat tenkidin hududunu aşmış sayılır? Bu hususta sarahat yoktur. Müddeiumuminin iddiasına göre, bundan maksat, hadiselere göre hakimin vicdanında husule gelecek kanaatın serbestçe takdir edilmesini temindir.

İddia makamı kendiliğinden hakaretin indi bir tarifini yapmağa kalkışmış ve «tahkir, hor görme, tezyif, küçültme, aşağılama suretile kötüleme manalarında kabul edilmelidir» demiştir.

Hakareti böyle anlarsak muhalefeti inkâr etmek lâzımgelir. Çünkü? Demokraside muhaleftin rolü muvafakati her vasıta ile ve her şekilde tenkit ve tehzil ederek hor görmek, küçültmek, ve aşağılatmaktır. Tek parti sisteminin icap ettirdiği uysallık zihniyetine kapılan ve şimdiye kadar tenkidi fena, daima fena gören siyasî terbiyenin tesiri altında bulunan İddia Makamını bu tariften dolayı mazur görmek mümkündür. Fakat Türkiye Cumhuriyetinin ana karakteri demokrasi olduğuna, tek parti sistemine nihayet verilip muhalif partilerin teşekkülüne müsaade edildiğine göre, tenkit hürriyetinin hududunu da demokrat memleketlerin ananelerine göre tayin etmekliğimiz lâzımgeliyor, yani bu hususta kullanacağımız ölçüyü, demokrat memleketlerdeki misallere ve örneklere bakarak almak zarureti vardır.

Demokrat memleketlerde hükûmet ve meclis mukaddes, ilâhi, dokunulmaz mefhum ve müesseseler değildirler. Bilâkis muhalefetin vazifesi, hükûmeti devirip yerine geçmek, meclisi dağıtıp yeni intihapta kazanmak olduğu için bu iki müessese daima tenkit ve hücuma maruzdur.

Eski İngiliz Başvekili Çörçil nutuklarından birinde vatandaşların hükûmetlerini tenkit etmek, hattâ devirip yerine yenisini getirmek hakkını kullanamadığı yerlerde demokrasiden bahsedilemiyeceğini söylemişti. İngilterenin siyasî tarihi buna ait örneklerle doludur. En son misal, harbin sonunda Çörçil hükûmetine, ve o hükûmetin dayandığı meclise karşı yapılan tenkit ve hücumlardır. Çörçil harbin sonuna kadar Avam Kamarasının dağılmamasını ve hükûmetin değişmemesini istiyordu. Fakat muhalifler parlomentonun ve hükûmetin harp sonrasında milletin beklediği sosyal inkılâbı başaracak kud-

ret ve kabiliyette olmadığını, avam kamarasında ekseriyeti teşkil eden ve bu sebeple parlâmentoya hakim olan muhafazakârların sadece büyük sermayeye uşaklık ettiklerini, bunların birinci cihan harbinden sonra olduğu gibi, şimdi de büyük ve yalancı vaatlerle milleti aldattıklarını; artık milletin bu defa bu yalanlara kanmıyacağını yazıp neşrediyorlardı. Bu neşriyat arasında birbirlerine kuduz köpek diyecek kadar ileri gittikleri vaki idi. Muhafazakârlar da sosyalistleri memlekete diktatörlük ve komünistlik getirmek istemekle itham ediyorlardı. Seçim esnasında iktidar mevkiinde bulunanlara karşı yapılan hücumlarda İddia Makamının zannettiği gibi neşir adabına ve nezakete riayet edilmez. Sosyalistlerin yaptıkları ağır ve tecavüzkâr hücumlar karşısında Çörçil gibi bir millî kahraman payesine yükselmiş bir devlet adamı bile mevkiini kaybetmeğe, parlâmentoda ekalliyette kalmağa mecbur oldu. Muhalifler hükûmeti hor görüp halk nazarında küçültmeselerdi Çörçili devirip seçimi kazanabilirler mi idi?

Şimdi de Çörçil partisi ve bu partinin gazeteleri hükûmeti aynı tarzda hırpalamakta ve halkın nazarında küçültüp alçaltmağa çalışmaktadır. Demokrasi ve parlâmento hayatının bu en tabiî icabıdır.

Amerika Kongre ve Cumhurreisi hakkında yapılan tenkitlerde ne kadar ileri gidilebileceği hakkında bir fikir vermek üzre, size son günlerde Amerikan gazetelerinde rast geldiğim bir karikatürü takdim ediyorum. Bu karikatür Amerikanın en meşhur iki gazetesi olan New York Times ve Chicago Sun gazetelerinde çıkmıştır. Bu karikatürde Kongre, yani Amerikan meclisi bir inatçı eşek şeklinde arabaya koşulmuştur. Cumhurreisi de zavallı bir arabacı olarak tasvir edilmiştir. Arabacı kanter içinde eşeğini yürütmeğe çalışmaktadır. Fakat eşek inatçıdır. Ve iki arka ayağını yere dayıyarak ileri gitmemekte israr etmektedir.

Bir Cumhurreisini ve bir meclisi tehzil için bundan daha ağır bir şey yapılamaz. Fakat ne bu karikatür sahibi, ne de onu neşreden gazeteler mahkemeye verilmişlerdir.

Demokraside en ileri memleketlerden biri olan Fransada ise Cumhur Reisini, hükûmeti ve meclisi tenkid için değil, tehzil için kullanılan lisan usul ve vasıtalar o kadar çok sertdir ki, bunu bizlerin kavramamız bile güçtür. Müdafaanameme raptettiğim bir iki karikatür size bu hususda bir fikir verebilir,

Demokrat memleketlerden aldığım bu örneklerde kullanılan bu ölçü benim yazımdan hakaret mânası çıkarmağa kalkmak biraz gülünç olsa gerek. Hele bizim yazılarımız Fransızca ve İngilizceye tercüme edilip bu memlekette neşredilse ve muharrirlerinin bu yazılardan dolayı tevkif edilip mahkemeye verildikleri bildirilse, idaremiz ve adliyemiz hakkında verilen hüküm her halde Türkiye Cumhuriyeti idaresinin ve Türk Adliyesinin şerefini arttıracak değildir.

Evet amma, bunlar asırlardanberi demokrasi içinde yaşamış ve olgunlaşmış memleketlerdir. Bunları bize misal gösteremezsiniz, diyebilirsiniz.

O halde müsaade ederseniz size daha yarım asır evvel Türkiyenin bir vilâyeti olan Yunanistan, Bulgaristan ve Romanyadan misaller getireyim.

Bu üç memleket bugün hâlâ askerî işgal altındadırlar. Ona rağmen bu memleketlerde şiddetli bir siyasî mücadele mevcuttur. Muhalifler mevcut hükûmeti yerden yere vurmak, halkın ve yabancıların nazarında küçük düşürmek için ellerinden gelen hiç bir gayreti esirgemiyorlar. Gazetelerde ajans haberlerini okuyanlar, muhaliflerin mevcut hükûmetlere karşı ne kadar ağır hücumlar yaptıklarını pekâlâ bilirler. Yunanistanda muhalif mevkiinde bulunan EAM cılar mevcut hükûmeti İngilterenin uşağı olmak, memlekette zulüm ve istipdadı kur-

makla, vatandaşların arzusuna muhalif olarak cebren iktidar mevkiine gelmekle itham ediyorlar. Romanya ve Bulgaristanda muhalifler mevcut hükûmetleri, arkalarını millete değil Rusyaya dayamakla itham etmekte ve memlekette hakikî hürriyet ve demokrasinin tahakkuku için evvelâ parlâmentoların dağılması ve hükûmetlerin çekilerek halkın serbest reyine başvurması lâzımgeldiğini iddia etmektedirler. Bu fikirlerini gazetelerile açıkça yaymakta ve siyasî kavgaları en ağır ithamlarla devam etmektedirler.

Bu siyasî kavga her üç memlekette de yabancı müdahalesine sebebiyet verecek derecede, vatana zararlı olduğu halde, ne Yunanistanda EAM liderleri, ne Romanyada Köylü Partisi Şefi Maniu ve Liberal Partisi Şefi Bratiyanu, ne de Bulgaristanda muhalif şefleri tevkif edilip mahkemeye verilmiş, ne de bunların gazeteleri kapanmıştır.

Balkan memleketlerinde kullanılan demokrasi ölçüsile de bizim yazılarımızda bir suç unsuru aramak, ancak totaliter rejim ölçüsünü kullanmakla mümkündür.

Bu ölçülere göre, hattâ İddia Makamının anladığı şekilde :

"Millet Meclisinin ve Cumhuriyet hükûmetinin mevcut kanunların demokratik olmadığının anlamıyacak derecede geri fikirleri ve bunu düşünemiyecek ve ileriye hamle yaparak değiştiremiyecek kadar kifayetsiz ve ehemmiyetsiz ve Büyük Millet Meclisinin muhalefete tabanlarile cevap verecek derecede insanlıktan uzak, cahil ve müstebit ruhlu olduğunu yaymış dahi olsaydım yine bunun bir suç olarak telâkki edilmemesi icabederdi

Halbuki ben yazımda bu mânaya göre hücumlarda bulunmuş değilimdir. Ben sadece akademik ve objektif bir tarzda Sanfransiskoda imzaladığımız Milletlerarası Anayasa hükümlerine göre kanunlarımızda yapılması

lâzım gelen tadilâtı bugünkü hükûmet ve meclisin yapamıyacağını tahlile çalışmış ve mütalealarımı vakıalara istinat ettirmekle iktifa etmişimdir. Diyebilirsiniz ki, yabancı memleketlerden aldığınız misaller ve onlarda mevcut olduğunu anlattığınız ölçü, o memleketlerin kendi siyasî bünyelerine uygun olabilir. Fakat biz kendi ölçümüzü kendi siyasî bünyemizin şartlarından çıkarmağa mecburuz. Bahsettiğim ölçüler bütün demokrat memleketlere şâmil umumî ölçülerdir. Bu ölçüler demokrasi mefhumun zarurî icaplarına göre ayarlanmıştır. Bununla beraber müsaade ederseniz size biraz da kendi memleketimizdeki son neşriyattan ve bu neşriyata karşı tatbik edilmiş olan ölçüden bahsedeyim :

25 Temmuz 1945 tarihli Vatan gazetesinde «siyasi hayatın esaslı icapları» ve Ahmet Emin Yalman imzalı makaleden aldığım aşağıdaki fıkraya dikkatinizi çekerim (bu gazeteyi ayrıca takdim ediyorum).

«Tek partili sistemin namzetler göstermesi, ve namzetlerinin parti makanizmasında mutlak olan hüküm ve tesirile seçilmesi, **hakikatta bir seçim değil bir tayindir.** Bu suretle tayin edilen mebuslar mevkilerini ve geçimlerini pek tabiî olarak kendilerini tayin edenlere borçludurlar. Onların tesirli surettte mürakabe etmeleri beklenemez».

Mebusları milletin seçimle gönderilmiş vekiller telâkki etmeyip, onları yukardan tayin edilmiş ve vazifelerini ifadan aciz bir memur olarak gösteren bu yazıdan dolayı bu gazetenin ve yazı muharririnin mahkemeye sevk edilmemiş olması; bizde kabul edilen ölçü hakkında bir fikir vermeğe kâfi değil midir ?.

İşte size başka bir misal :

3 Ağustos 1945 tarihli Vatan gazetesinde Ahmet Emin Yalman «İdare edenler ve edilenler» başlığı altında yazdığı bir yazıda diyor ki :

«Bizde hürriyet bayramları geldikçe seçimler yapıldı. Mürakabe vazifesini görmek üzere muhtelif adlar al-

tındaki Millet Meclislerine bir takım vatandaşlar gönderildi. Fakat bunları halk mı seçti ?. Hayır. Bir takım zümreler derhal kanunların ruhlarını çiynediler ve vasilik sistemleri kurdular. Dediler ki «seçimleri serbest bırakırsak millet fena, cahil, avamperest; mürteci adamlar seçer. Namzetleri biz tayin edelim. Halk seçme merasimi yapsın, seçer gibi görünsün fakat seçmesin. Bu iddianın neticesi olarak seçilenler kimlerdir ? Hep eski memurlar, mahalli eşraf ve bunların halkasına katılan tek tük serbest meslek sahipleri, bunların tesirli bir mürakabe vazifesi görmesini beklemek, muhali istemekdi. Bir defa mevkilerini halka da kendilerini namzet diye tayin ve kabul edenlere borçludurlar. Sonra zihniyetleri cesarete ve teşebbüse göre değil, memur sıfatile itaate ve uyarlığa göre kurulmuştur. Ara sıra vicdanlarından gelen emirle veya muhitin tesirile şahlansalar bile, yaptıkları tenkitler tesirli bir mürakabe şeklini alamazdı. Nitekim sıra mürakabenin asıl imtihan noktası olan rey vermeğe gelince, en acı tenkitlerden ortalıkta eser görülmüyor, ittifak şeklinde reyler veriliyordu.»

Büyük Millet Meclisini halk nazarında bu derece küçülten bu yazıdan dolayı da Müddeiumumilik makamı harekete geçmiş değildir. Çünkü kullanılan ölçüye göre bu yazıda suç unsuru bulmak mümkün değildir.

Ahmet Emin Yalman 25 Ağustos 1945 tarihinde, yani benim mahkemeye verilen yazımın çıktığı gün, "yapılacak iş var„ başlıklı yazısında daha ileri giderek meclisin dağıtılmasını ve mebusların bu günkü maaşlarıyle tekaüde sevk edilmelerini tavsiye etmiştir. Bu yazı dahi Büyük Millet Meclisine karşı hakaret ve tezyif mahiyetinde görülmemiştir.

Hariçten ve dahilden verdiğim bu misallerin tayin ettiği ölçü ile benim yazımda bir suç unsuru bulunduğunu iddia etmek, tavşanları bile güldürür sanırım.

Bu misallere bir de temyiz umumi heyetinin tenkit,

tahkir ve tezyif hakkındaki mütalâa ve tefsirini ilâve edersem, hakareti tayin için kullanılması lâzım gelen resmî ölçüyü de vermiş olurum.

T. M. Ceza M. H. nin 23/3/942 tarih ve esas 68 karar 73 numaralı karara göre tenkit, hakaret ve tezyif şöyle tarif edilmektedir.

«Tenkit ilminin mâna ve mevzuu redi ile cettini ayırt etmekten ibaret olmasına göre gerek tenkidi mütezammın yazılar ve gerekse tenkidi tenkid olmak üzere yazılan yazılarda huşunet bulunması tabiî olduğu cihetle tarafların ikame ettikleri karşılıklı hakaret davalarında tetkik edilmesi gerekli başlıca nokta bu yazıların münhasıran tenkit ve sureti mahsusada tahkir kasd ve tesbiti ile yazılıp yazılmadığının tebarüz ettirilmesidir. Bunu belirtmek için o yazıları parçalayıp içlerinden bazı kelime ve cümleleri alarak bunlara kırık mana vermek kâfi gelmiyeceğinden her makalenin birer kül olarak tetkikiyle tarafların bu yazılarile birbirine sövmeye mi, yoksa bu sert cümlelerle olsa dahi birbirinin yazılarının tenkit etmekmi farz eyledıklerinin gergi gibi zahire ihracı muktazı bulunduğu halde bu veçhile tetkikat icrasından zuhul edilerek medlulu küllinin ihracile medlulu cuzilere istinad olunarak mahkûmiyet kararı verilmesinin yolsuzluğuna mütedair Temyiz Dördüncü Ceza Dairesince ittihaz olunan 21/6/942 tarih ve esas 1385 karar 1304 numaralı karar Cumhuriyet Baş Müddeiumumiliğince itiraz edilmiş ve bittetkik dava evrakı ve duruşma zabıtnamesi münderecatına ve hususi daire kararının müstenid olduğu esbabı mucibeye nazaran itirazname müddeası varid görülmediğinden ekseriyetle itirazın reddine karar verilmiştir.»

Temyizin bu tefsir kararı karşısında İddia Makamının yazımın medlûlü küllisini, ihmâl ederek taban kelimesi üzerinde durmak suretile medlûlü cüzisine istinat etmek suretile suç araması da kanunî bakımdan hatalıdır.

Zaten İddia Makamının bu kelime üzerinde durması bana Napolyonun meşhur sözünü hatırlattı; Nopolyon «bana herhangi bir yazının içinden bir kelime veriniz, sahibinin idam ilâmını yazayım» demiş. Bir yazının içinden bir kelimeyi, bir satırı, bir cümleyi alarak hüküm çıkarmak, ancak, mutlaka aramak kasdile hareket etmeğe mütevakkıftır.

Yazının hedef tuttuğu fikre, takip ettiği gayeye, kullanılan ifade tarzına ve umumî eda ve havasına bakmaksızın bir satır üzerinde mütalaa yürütmek daima hatalıdır. İddia makamı da taban kelimesinde bir suç aramakla bu hataya düşmüştür.

Görülüyor ki, hukukî ve kanunî bakımdan iddia makamının ileri sürdüğü mütalaaların alır tutar yeri yoktur.

Onun için, Vatan gazetesi aleyhinde yukarıda işaret ettiğim neşriyattan dolayı harekete geçmeğe lüzum görmeyen, yazım çıktıktan sonra uzun müddet bunda suç unsuru aramayan müddeiumumiliğin aradan uzun zaman geçtikten sonra uyanıp şimdi yalnız Tan'a karşı harekete geçmiş olmasının sebebini hukukî ve kanunî yollarda değil, siyasî icaplarda aramak lâzımgelir. Diğer bir tabirle bu dava hukukî bir dava değil, sadece ve sadece siyasî bir davadır.

Maksad işlenen bir suça karşı adaleti temin etmek değildir. Maksat memlekette hürriyeti kanun yoluyle boğmak, gazetelerin tahribi ve kapamak, muhalefeti susturmakdı. Bunun için de muhalefetde ve tenkitde kendilerinin ileri gittiğini zannettikleri gazeteleri ve bilhassa Tan'ı ve onun muharrirlerini susturmak lâzımdır. Çünkü bütün harp boyunca millî birliğe riayet için hükûmetle işbirliği yapan Tan, harp bittikten sonra memlekette faşizmin tasfiye edilmesini, daha geniş hürriyet demokrasiye geçilmesini isteyen ilk gazete idi. Uzun bir itaat ve sükût terbiyesi almış olan matbuat arasında bir ga-

zetenin böyle birdenbire sesini yükseltmesi meslektaşlar arasında hayret ve hükûmet nezdinde asabiyet uyandırdı.

Bir çok meslekdaşlarım bana :

— Zekeriya, bu memlekette hürriyete inanılmaz, vaatlere güvenilmez. Bu bir tuzakdır, sonra acısını çekersin, diyorlardı.

Ben de onlara «Musolininin hikâyesini bilirmisiniz ? Diye sorardım. Musoliniye atf edilen şu hikâyeyi anlatırdım :

Bir Amerikalı muhabir Musoliniden bir mülâkat istemiş, Musolini kendisini Venezya palastaki makamında kabul etmiş, mülâkat esnasında muhabire kendisinin memlekette her sınıf halk tarafından çok sevildiğinden, her emrine kayıtsız, şartsız itaat ettiğinden, harp emri verdiği gün bütün milletin arkasından geleceğinden bahsetmiş Amerikalı muhabir inanmayan bir adam edası ile şöyle bir sırıtmış. Musolini farkına varmış ve atılmış :

Sözlerime inanmıyorsunuz galiba, fakat isbatı kolay, buyurun balkona çıkalım demiş. Balkona çıkmışlar, Musolini yüksek sesle yoldan geçenlerden her hangi birine bağırmış. Bir kaç dakika sonra salona bir adam girmiş»

— Evet, duçe demiş :

Mussolini, kendisini balkondan aşağı atarak intihar etmesini emretmiş. Meçhul adam derhal bu emre uyarak kendisini balkondan sokağa atmış ve ölmüş.

Amerikalı gözü önünde ceryan eden bu vaka karşısında şaşırmış, fakat körü körüne inanmak istememiş, gelen bu adamın eski bir mahkûm, bir deli, bir meczup olabileceğini düşünmüş ve Mussoliniye yine inanmıyan septik bir eda ile bakmış. Mussolini tecrübeyi tekrar etmiş. Yine balkona çıkmışlar. Mussolini yine herhangi bir İtalyan ismi söyliyerek meydanda bulunan halktan birini çağırmış. Biraz sonra salona ikinci bir adam gel-

miş. Mussolini, ona bir balkondan kendisini sokağa atmasını emretmiş. O da bu emri itiraz etmeden tatbik etmiş.

Amerikalı bütün bütün şaşırmış, amma bir oyun karşısında kaldığına zahip olarak yine körü körüne inanmak istememiş. Mussolini bu tarzda bir üçüncü vatandaşı çağırmış. Ona da balkondan kendisini atmasını emretmiş. Üçüncü vatandaş bu emre uyarak balkona doğru yürürken, Amerikalı koşmuş, adamı kolundan yakalıyarak :

— İnandım canınıza kıymayınız, demiş.

Meçhul adam Mussoliniyi göstererek şu cevabı vermiş :

— Bu adamın zulûm ve istibdadı altında yaşamaktansa ölmek müreccahdır. Bırakınız, öleyim, demiş.

Bu hikâyeyi anlattıktan sonra da beni ikaz eden dostlarıma şunu ilâve ederdim :

— Hürriyet olmayan bir yerde gazete çıkarılamaz. Ya hür konuşacağım yahutta gazeteciliği bırakacağım.

Çünkü ben, memleketin daha geniş bir hürriyet ve demokrasiye geçmesi lüzumuna kani idim ve bu hususta Devlet adamlarımız tarafından yapılan resmî vaatlerin samimiyetine inanıyordum.

Nitekim gün geçtikçe daha geniş bir hürriyet ve demokrasiye geçmemiz lüzumu anlaşılıyor ve tedricen o vakte kadar sükûtu tercih eden bazı gazeteler de bize iltihak ediyordu. Hürriyet havası genişleyip tenkitler artınca Halk Partisi ve onun hükûmeti rahatsız olmağa, telâşa düşmeğe başladı. Çünkü matbuat, hürriyet ve tenkid hakkını kullandıkça hükûmetin hataları, kanunların ve idarenin totaliter mahiyeti meydana çıkıyordu.

Fakat hükûmet, matbuat kanununun 50 inci maddesinin kendisine verdiği hakkı kullanarak gazeteleri kapatamıyordu. Çünkü demokrat bir memlekette gazete

kapatmanın çirkinliğini anlatan Amerikalılara artık hiç bir sebeple hükûmetin gazete kapatmıyacağı hakkında teminat verilmişti. Aynı zamanda birleşmiş milletler camiasına girmek suretile insan haklarına ve ana hürriyetlerine riayet edeceğimize dair milletler arası bir teahhüde girmiş bulunuyorduk.

Bu sebeple muhalif gazetelere ve bilhassa Tan'a karşı tezvir ve iftira silahına baş vurdular. Bizi komünistlikle, Rus ajanı olmakla itham ettiler. Bu tezvir ve iftira silâhında, hiç bir delil ve vesikaya dayanmayan, kör bir balta olduğu ve bunun Tan'ı susturmağa kâfi gelmediği anlaşılınca, ancak faşist hükûmetlerde misline rastlanan şeytani bir hileye baş vurdular. Üniversite talebesine izafeten bir mümayiş tertip ettirdiler ve mesul insanlardan mürekkep bir kafileye taşlarla, baltalarla, balyozlarla matbaamızı ve binamızı tahrip ettirdiler. Bu suretle kanun yoliyle yapmadıkları işi zorbalıkla yaparak gazetemizi bir daha çıkaramıyacak vaziyet ihdas ettiler. Örfi İdare bulunan bir şehirde Polisin gözü önünde ve onun himayesi altında yapılan bu nümayişi Üniversite talebesine atfetmekle de memleket gençliğine ağır bir iftirada bulundular.

Fikre balyozla değil, fikirle cevap vermesini bilen Üniversite talebesini böyle bir hareketten tecrid etmek isterim. Talebe namı altında matbaamızı balyozlarla tahrip edenler gayri mesul bir takım serseriler ve gizli polise mensup kimselerdi. Netekim kanun başkasının mülküne tecavüzü men'ettiği halde mütecavizler yakalanmadılar, mesuller serbest bırakıldılar. Onların yeyine gadre ve tecavüze uğrayan bizleri mahkemeye sevkettiler.Bu nümayişin ertesi günü de Parti Gurubunda toplanarak Tan gazetesi muharrirlerinin mahkemeye sevk edilmelerini istediler. Ertesi gün Başbakan bazı gazetelerin mahkemeye verileceğini bildirdi. Bir hafta son-

ra da Adliye Vekâleti bu davayı tahrik etti. Maksat matbaalarını yıkmakla gazete çıkarmak imkânından mahrum edilen Tan muharrirlerinin birde, ellerine kelepçe, ağızlarına kilit vurdurmak ve onları kalın duvarlar arkasına hapsederek siyasî hayattan uzaklaştırmaktı. Bu vesile ile de mahkemelerde hakkımızda isnatları tekrar etmek fırsatını bulacaklarını umuyorlardı. Aradılar, taradılar bütün neşriyatım içinde bana ait yirmi yazıbulabildiler.Bunların biri hükûmetten hesap soran ve millet önünde hesaplaşmak isteğini izhar eden yazımdı. Huzurunuza sevkedilmemizi icap ettiren "taban„ kelimesinin kullanılmasına dayanılarak suç sayılan yazımdır. Haniya Serteller komunisttiler, haniya Serteller Rus ajanı idiler ? Hükûmetin bütün cihazını kullanarak hakkımızda bir çok vesikalar bulup toplaması, bu vesiklara dayanarak bizi komunistlik ve Rus ajanlığı suçu ile mahkemeye vermesi icap etmez miydi ? Nerede bu vesikalar, nerede deliller ? İftiharla ve başım yukarda söyliyebilirim ki, bütün gayretlerine arzularına ve araştırmalarına rağmen buna muvaffak olamadılar. Çünkü isnat ve iftiralarını isbat edecek vesikalar bulamadılar. Nihayet bula bula suç olarak bütün neşriyatım içinde bir «taban» kelimesi bulabildiler. Cumhur Reisi de dahil olduğu halde bütün devlet adamları, memlekette hürriyet ve demokrasi bulunduğunu, daha geniş bir demokrasiye geçmek lâzımgeldiğini nutuklarında her vesile ile tekrar ettikleri bir devirde bir vatandaşın bir kelime için hapse atılması, mahkemelere sevk edilmesi, ya söylenen sözlerin samimi, doğru olmadığına, yahut bu memlekette hürriyet namına bir şey mevcut olmadığına ve vatandaşın emniyette bulunmadığına delâlet eder. Bir kelime için vatandaşlarını hapse atan bir idareye demokrasi sıfatını vermek ise demokrasi ile alay etmekten başka bir şey değildir.

Ferdi hayatta olduğu gibi siyasi hayatta da değiş-

mez kaide ancak şudur ki, insanlar ya oldukları gibi görünmeli yahut göründükleri gibi olmalıdırlar. Olduğu gibi görünmeği kimseden talep etmeğe hakkımız yoktur, çünkü insanî zaaf buna manidir. Fakat göründüğü gibi olmağa çalışmak ahlâkın birinci şartıdır. Ya biz bir demokrasi memleketinde yaşıyoruz, Cumhuriyet idaresi altındayız ve böyle olmanın icaplarına uymak mecburiyetindeyiz. Yahut biz demokrasi ve Cumhuriyet davasından vaz geçmeliyiz.

Fakat memleket hesabına işin acıklı tarafı, adliye cihazımızın bu siyaset oyununa alet edilmek istenmesi ve Müddeiumumilik Makamının bir zulum ve istibdad vasıtası olarak kullanılmasıdır.

Eğer böyle olmasaydı, İddia Makamı yazının intişarından sonra harekete geçmek için aylarca beklemeğe lüzum görmez, kendisine yazıda suç unsuru bulunduğunun hatırlatılmasına meydan vermezdi.

Eğer böyle olmasaydı, Müddeiumumilik Tan muharrirleri hakkında harekete geçmekle kalmaz, yukarıda verdiğim misallerle de anlaşıldığı üzere aynı suçu daha ağır bir şekilde işlemiş olan diğer gazeteler hakkında da dava açmak mecburiyetini duyardı.

Eğer böyle olmasaydı, bizleri muhakemenin başlamasından on gün evvel gece yarısı evlerimizden kaldırtarak, derhal cani gibi ihtilatdan men'ettirerek tevkif ettirmez ve Polis Müdüriyetinde masalar üzerinde yatırılmamıza lüzum görmezdi.

Eğer böyle olmasaydı, bütün dünyada siyasi sanıklara ve matbuat kanunlarına tatbik edilen usule muhalif olarak Tevkifhanede hakkımızda adi mahkûm muamelesi yapmağa teşebbüs edilmezdi.

Bütün bunlar gösteriyor ki maksat sadece Tan sahip ve muharrirlerine eza ve işkence ederek diğer gazetelere bir göz dağı vermek, matbuat ve muhalefeti

boğmak, tenkidi susturmakdır. Bu gaye de temin edilmiştir.

Tan kapatılmış Tancılar hapsedilmiş, gazeteler susturulmuş, ve muhalefet korkutulmuştur. Tek tesellimiz ve tek ümidimiz mahkemelerimizin şeref ve haysiyetini korumakta titiz ve hassas bulunmalarıdır.

Yüksek mahkemenizin vereceği karar, Türkiye Cumhuriyetinin idaresinde Adliyenin siyasete alet olmadığını, bir fikir adamının fikrinden dolayı mes'ul edilemiyeceğini, tenkit hürriyetinin vatandaşlara Anayasa ile verilmiş bir hak olduğunu meydana çıkaracak ve adliyemizin, millet ve dünya önünde lekelenmek istenen şeref ve haysiyetini kurtaracaktır.

Türk adliyesi istibdad devrinde karşısına padişahlar getiren Zenbilli Ali efendi gibi, Abdulhamid devrinde sarayın takibine göğüs geren Abdurrahman Paşa gibi, meşrutiyette adliyenin şerefini kurtarmak için açlıktan ölmeği göze alan hâkimler gibi kahraman hakimler tanımıştır. Cumhuriyet devrinde de bunların misalleri çoktur.

Yüksek mahkemenizin de vereceği kararlar, adliye makinesini siyasete alet etmek suretile şerefini kırmağa çalıştıkları adliyemizin haysiyet ve şerefini kurtaracağına ve adliye tarihimize şerefli bir sahife hediye edeceğine eminim.

Sabiha Sertel'in Müdafaası

İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesi Reisliğine

Muhterem Hâkimler:

Huzurunuzda Büyük Millet Meclisine ve hükûmete hakaret suçu ile zan altında bulunuyorum. Müddeiumuminin suçumu isbat için ileri sürdüğü iddianameyi dinlediğim zaman, işlediğim bir suçun değil, bililtizam yanlış tefsir edilmiş bir yazının cevabını vermek mecburiyetinde olduğumu anladım. Beni bir hırsız gibi, bir katil gibi gece yarısı bir kafile polisle evimden alan, Polis Müdüriyetinin yazıhaneleri üstünde yatırtan, bir ağır ceza suçlusu olarak huzurunuza çıkaran bu muazzam suç nedir? Bu muazzam cinayetin yazılı vesikası Müddeiumuminin iddiasına göre 3 Eylül 1945 de Tan gazetesinde yazdığım « Muvafakatin Feryadı » başlıklı yazıdır.

Bu yazının suç telâkki edilip edilmiyeceğini tayin için yazının mahiyetini ve yazılmasındaki saiklerini izah etmek gerekir:

18 Ağustos 1945 tarihinde Mecliste Birleşmiş Milletler Anayasası konuşuluyordu Muhalif mebuslardan Adnan Menderes, 1923 Anayasasına aykırı kanunların değişmesi ve Birleşmiş Milletler Anayasasına uyarak daha geniş bir demokrasiye geçilmesi lüzumundan bahsetti. Bugünkü kanunlarla 1923 Anayasası arasında zıddiyet

olduğunu kabul etmiyen bir kısım mebuslar kendisine itiraz ettiler. Yine muhalif mebuslardan Fuat Köprülünün, arkadaşının fikirlerini müdafaa etmesi üzerine Mecliste gürültüler koptu. Meclis Reisinin «kürsü her millet vekili için serbesttir» demesine rağmen bazı mebuslar ayak patırdıları ve gürültülerle muhalif mebusu susturdular.

«Muvafakatin Feryadı» yazısı bu celseyi müteakip yazıldı. Hedefi muvafakatin muhalefeti susturması harereketini tenkitdi. Yazıda meclisin bu gürültülü celsesine ait cümleler şunlardır:

«Halk Partisi Mecliste bir ekseriyet değil, bir ittifak partisidir. Ancak bu müttefiklerin arasından beş on kişi muhalefete geçmiştir. Bu muhaliflerin sesi de millete neden sonra, meclis müzakerelerinin gazetelerde neşri kabul edildikten sonra aksetmeğe başladı. Şimdi Türk matbuatı içinde de iki gazete hakikî mânasile bir hürriyet ve demokrasinin tahakukku, halkın mukadderatına hakim olması, suiistimallerin, ihtikârın önlenmesi, Türk milletinin bütün devlet makanizmasını kontrolü altına alması için muhalefete geçmiştir.

«Kökü halkın içinde olan, bu muhalefetin mecliste ve matbuattaki mümessilleri kemiyet itibarile mahdut olduğu halde muvafakatin bunu boğmak için gösterdiği gayret hudutsuzdur. Mecliste muhalifler mi konuşuyor, muvafakat derhal radyonun prazit düğmesine basıyor, ayak sesleri, kürsü kapakları, ıslıklar... Tıpkı harp senelerinde radyoların, hakikati boğmak için bililtizam yaptıkları parazit gibi».

Yazının matbuata ait kısmında da şu cümleler var:

«Matbuatta muhalif gazeteler hakikatleri medenî bir cesaret göstererek konuşuyorlar ha.... Memlekette hürriyet vardır, herkes istediğini konuşur ama, bu sesi boğmak için radyonun parazit düğmesine basmak lâzımdır. Söylenmiyen sözleri söylenmiş gibi göstererek hücum,

yazıları tahrif, tezvir, tahkir... En yüksek sesten birbirine uymaz sesler çıkaran bir davul zurna feryadı. İşte muvafakatin bugünkü taktiği».

Müddeiumumi davanın açılmasına lüzum gördüğü ilk iddianamesinde bu yazıyı şöyle tefsir ediyor :

Sabiha Sertel Büyük Millet Meclisinin, muvafakatin bir işaretile muhalefeti susturmak için otomat bir şuursuzluk ve idraksızlıkla harekete geçen bir parazit makinesi olup, hakikatleri ıslık, ayak sesleri, ve kürsü kapaklarile susturacak kadar siyasi terbiyeden mahrum bulunduğunu söylemiştir, diyor.

Müddeiumuminin bu iddiası karşısında karihasının genişliğine hayalinin kuvvetine, tefsir hususundaki kabiliyetine hayran oldum. Ancak bazı gramer hatalarına rastladım. Çünkü İddia Makamı dikkatsizlik eseri olunca fiille faili, teşbih ile kendine teşbih edilen mef'ulü birbirine karıştırmıştır. Bu yazıda tenkit edilen fiil, mebusların gürültü yapması değil, muvafık meb'usların muhalif meb'usları susdurması fiilidir. Bu hususta gürültü esas değil fer'dir. Mebusların ayaklarını vurmak suretile yaptıkları gürültü radyonun parazitine benzetilmiştir. Teşbih radyonun paraziti, teşbih olunan gürültüdür. Bu da fıkra uslubu içinde teşbihlerle yazılan bir yazıda edebî bir teşbihtir. Meclis ne radyonun makinesine ne de radyonun yaptığı parazite benzetilmiştir.

Müdeiumumi hangi karine ile Büyük Millet Meclisinin otomat bir şuursuzluk ve idraksizlikle harekete geçmiş bir parazit makinesi olduğu manasını çıkarmıştır ? Yine Müddeiumumi Büyük Millet Meclisi'nin hakikatları ıslık, ayak sesleri, ve kürsü kapaklariyle susduracak kadar siyasi terbiyeden mahrum olduğunu hangi esasa dayanarak söylüyor ?

Parlamentarizm şeklile idare edilen memleketlerde mebusların gürültü yapmaları, kürsü kapakları ve ıslıklarla muhalif bir fikri protesto etmeleri, hani bazan

dövüşmeleri normal hadiselerdir. Fakat Müddeiumuminin kanaatına göre bu gibi hareketler siyasî bir terbiyesizliktir. Böylece mevzuunun esası olan muhalefeti susturma hâdisesini ikinci plânda bırakıyor, gürültü üzerinde bir çok tefsirlere girişiyor. Adeta suç bulmak için kendini zorluyor.

Muhalefeti niçin susduruyorsunuz demekten ibaret olan bir tenkidi bu şekilde tefsir etmek için çok geniş bir hayal kuvvetine ihtiyaç vardır. Ben muvafakati muhalefeti susturmakla bir çok hakikatların millet tarafından duyulmasına mani oldukları için tenkid ettim. Millet Meclisi şuursuz, iradesiz, otomat bir parazit makinesine benzeten ve mebusları siyasî terbiyesizlikle itham eden bizzat Müddeiumumidir. Yazımın ne mücerret cümlelerinden, ne de umumi muhtevasından bu manaları çıkarmak mümkündür.

İddia Makamının ikinci iddianamesinde bazı değişiklikler vardır. Matbuata ait yazılarla meclise ait yazılan yazıları birbirine karıştırarak «davul zurna» feryadını, ve « taktik » kelimesini de meclise matuf göstermeğe çalışıyor. Muvafakatin ifade ettiği manayı da yalnış bir tefsire tabi tutuyor. Matbuata ait cümlelerin yazılmasındaki kasit şudur :

Milletin daha geniş bir demokrasiye geçmesi, Anayasaya aykırı kanunların değişmesi ve faşizm hakkında gazetelerle aramızda yapılan münakaşalarda, polemiklerde partili gazeteler bu mücadeleyi boğmak için hücumlara geçtiler. Hakkımda ağır tahriklerde bulundular. Beni vatan hainliği, ecnebi bir devlete ajanlık etmek gibi namuslu bir insanın tahammül edemiyeceği ağır ithamlar altında bırakdılar. Bütün bu ağır ithamlara ve tahriklere karşı kendilerine tecavüze geçmedim. Ancak iftira yoluna tezvir yoluna saparak, bana söylemediğim sözleri söyletmek, yapmıyacağım hareketleri atfetmek suretiyle bu münakaşayı bir davul zurna feryadına ben-

zetmemelerini, benim hiyanetimi, ajanlığımı isbat edecek ellerinde delilleri varsa neşretmelerini istedim. Hatta kanunî hakkımdan istifade ederek kendilerini mahkemeye vermedim.

Bu vesikaları millet önünde neşre davet ettim. İftiralarla, isnatlarla halkın kafasını şaşırtan matbuattan şikâyet ettim. Gazetelerin muhalefeti susturmak için tatbik ettikleri bu iftira taktiğini tenkid ettim. Partili gazeteler sistemli bir kampanya ilebizim muhalefetimizi boğmak için hücuma geçtiler, fikirle yapamadıklarını iftira ile yaparak bizi efkârı umumiye önünde suçlu düşürmeğe çalıştılar. Bu yazımdaki davul zurna feryadı ve taktik doğrudan doğruya matbuata matufdur. Bunun meclise atfi hiç bir suretle mümkün değildir. Çünkü meclis bir münakaşaya veya polemiğe girişmiş, hakikatları tahrif ederek neşriyat yapmış değildir ki, meclisin bir taktiğinden bahsedilmiş olsun! Meclisde münferid bir hadise geçmiştir, bu hadise de ancak muvafakatin muhalefeti susdurması tenkit edilmiştir.

Muhterem hakimler,

Görüyorsunuz ki müddeiumumi 159 uncu maddenin aradığı sarahati bulamayınca, karihasının genişliğine güvenerek tefsir yoluna sapmış, hayal kuvvetinden istifade ederek Millet Vekillerinin mecliste gürültü yapmalarını benim siyasî bir terbiyesizlik addettiğime hükmetmiş, kendi kendine fetvalar vermiştir.

Müddeiumumi ile aramızdaki ikinci ihtilâf noktası muafakatle muhalefetin tarifindedir. Müddeiumumiye göre «muvafakat meclistir. Yazıda muvafakat kelimesi bir senbol olarak kullanılmıştır» diyor. Muvafakatin meclis olduğunu iddia edebilmek için mutlaka faşist bir zihniyete sahip olmak lâzımdır. Çünkü parlamentonun - faşist memleketler müstesna - dünyanın hiç bir tarafında tamamile muvafık mebuslardan ibaret olduğu

tek bir partinin mümessilleri oldukları görülmemiştir. Liberal demokraside parlamento, muhalif sınıfları temsil eden partileri içine alan, millet idaresini temsil eden, kanun yapan memleketin dahilî ve haricî siyasetini idare eden demokratik bir taazzuvdur. Mecliste muvafakat partisi ekseriyeti kazanan, iktidarı elinde tutan partidir. Muhalif partiler, muvafakatin siyasetine karşı gelen partilerdir. Müddeiumuminin dediği gibi sınıflı bir cemiyette muhalif partisi olmayan, bütün vekillerinin muvafakat halinde bulunduğu meclis, faşizm devrinde Rayştag, İtalyan parlamentosu, İspanyada Falanj partisini temsil eden meclis ve sairedir.

Türkiyede Millet Meclisinde geçtiği bahis mevzuu olan hadise, muhaliflerle muvafıklar arasında geçmiş bir hadisedir. Meclisin muvafakat halinde olmadığı bir devre tesadüf eder. Eğer muvafakat meclisi ise, bu gün meclisin içinden çıkan demokrat partisinin meclisdeki yeri ne olacakdır ? Matbuat locası, sefir locası gibi, bir de muhalefet locası mı açılacaktır ?

Muvafakat partisi doğrudan doğruya halk partisidir. Bu partinin meclisde ve matbuatta mümessilleri vardır. Muhalefet de ancak mecliste bir kısım mebuslar, matbuatta da bir iki gazetedir. Muvafakatin feryadı yazısı da muvafıklarla muhalifler arasındaki münakaşalara ve mücadeleye aittir. Mecliste ayak patırdıları ve gürültülerle muhalif mebusların susturulması, matbuatta, muhalif gazetelere karşı sistemli bir kampanya açılması bir vakıadır. Gazete sütunlarına, ve meclis zabıtlarına geçen bu gürültülü celseyi ve bu vak'ayı ben hayalimden uydurmadım. Ben sadece vak'a olan bir hadise üzerinde mütalâa yürüttüm. Muvafakat bir senbol değildir. Eğer İddia Makamına göre muvafakat meclis senbolü ise kendileri Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni içinde muha-

lif olmıyan bir faşist parlamentosu telâkki ediyor demektir.

Demokrasi ile idare edilen memleketlerde muvafakat sıfatı parlâmentoya ve bu parlâmentoya dayanan hükûmete değil, mecliste ekseriyeti ve iktidarı elinde tutan partiye ve onun hükûmetine verilir. Bu yazıda doğrudan doğruya Halk partisi tenkit edilmiştir.

Partiler tenkit edilemez mi ?

Bir demokrasi içinde bunun kadar garip bir sual olamaz. Muhtelif siyasî partilerin, muhtelif akideler ve programlar etrafında birbirlerile yaptıkları mücadeleler, birbirlerini tenkit, hattâ intihabat mücadelelerinde birbirlerini tahkir ve tezyîfe kadar giden siyasî çarpışmaları, iktidarı ele almak için birbirlerini kötülemeleri, siyasî tarihin parti mücadelesi fasıllarını dolduran vakalardır. Parti kavgaları "Zatıalinizi tenkid etmeme müsaade edermisiniz„, teşrifatına tâbi mücadeleler değildir. Partiler devlet müesseseleri de değildir. Bununiçindir ki, partilere müteveccih tenkitler, devlet otoritesine ve müesseselerine karşı bir hakaret ve tecavüz telâkki edilemez. Aksi taktirde tek bir partinin hakimiyeti, diktatoryası otoritesi kabul edilmiş olur ki, bu da faşist devletlerdeki tek parti şeklinin kabulü demektir. Halk Partisine müteveccih bir tenkid suç sayılırsa, yarın Demokrat Partinin, Millî Kalkınma Partisinin ve diğerlerinin icraatını ve programını tenkit de suç olacak demektir. Bu şartlar altında partiler nasıl teşekkül eder, hürriyet ve demokrasi nasıl tahakkuk edebilir ?

Partiler ilâhî, ulvî, varlıklar değildir. Her parti tarihin muayyen bir devrinde bir sınıfın menfaatlerini müdafaa eder. Zaman olur ekseriyeti kazanır, zaman olur tekâmül seyrinde tarihî rolünü, içtimaî vazifesini bitirdiği, halkın ihtiyaçlarına cevap veremediği için halkın itimadını kaybeder. İkinci Cihan harbinde İngiltere hesabına büyük hizmetler gören Çörçili ve İngiltere tarihin-

de büyük bir rol oynıyan Tori partisini hezimete uğratan dünyanın geçirmekte olduğu inkılâp seli içinde bu partinin de artık milletin ihtiyacına cevap vermemesi ve milletin itimadını kaybetmesidir. 40 sene evvel İngilterenin en kuvvetli partisi olan Liberal Parti son intihabatta 11 rey almak gibi feci bir akibete uğramıştır. Çörçil intihabat mücadelesinde rey kazanmak için intihabat dairesine gittiği zaman bir kısım halk kendisini koğmuşlar, "harbi kazandık, fakat sulhü kazanmazsan„ sana itimadımız yoktur„ diye bağırmışlardır. Muhalif matbuat Çörçile ve partisine bütün minnettarlıklarını ifadeden sonra en keskin hücumları yapmış ve bu partiyi mağlûp etmişlerdir. Fransanın en büyük partilerinden olan Radikal Sosyalistler intihabatta kahkari bir hezimete uğramışlar,Daladiyeyi halk çürük yumurtalarla siyaset meydanından uzaklaştırmıştır. Fakat ne İngilterede ne Fransada, ne de dünyanın hiç bir demokrat memleketinde bir partiyi tenkid edenler, suçlu, hem de ağır ceza suçlusu olarak adaletin karşısına çıkarılmamışlardır.

Benim Halk Partisinin icraatını ve siyasetini tenkid eden bir çok yazılarım gibi bu yazı da Türkiyede hür demokrat bir sistemin tahakkukunu hedef tutan bir yazıdır. Müddeiumuminin muvafakatin meclisi olduğu gibi hiç bir sosyolojik izah, hiç bir siyasî teâmüle uymayan bir eda ile bu yazıda dolambaçlı tefsirler yoliyle bir hakaret maksadı araması, Halk Partisinin duyduğu infiale tercüman olduğunun, bu parti müdafaasını üzerine aldığının en büyük delilidir.

Müddeiumumi ilk duruşmada kendisine sorduğum suale «bizim politika ile alâkamız yoktur, biz amme menfaatini takip ve himaye ile muvazzafız,bu itibarla diğer müesseselerle alâkamız yoktur. Memlekette adalet hakimdir„ cevabını vermişti. Eğer Müddeiumumi amme menfaati hesabına hareket ediyorsa, neden Tan matbaasını tahrip edenler hakkında takibata lüzum görmedi?

Amme menfaati herşeyden evvel Türkiyenin hür ve demokrat milletler arasında şerefli bir mevki alabilmesi için, Anayasaya aykırı kanunların değişmesini, daha geniş bir demokrasinin tahakkukunu istilzam eder. Amme menfaati demokrat her memlekette olduğu gibi parti menfaatlerinin dışında, hür düşünceli vatandaşların insan haklarını garanti etmeği, şahsi menfaatlerimizi feda ederek, halkın refah ve huzurunu temin için parti namına ve partinin tazyiki ile harekete geçmesi, âmme menfaatleri icabından mıdır?

Ben gerek bu yazıda ve diğer bir çok yazılarımda Türkiyenin hakikî bir demokrasiye geçmesi, tek parti sistemine nihayet verilmesi,millet vekillerinin hür bir intihapla seçilmesi, halkın daha yüksek bir refah seviyesine yükselmesi, suiistimallerin, ihtikârın önlenmesi, halkın dertleri gibi doğrudan doğruya amme menfaatlerini, halkın menfaatlerini müdafaa ettim. Halbuki amme müdafii olduğunu söyliyen Müddeiumumi, iddianamesinde beni halkın dertlerini yazdığımdan dolayı itham etmiştir. Türkiyenin daha geniş bir demokrasiye varması yolunda yaptığım demokratik ve anti-faşist münakaşalar, şahsî menfaatlerimi ayak altına alarak halk namına yaptığım mücadele bir ideal mücadelesidir.

Müddeiumumi amme menfaatlerini müdafaa etmiş olsaydı bu yazıda ve mücadelede esas olan halkın menfaatini kenara atıp Halk partisinin infiallerine tercüman olmaz,bu yazılardan mevhum hakaretler çıkarmak suretile Halk Partisinin fahri avukatlığını üzerine almazdı.

Muvafakat, sarih olarak muvafakat partisi olduğu halde bunu hiç bir ilmî esasa dayanmıyan bir iddia ile meclis diye tefsir eden Müddeiumumiye göre bu yazının ve diğerlerinin hedefi memleketin bütün kıymetlerini küçük düşürüp bu kıymetleri temsil eden Büyük Millet Meclisi ile Cumhuriyet hükûmetini tahkir ve tezyiftir. "Maznunlar ileri bir demokrat tavur takınarak sistemli bir şekilde neşriyat yapmıştır„ diyor.

Müddeiumumi tenkid ile hakaret arasındaki farkı ayıramadığı için Türkiyenin daha geniş bir demokrasiye, geçmesi için yapılan münakaşaları, tenkitleri topyekûn hükûmete meclise hakaret telâkkî etmektedir. Eğer bir memlekette hürriyet ve demokrasi münakaşa edilmez, hükûmet ve partinin icraatı tenkid edilemezse, o memlekette demokrasi yoktur. Demokrat tavur takınarak demokrasiyi müdafaa etmişsek bu bir suç mudur? Hangi tavurla olursa olsun demokrasinin müdafaası ancak faşist memleketlerde suçdur.

Halk Partisinin ve hükûmetin iktisadî, içtimaî, siyasî hatalarını münakaşa ve tenkid, yıkıcı değil, yapıcı bir mahiyet ifade eder. Mevcudu kâfi görmeyip daha ilerisini istemek, hükûmetin daha inkılâpçı daha demokrat kanunlar çıkarmasını müdafaa etmek, yıkmak değil Türkiyeyi daha hür ve demokrat temeller üzerine, insan haklarını garanti eden bir cemiyet temeli üzerine oturtulmasını istemektir ki, bu da ancak Türk inkılâbının daha ileri bir merhalesine işarettir. Demokrasi bütün vatandaşların hükûmet ve devlet makanizmasını kontroludur. Demokrat bir devlet iktidarı, hakiki bir halk hükûmetinin iktidarıdır. Bu iktidarın en birinci vazifesi halkın haklarını ve hürriyetini müdafaadır. Herkese iş, ekmek ve hayat emniyetini sigorta eden devlet hakiki bir demokrasidir. Bu demokraside bütün içtimaî, iktisadî, siyasî meselelerin tahlili, tenkidi, vatandaşların demokratik haklarıdır.

Fakat İddia Makamı bu müesseselerin tenkidini dahi yıkıcı mahiyette telâkki ettiği içindir ki iddiasında maznunların Büyük Millet Meclisini ve Cumhuriyet Hükûmetini konu olarak ele aldığını, bunun da bir tesadüf eseri olmadığını, istediklerinin Büyük Millet Meclisi gibi cemiyetin ve devletin en yüksek müesseselerini tenkit maskesine bürünerek sistemli bir neşriyat baskısı altında tezyif ve tahkir yoliyla tahriptir» diyor.

Tenkit, ne bir maske, ne de fikirleri ve maksatları saklamak için kuşanılmış bir zırhdır. Tenkit yanlış görülen fiillerin daha doğrularını göstermek suretile tashihe çalışmaktır. Demokrasinin bahşettiği söz, fikir, münakaşa hürriyeti, tenkit hürriyetini her cepheden içine alır. Muayyen bir tezi müdafaa ederken, tez, anti-tez sentez, ancak bu tenkit ve münakaşalardan, ve fikirlerin çarpışmasından çıkar. İlerlemenin motoru tenkiddir. Eğer tenkit Müddeiumuminin dediği gibi bir maske ise, yer yüzünde hiç bir dava, hiç bir mevzu münakaşa edilemez. Çünkü her münakaşada bir tenkit vardır. Yazılarımızda tenkidin suiniyetle yapıldığını isbat Müddeiumumiye düşer, bu hususda hiç bir delil göstermemiştir. Sistematik şekilde bir hürriyet ve demokrasi müdafaası sistematik şekilde bir hakaret ve tezyifin delili sayılamaz. Bu zeminde yayılan bir tenkidin gayesi ve maksadı da sadece Türkiyenin daha ileri bir demokrasiye geçmesidir. Böyle bir kasıtta da hakaret ve tezyif aranamaz.

Muhterem hâkimler,

Bu dava bir hakaret ve tezyif davası değildir. Bu siyasî bir davadır. Bunun en yüksek delili yazımın yazılmasından beş ay sonra, 4 Aralık hadisesinde Tan matbaasının tahribini müteakip açılmasıdır. Eğer bu dava siyasî bir dava olmasaydı, muvafakatin feryadı gibi muvafakatle muhalefet arasındaki bir mücadeleyi gösteren, matbuata karşı kendimi müdafaa sadedinde yazılmış bir yazı yüzünden açılmazdı. 4 Aralık hâdisesine kadar suç sayılmayan bu yazı acaba neden birdenbire suç oluverdi. Bu zamana kadar müddeiumumi neredeydi? Müddeiumumi bu davayı ancak Başvekilin gazetecilerle yapdığı bir konuşmada 50 dosyanın hazırlanmış olduğunu söylemesinden ve Adliye Vekâletinin Müddeiumumiyi harekete getirmesinden sonra açılmıştır.

Eğer bu dava siyasî bir dava olmasaydı, matbuat

hürriyetini tahdit eden kanunların değişmesi mevzuubahs olduğu bir devirde, Müddeiumumi faşist İtalyanın ceza kanununu, nazi Alman ve Macar matbuat kanunundan alınan maddelere dayanarak hakkımızda bu davayı açmağa lüzum görmezdi. 4 Aralık hâdisesi, muvafakatle muhalefet arasındaki çarpışmanın tezahürüdür. Muvafakat partisi mecliste muhalif mebusları, matbuatta muhalif gazeteleri susturmak için takip ettiği susturma taktiğinden sonra, tertip ettiği bir nümayişle, hürriyet ve demokrasiyi müdafaa eden gazeteleri susturmak için matbaalarını tahrip ettirmiş, sokaklarda "Kahrolsun Serteller„ diye bağırtmıştır.

Eğer Serteller kahredilecek kadar büyük bir suçun, ihanetin faili iseler, yüksek mahkemenize «Muvafakatin Feryadı» gibi zavallı bir vesile ile sevkedilmemeleri icap ederdi. Bu kadar mühim bir nümayişten sonra Serteller bugün huzurunuzda bir casusluk, bir ecnebi devlete ajanlık, milletin, memleketin menfaatine aykırı büyük bir suçun failleri olmaları gerekirdi. Halbuki bizi huzurunuza getiren ancak muvafakatin feryadı gibi basit bir tenkit yazısı, bir hürriyet ve demokrasi mücadelesidir. Sertellerin suçu, millet namına, halk hesabına, memleket uğruna her tehlikeyi göze alarak hür ve demokrat bir Türkiye tezini müdafaa etmeleridir.

Sertellerin kahrolmasını istiyen Üniversite gençliği değildi. Üniversitenin böyle bir nümayiş tertip ettiği Rektör tarafından tekzip edilmiştir. Üniversite gençlerinin hürriyetini, Universitenin muhteriyetini istediğim için tefekkür hürriyetini müdafaa edenlerin kahrolmasını isteyecek demokrat bir üniversite yeryüzünde mutasavver değildir. Bütün dünya gençliğinin daha iyi, daha hakiki bir demokrasinin mücadelesini yaptıkları bir devirde Türk Üniversitesini demokrasiye hücum lekesinden tenzih ederim. 5 Kasım 1945 te yazdığım " Fikre artık yeter tahakkümünüz„ başlıklı yazımda Üniversite muh-

tariyetini, talebenin müstakil olarak cemiyet kurma haklarını, üniversite profesörlerinin imzalarile yazı yazmalarını, üniversitenin fikir hürriyetini müdafaa ettim. Üniversite gençlerinin ötedenberi istedikleri bu hakları müdafaa etmekliğim mi üniversiteyi gazaba getirdi?

Ellerinde baltalarla, balyozlarla, başıbozukları ve makinistlerile beraber gelen bu alay, Halk Partisinin bazı erkânının ilhamile sevkedilen bir alaydı. Fakat yazık ki, bu, fikre balyozla hücum lekesi üniversiteye, ve üniversitelilere sürüldü.

Üniversite namına yapılan bu reaksiyonu Türk tefekkür tarihi unutmıyacaktır. Hür ve demokrat bir memlekette bir partiyi, bir hükûmeti, hattâ rejimi tenkit edenlerin matbaası değil, mukabil fikirle ancak fikirleri yıkılır. Bugün dünyanın geçirdiği inkilâplar yalnız partileri ve hükûmetleri değil, rejimleri bile değiştiriyor. İleri fikri, hürriyet ve demokrasiyi müdafaa edenlere karşı böyle reaksiyoner nümayişler, tahripci nümayişler ancak totaliter memleketlerde yapılmıştır. 16 Mayıs 1936 da Fransada Polis Müdürü Chiapp'ın kumandası altında yürüyen faşist ordusu da böyle demokrasi taraftarı gazeteleri ve matbaaları yıkmış, gazete ve kitap satan köşkleri tahrip etmişti. İtalyada, İspanyada, faşist partilerin taktiği, kendine muhalif bütün fikirleri susturmak için kullandıkları silâh bu balta ve balyozdu.

Bu o kadar siyasî bir davadır ki, kanunların masuniyeti altında olanlar tahribe uğradığı halde bu hâdisenin mesulleri değil, biz kurbanları mahkemenize sevkedildik. Biz huzurunuza bu memlekete karşı yaptığımız bir cinayetin suçlusu değil, zahiren hükûmeti ve meclisi tahkir davasının suçlusu olarak geldik. Fakat hakikatta Halk Partisinin ve hükûmetin icraatına karşı yaptığımız tenkitlerin suçlusuyuz. Muvâfakat partisi, kendine karşı yapılan tenkitleri mukabil tenkitlerle, hücumlarla susturamayınca, bizi susturmak için bu nümayişi tertip ettir-

miş, bizim yazı ve hürriyet imkânlarımızı elimizden aldıktan sonra da, bizi bir ağır ceza suçlusu olarak karşınıza çıkarmıştır. Bu da muvafakatin bir feryadıdır. Halk Partisi bu suretle bizden intikam almıştır. Bizim demokrasi suçlusu olarak mahkemenize sevkedilmemiz dahi memlekette tek parti hâkimiyetinin ifadesidir.

Yüksek mahkemenize bana isnad edilen bir hakaret ve tezyif suçunun hesabını vermeğe ne kadar mecbursam, benim halk önünde haysiyet ve şerefimi rencide edenlerin tertıp ettikleri bu suikasti millet önünde açıklamağa, tertemiz hayatımın hesabını onlara da vermeğe mecburum. Bu itibarla kendimi millet önünde müdafaa etmek imkânını bana bahşettiği için Müddeiumumiye teşekkür ederim. Çünkü masuniyetimi isbat için bundan daha hür bir kürsüyü bana hiç kimse bahşedemezdi. Hayatımın 27 senesini kitap, mecmua, ansiklopedi, gazete neşriyatile, bir çok içtimaî faaliyetlerle bu memlekete hasrettim. İçtimaî mevkiim benim de hayatımı zevk ve eğlenceye hasretmeme müsait iken, kendimi bu milletin menfaatlerini müdafaaya vakfettim. Onların ıstırabını dinledim. Eğer onlar hesabına bir hak ve halk davası uğruna bir ceza çekmek mukadderse, bu memleketin hürriyet ve demokrasiye, insan haklarına ulaşması için bu cezayı da şeref ve iftiharla çekeceğim.

Muhterem hâkimler:

Memleketimizde bir hürriyet ve demokrasi münakaşası Cumhurreisinin 19 Mayıs 1944 de, daha geniş bir demokrasiye geçileceği tebşîri ile başlamış, yine Cumhurreisinin 1945 Teşrinevvelinde meclisin açılması münasebetiyle verdiği nutukta, matbuat kanununun 50 inci maddesinin ve Anayasaya aykırı kanunların değiştirilmesi hakkında meclise yaptığı tavsiyelerden sonra keskinleşmiştir. Başvekil Birleşmiş Milletler Anayasasının imzasından sonra gazetecilerle yaptığı bir konuşmada,

50 inci maddenin değişmesi üzerinde israra lüzum olmadığını, artık matbuat hürriyetinin tahdit edilmiyeceğini söylemişti. Hele Birleşmiş Milletler Anayasası imzalandıktan sonra bizim böyle bir suçla mahkemenize sevk edilmemiz ancak bir tezadın ifadesidir.

Birleşmiş Milletler Anayasasının tefsirini yapan Amerikan Devlet Nazırı ve Sanfransisko konferansında Amerikan Mürahhası Mister Stettinius bu anlaşmanın mahiyetini şöyle izah ediyor :

"Yeni Birleşmiş Milletler Anayasası, ferdin insanlık hakları, ırk, dil, cinsiyet farkı gözetmeksizin herkesin hürriyetini korumak ve temin etmek için milletlerin işbirliği yapmasını, Birleşmiş Milletler teşkilâtının temel prensibi olarak kabul etmiştir. Bütün, Birleşmiş Milletler, kendi ana kanununda bu insanlık haklarını kabul ve temin edeceklerdir. Büyük Cumhurreisimiz Rozveltin bahşettiği dört hürriyet, söz hürriyeti, din hürriyeti, ihtiyaçtan kurtulma hürriyeti, korkudan kurtulma hürriyeti bütün diğer hak ve hürriyetleri içine alan hürriyetlerdir. „

Birleşmiş Milletler Anayasasına imza koyduktan, Cumhurreisinin nutkundaki vaadlerden sonra benim ancak mecliste matbuatta muhalefeti niçin susturuyorsunuz demekten, ve sadece muvafakat yarışını tenkitten ibaret olan bir yazımın suç sayılması birleşmiş milletler Anayasasına koyduğumuz imzaya, ve Cumhurreisinin vaatlerine bir hiyanettir. Bu yazımda hiç bir hakaret unsuru ve kasdi olmadığını yukarda verdiğim izahat, kâfi derecede aydınlatmıştır, ümid ederim. Ancak muvafakatin muhalefeti susturmasına karşı duyulan bir infialin ifadesi olduğu, hiç bir hakaret ve tezyif ifade etmediği sarihtir. Bu yazımda ne hükûmet ne de Meclisin manevi şahsiyetini küçümsiyen bir mahiyet yoktur. Halk Partisine müteveccih tenkitler ise, hiç bir suret ve şekilde, suç sayılamaz. Partilerin tenkidi, hürriyet ve demokrasi münakaşalarında cemiyetlerin daha ileri bir

tekâmüle erişmeleri için zaruri ve faydalı tenkitlerdir. Halk partisinin tenkidi ise, 159 uncu maddenin hükümlerine hiç bir suretle uymaz. Çünkü 159 uncu madde "Türklüğe, Büyük Millet Meclisine, Cumhuriyetin manevi şahsiyetine alenen tahkir ve tezyif edilmesi„ hükmünü ihtiva eder. Muvafakat partisi, muhalefet partisi, herhangi bir parti bu hükmün içinde değildir. Kaldı ki yazımda halk partisine müteveccih bir hakaret ve tezyif de yoktur. Demokrasinin vatandaşlara bahşettiği tenkid hakkı kullanılmış, meclisteki münferit bir hadise tenkit edilmiştir.

Bu yazının, bütün bu hürriyet ve demokrasi mücadelesinde tek bir kasdi vardır. Hür ve demokrat milletler manzumesi arasında, hür ve şerefli bir Türkiye görmek... Bu hürriyet ve demokrasiyi geciktirenlere karşı yaptığım muhalefetde, tenkitlerde, bu emelimi ve kasdimi riyasız, maskesiz, bütün samimiyetimle açık açık, milletlerin hayrına gördüğüm her noktada çekinmeden izhar ettim. Çünkü bu memleketin hür ve demokrat milletler manzumesi arasında kendine lâyık mevkii alabilmesi, ancak Anayasaya aykırı kanunların değişmesi, hakiki bir demokrasinin tatbikata geçmesile mümkündü. Demokrasinin tahakkukunu geciktiren her hareket bu memleketin zararınadır. « Muvafakatin feryadı » nı bu samimî duyguların bir ifadesi olarak yazdım. Kasdı hür ve demokrat bir Türkiye görmek olan bir mücadele vatanını seven her vatandaşın her entellektüelin yapmağa mecbur olduğu bir mücadeledir. Bu kadar temiz bir kasitle gütdüğüm bu davada muvafakatin muhalefeti susdurmasına karşı yaptığım bir tenkidi suç telâkki edip etmemek tarih ve dünya faşistlerin mahkemeye sevk edildiği bir devirde, hürriyet ve demokrasi tarafdarlarının mahkemeye sevk edilmesi ve mahkûm edilmesi Türk demokrasisi için hiç de iyi bir not teşkil etmiyecektir. Bu tarihi mahkemede yüksek mahkemenizin vereceği

karar yalnız beynelmilel alâkayı çekmesi itibarile değil, adliye tarihi için, adliyenin istiklâli bakımından mühim bir karar olacakdır. Ben memleket hesabına yapılması icabeden şerefli bir vazifeyi, hür ve demokrat bir Türkiyenin müdafaasını yaptım. Böyle şerefli bir vazifeyi yapmış bir vatandaşın zicdan huzurile, yüksek mahkemenizin vereceği kararı bekliyorum.

Cami Baykurt'un Müdafaası

İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesi Reisliğine

Savcılık makamının iddianamesini dinledikten sonra belli oldu ki, İddia Makamı şimdiye kadar aleyhimde söylemiş olduğu sözlere katacak yeni bir şey bulamamıştır. Üç ay evvel başlamış olan tahkikat devrinden beri bir kaç kelimenin manasını tefsir yoluyla suç unsuru aramak için sarf olunan gayretin hedefi bir dereceye kadar değişmiş gibidir. Şimdi makalemin medlûlü küllîsi itibarile hakareti tayin ettiği ileriye sürülüyor ve bundan daha öteye geçilerek «ileri bir demokrat tavrı edasiyle sistemli bir şekilde ve yıkıcı mahiyette neşriyatta bulunduğum» iddia olunuyor; ve bu hareketim kötü bir niyete isnad olunuyor. (İddianame sayfa 7, satır 11 ve 28) İddianamenin diğer bir kısmında ise yepyeni bir isnat var : İçtimaî, ahlâkî, fikrî bünyede değişiklik icap ettiğini ve bunu hükûmet ve meclisin istemediğini yani milleti idare edenlerin zihni sapık kimseler olduğu ileri sürülüyor. (İddianame sahife 4, satır 26 ,29) halbuki muhterem Savcının ortaya attığı bu sözler benim makalemde yoktur.

Vakıa siyasi bir davada sanıklara gizli niyetler isnadı ilk defa görülmüş bir şey değildir. Gençliğimde «efkârı fâside» sahibi oldukları ve «tethişi ezhan» ı mucip neşriyatları bahanesiyle çöller ortasında Fizan kalesinin

zindanlarına diri diri gömülmüş olanlar vardır. Fakat Türkiyeye meşrutiyet idaresini getiren inkilâptan sonra hususile bu günkü Cumhuriyet devrinde, zamanımızın demokrasi telâkkisi, bir yayın suçunu bu kabil isnadat üzerine bina etmeye müsait olmasa gerektir ve muhterem Savcının takdir eylemesi icabederki, bir vatandaşa tevcih olunan fikir suçu, hakikatte bütün cumhûrun emniyetini yıkan bir darbedir. Binaenaleyh bu dava karşınızda duran sanıkların davası değil, Türk Cumhurunun davasıdır.

Şimdi aleyhimdeki dâvanın esaslı safhalarına toplu cevap vereyim :

Suç mevzuu olan makalem «münevver sınıf» ta dediğimiz, hakikatta perakende fertlerin teşkil ettiği bir zümre insanlara aittir ve onların bir derece faziletlerini, fakat daha ziyade nakiselerini tetkik maksadı ile yazılmıştır. Ben de o zümreye mensubum ve eğer İddia Makamının dediği gibi genel anlamı itibariyle yazımda tahkir ve tezyif manası olsaydı, bu hakaret herkesten evvel kendime teveccüh ederdi. Hayır ben o makaleyi ne siyasi bir tesise, ne de bir kısım halka hakaret kasdile yazmadım. İddia Makamının karışık yollardan giderek aksini isbata çalışmış olmasına rağmen makalemin akademik ve ilmî mahiyeti gün gibi aşikârdır ve münevver kimselerin yalnız Türkiyede değil dünyanın her yerinde aynı hâleti ruhiyede olduklarını göstermektedir.Bu açık hakikat hiç bir veçhile inkâr olunamaz. Bunun sebeplerini araştırarak vasıl olduğum netice malumdur. Münevver kişiler, cemiyette kökü olmayan kimselerdir ve hayat cidâlinde zaptetmeğe mecbur bulunan perakende çerhacılardır.Cemiyette dayanacak yerleri olmadığı için ayakları kaydığı zaman düşmek korkusu ile başları döner. Memlekette hür bir vatandaş olarak cumhurun siyaî haklarını ve bütün beşer ailesine ait davalarda bir dünya vatandaşı şuuru ile insanî vazifele-

rini ifa etmek zarureti karşısında kalmadıkları anda kendilerinde derûni bir cidâl başlar. Manevî reaksiyon (tepki) leri ferdî varlığı koruma kompleksi arasında çetin bir cidal... Ne yazık ki bu derûni cidalden muzaffer çıkan münevver kişiler çok azdır. Evet öyle olmasaydı şimdi biz bu mevkide bulunmazdık. Memleket halkından bir kısmını diğeri aleyhine ayaklandırarak muhtelif gazeteler üzerine saldırmış ve fikir ocaklarını yıktırmış olanlar çoktan bizim yerimizde bulunurlardı.

Yazımda vatandaşlarım arasındaki münevverler hakkında misaller aramak isterken, 920 den 943 yılına kadar birbirini takip eden altı Mecliste milletvekili olarak bulunmuş olan bir avuç münevverden mürekkep küçük zümrenin böyle bir tetkik için velûd bir zemin olduğunu görmüştüm. Çünkü memleketimizde temsilî demokrasi başlıyalıberi 37 yıldır parlamento hayatımızda, ister istemez, önder rolünü ifa eden münevver zümrenin siyasî haklarımızı müdafaa ve memleketin siyasî terbiyesi, içtimaî ve fikrî terakkisi bakımından oynamış olduğu rolü kısaca anlattım. İşte Savcılığın Millet Meclisine hakaret mânasını aradığı bu kısım yazımdaki mânasiyle asıl bu zemine münhasırdır. Yoksa birinci Millet Meclisi ile onu takip edenler arasında yalnız yabancı istilâcıları kovmak, veya bir dış tehlikeyi karşılamak yolundaki kahramanlık ve dirayeti siyasîye bakımından bir mukayese yapmış ve bu yönden son Meclisleri küçük görmüş değilim. Yurdumu müdafaa etmek icab ettikçe, bütün Türk milleti her vakit vazifesini yapmıştır. Ve Birinci Dünya Harbinden sonra İngiliz petrol kralları ile aslen Tatavlalı Sir Bazil Zaharof'un vatanımıza musallat ettikleri istilâ ordularına karşı muvafakkiyetle savaşanları övmek isteseydim, herkesten evvel kanlarıyle memleket topraklarını sulamış olan meçhul kahramanların hatıralarını tebcil ederdim. Evet, bir kere daha tekrar edeyim ki, benim mukayesem daha ziyade son Meclisler azası arasın-

daki münevver mebusların müekilleri olan millet efradına karşı vecibelerini ifada gösterdikleri kabiliyet derecesine münhasırdır,

Şimdi, müsaade buyurulursa, bahsi geçen makalenin yukarda tarihleri arz olunan geçmiş meclislerde bir ekalliyet teşkil eden zümrelere ait olduğunu isbat edeyim: 5 Eylül 945 tarihli Tan gazetesinde çıkan yazımda (makale sütun 2 satır 19) « muallim, profesör, hukuk doktoru, tıb doktoru, mühendis, her çeşitten teknisyen, vilâyetler ve ordular idare etmiş yüksek devlet memurları„ diyerek sayıları nisbetle az, muayyen bir zümreyi tenkidime hedef ittihaz ettmiş olduğum muhterem hakimlerce malûmdur. Yukarıda beyan olunan Meclisler içinde bilgi kıymeti itibariyte mümtaz bir mevki ihraz etmiş olan bu akalliyete ait fıkralara Büyük Millet Meclisi manevî şahsiyetini tahkir rengi verilmesi, yazımdaki mânayı perçeminden çekerek arzu olunan bir noktaya zorla sürüklemek demektir.

«Milletin işini ondan gizleyen kanunları toptan habul eden, kapalı kapda demokrasi tuhaflığını icadeden„ meclisler hakkındaki sözlerime gelince, bunlar bilhassa 931 den 943 yılına kadar birbirini takip eden 4, 5, ve 6 ıncı teşrî devrelerine aiddir. Çünkü demokrasiye zıd teamüller yukarıda saydığım Meclisler zamanında yavaş yavaş parlamento hayatımıza girmiştir. Evvelce arzolunduğu gibi, memleketin hayatî menfaatlerine taallûk eden teşrii ve siyasî müzakereler B. M. M. nin heyeti umumiyesinde ve millet muvacehesinde yapılmaz oldu. Parti Grupunun dört duvarı arasında ve gizlice yapıldı. Tek partili parlamentomuzda teşrii vazifeye ve icrâî hükûmeti murakabeye ait ef'al, heyeti umumiyede azanın sükûtu ve toptan el kaldırarak kabul muamelesine inhisar etti.

Filhakika 18 inci asır sonlarında Amerika istiklâli ve Büyük Fransız İnkılâbının milletlere getirmiş olduğu in-

san ve vatandaş haklarına tamamen uygun olan Anayasamızın bu haklara mesned teşkil eden maddelerini ölü haline koymak niyetiyle tertip edilmiş kanunlar, tadil olunmuş maddeler, hep bu müddet zarfında ve yukarıda tarif ettiğim şekilde ve surette vücut buldular.

Anayasa Türk Cumhuriyeti'nin meşrûiyet hücceti iken ondan yalnız hükûmetin işine yarıyan maddelere dokunulmamış, vatandaş haklarına ait hükümler ferî kanunlar ve muaddel maddelerle iptal olunmuştur. Matbuat Kanununda, Ceza Kanununda, Cemiyetler Kanununda, polis teşkilât vazife ve salâhiyetleri kanununda icra olunan tadilât ile Türk vatandaşlarının Anayasa ile tanınmış haklarına ait kanunlar işlemez bir hale geldi.

İşte muhterem hakimler, «Münevver sınıfın tarihi rolü» ünvanlı makalemi yazmağa saik olan bu duygularım ve düşüncelerimdir. Bu yazıları yazarken hiç bir sahsa veya şahsiyete hakaret kasdı aklımdan ve hayalimden geçmemiştir. Şifahen arzetmiş olduğum gibi, 943 yılı intihap edilmiş olan bugünkü meclis, tenkitlerimin tamamen haricinde tutulmuştur. Çünkü bu meclis önce parti grubu müzakerelerini millete bildiren tebliğler neşrederek ef'alini aleniyete çıkarmış ve makalenin neşir tarihinden bir müddet evvel, meclisin münevver azasından bir grubu «Anayasaya uymıyan kanunların ilgası»nı istiyerek vazifeleri seviyesine yükselmeğe çalıştıkları görülmüştür. Meclislerdeki münevver zümreye ait sözlerimin 943 den evvelki tarihe matuf ve raci olduğuna şahadet eden şu cümleleri makalemden aynen naklediyorum: İşlerin hepsini mevkilerini kaybetmek horkusuyla yaptılar. Çünkü bu yılgın fikir amelesinin memlekette kökleri yoktu ve işlerinden çıkarıldıkları zaman güvenecek bir istinat noktaları mevcut değildi.„ Bu cümlelerdeki faillerin hep mazi sayfasında olması iddiamın bahir bir delilidir.

Muhterem hâkimler, hür düşünmek, yayın işleriyle uğraşan münevverlerin yalnız bir hakkı değil, hattâ en

esaslı bir vazifesidir. Bunu yapmak kaygusile yazılmış sözlerimin gayesi tenkide münhasırdır. Hiç bir şahsi veya şahsiyeti tahkir ve tezyif etmiş olmak aklımdan ve hayalimden geçmediğini tekrarladıktan sonra, bu yüksek mahkemeniz huzurunda arzetmiş olduğum bedihiyat karşısında vicdanınızın vereceği hükmü bekliyorum ve bu hüküm yalnız Türk milleti karşısında değil, bütün dünya muvacehesinde verilmiş olacaktır.

Mahkeme Kararı

Tan gazetelerinde çıkan yazılarla Büyük Millet meclisini ve hükûmetin mânevî şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etmekten sanık ve birinci sorgu yargıçlığının 18/2 946 tarihli kararıyle tutuk (mevkuf) Tan gazetesi başmuharriri M. Zekeriya Sertel, ve Tan gazetesinde serbest muharrir Sabiha Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt ve Tan gazetesi sahip ve neşriyat müdürü Halil Lütfü Dördüncü haklarında yapılan duruşma sonunda Tan gazetesinin 22/8/945 ta rih ve 3351 sayılı nüshasında çıkan «hükûmet ve meclisten bir şey bekliyebilir miyiz ?» Başlıklı M. Zekeriya Sertel ve aynı gazetenin 3 Eylül 945 tarih ve 3365 numaralı nüshasında çıkan "Muvafakatin feryadı» başlıklı Sabiha Sertel ve aynı gazetenin 6 Eylûl 945 tarihli ve 3365 sayılı nüshasında çıkan "Münevver sınıfın tarihi rolü» başlıklı Cami Baykurt imzalı yazılarla sanıkların Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve hükûmetinin mânevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etmiş olduklarından bahisle ve bunlardan Z. Sertel, Sabiha Sertel, Cami Baykurtun hareketlerine T Ceza kanununun 159 - 1, 173 - 3, 69, 56 ve Halll Lütfü Dördüncünün hareketine de Basın kanununuu 27 inci maddesi delâletiyle Türk ceza kanununun 159 - 1, 173 - 3 ve 69 uncu maddeleri uygulanarak (tatbik edilerek) son tahkikatın açılarak ve suçlarının

mahiyetine göre usulün 200 üncü maddesi gereğince tevkif edilmelerine 18/2/946 tarihinde Birinci sorgu hakimliğince karar verilmiş ve duruşmada da savcılık makamınca Zekeriya Sertelle Sabiha sertelin Büyük Millet Meclisi ve hhkûmetini ve Cami Baykurtun yalnız B.M, m. nin manevi şahşiyetini tahkir ve tezyif eylediklerinden bahisle Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertelin T. C. K. 69, 159 - 1, ve 173 üncü ve Cami baykurtun 159 - 1, 173 ve 56 ıncı ve Halil Lütfü Dördüncünün de Basın kanununun 27 inci maddesi yoluyla Türk C. Kanununun 69 ve 156 - 1 ve 173 - 3 maddelerine göre cezalandırılmaları istenmiştir.

Zekeriya Sertel imzalı «Hükûmet ve Meclisten bir şey bekliyebilirmiyiz?» başlıklı yazıdaki hükûmete ait sözler ağır olsa bile tahkir ve tezyifi ifade eden sözler değildir.

Sabiha Sertel imzalı «Muvafakatin feryadı» başlıklı yazıda da hükûmetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif edici hiç bir kelime ve cümle ve heyeti umumiyesinde böyle bir mâhiyet yoktur. Hükûmet, muafiyete dayandığından bahisle dolayisiyle bir tahkir ve tezyifin mevcudiyeti kabul edilemez. Böyle olsa her Meclis de tahkir ve tezyif iddiasında ve suçunda hükûmeti tahkir ve tezyifin de mevcudiyetini kabul etmek neticesine varılmak icabeder. Halbuki T. C. K. 159 uncu maddesine göre B. M. M. ve hükûmetin manevî şahsiyetini tahkir ve tezyif suçları birbirinden ayrı, müstakil birer suçtur.

Cami Baykurt imzalı «Münevver sınıfın tarihi rolü» başlıklı yazıda da hükûmeti tahkir ve tezyif suçu da mevcut değildir. Yazıdaki münevverlere ait sözlerden idare edenlerin ve binnetice hükûmetin manevi şahsiyetinin kastedildiğini ve bunda tahkir ve tezyif bulunmadığını kabule imkân görülememiştir.

Büyük Millet Meclisini tahkir ve tezyife gelince Ze-

keriya Sertel imzalı yazının heyeti umumiyesi ağırdır. Bu ağır edâ ve manâ içinde Meclise «tabanlariyle cevap vermesi» demek Meclisi tezyiftir. Sanık bu yazı için : «.... Bunu gayet objektif, nezih ve akademik bir tahlil şeklinde yazdım ve bunu yazarken değil tezyif ve tahkir hattâ tam mânasiyle tenkitten bile içtinap ettim» demektedir.

Anayasanın dördüncü maddesinde aynen «Türk milletini ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil eder ve Millet adına güvenlik hakkını yalnız o kullanır.» demektedir. Türk milletinin mümessiline karşı yukarıda geçen yazılar sanığın dediği mahiyette midir ?

Sanık tahkir ve tezyifi ölçmeğe yardım olur diye bazı ecnebi karikatürler ibraz etti, onları yapanlar hakkında bir takip olup olmadığı meçhul olmakla beraber karikatür, mizah, ciddi yazılara benzetilemez. Muharrire, bir çok meslektaşları bu yazıların sonra acısını çekersin derlermiş. Kendisi de yazılı müdafaasına geçirdiği ve Mussoliniye atfedildiği söylenen hikâyeyi anlatırmış. Sonra acısını çekersin diyenlere o hikâyeyi anlatacak kadar kendini zulum ve hürriyetsizlik içinde hisseden bir kimse hikâyede olduğu gibi ölümü göze almak şöyle dursun, fakat hiç olmazsa elden geldikçe ve imkân oldukça tahkir ve tezyiften kendini alıkoyamaz, bir kelime ile bu ancak tahkir ve tezyif olabilir.

Meselâ : Muhatabına hayvan diyen, hayvanlaşıyor diyen kimse muhatabını tahkir etmiştir. Düşünülürse bir kelime ile tahkirin daha bir çok misalleri bulunabilir.

Sabiha Sertel imzalı "Muvafakatin feryadı„ başlıklı yazıda B. M. M. deki bahsedilen gürültü de tezyif edici bir lisanla ifade ve meclisin o hali parazite benzetilmek suretile tezyif edilmiştir. Muvafakatle, Meclis kastedilmiştir. Bu yazının yayınlandığı tarihte Mecliste esasen Cumhuriyet Halk Partisinden başka parti yoktu.

Buna göre C. H. P. nin Meclisteki hali Meclisin kendisinden başka bir şey olmamak icap eder. Muharrir de yazısının başında bunu «... Halk Partisi Mecliste bir ekseriyet partisi değil, ittifak fırkasıdır» suretinde ifade eylemektedir.

Müdafaa edildiği gibi parlâmentolarda tasvir edilen şekilde gürültü yapmak normal bir hâdise ise bunu ayrıca tasvire teşbihe lüzum yoktur. Bu yazının matbuata ait kısmı «En yüksek sesten birbirine uymaz sesler çıkaran bir davul zurna feryadı» tarzındaki tezyif edici cümle bitip, nokta konduktan sonra: "İşte muvafakatin bugünkü taktiği!„ denilmek suretile bu tezyif meclise de atf ve teşmil edilmiştir. Yazının sonundaki «halkın muhalefetini boğmak için muvafakatin feryadıdır» cümlesinde de böyle bir atıf ve teşmil vardır.

Cami Baykurt imzalı «Münevver sınıfın tarihi rolü» başlıklı yazıda «.. Münevver sınıf dediğimiz kümeyi teşkil eden kalabalık, ekseriyet itibariyle tazminatçı ve hâkanî talim ve terbiye ile yetistirilmiş, ancak devlet hazinesinden geçinebilir insanlardır. Öyle kı yaşama hakkını müdafaa için ne kendi kuvvetine ne de emsalinin yaraımına güvenebilir. Benliğinde fikir istiklâlini feda ederek bir kapıya sığıntı olmaya mahkûmdur. En iyi kapı uevlet kapısıdır... Fakat teessüfle itirafa mecburuz ki memleketimizde münevverlik standardı yükseldikçe fikrî ve ahlâkî keyfiyetimlz o nisbette enginleşti. Buna anlamak için birinci Milet Meclisi ile sonuncu meclisler arasında bir mukayese yapmak kâfidir. Şüphe yok ki son Millet Keclislerini teşkil eden aza, münevverlik bakımından birincisindekilerden kat kat yüksektir. Muallim, profesör, hakuk doktoru, tıp doktoru, mühendis, her çeşitten teknisyen, vilâyetler ve ordular idare etmiş yüksek devlet memurları, nisbeti o derece büyük ki bunlara bakarak bu heyete siyasi meclis demekten ziyade bir nevi bilgiçler encümeni demek daha doğru olur.

Halbuki ekseriyeti itibarile halk içinden çıkmış, dahilî ve harici düşmanlara karşı savaşmak için nefsini tehlikeye atmış insanlardan mürekkep birinci millet meclisine nazaran mânevi mevkii ne kadar düşük. Vekilleri olduklarını iddia ettikleri milletin işini onlardan gizleyen, kanunları toptan kabul eden (kapalı kapta demokrasi) tuhaflığını icat eden bu son meclislerdir. İşlerin hepsini mevkilerini kaybetmek korkusu ile yaptılar. Çünkü bu yılgın fikir amelesinin memlekette kökleri yoktu ve işlerinden çıkarıldıkları zaman güvenecekleri bir istinat noktoları da yoktu. Fakat unutmıyalım ki bu hal bize mahsus değildir. İki cihan harbi arasında bir çok memleketlerde öyle oldu, orada da münevverler geçen asra nisbetle pek ziyade çoğaldığı bir zamanda, Almanya, İtalya ve daha diğer milletler arasında faşizmin cephesine dahil memleketlerde bu sınıfa mensup kimseler diktatörlere kapı kulu oldular.» denilmektedir.

Bu yazıda Büyük Millet Meclisine karşı açık bir tahkir ve tezyif vardır. Sanık muharrir müdafaasında «mukayesem daha ziyade son meclisler azası arasındaki münevver mebusların müekkilleri olan millet efradına karşı vecibelerini ifada gösterdikleri kabiliyet derecelerine ve gayesi de tenkide münhasırdır» demektir. "Mânevi mevkii düşük, milletin işini ondan gizleyen, kapalı kapta demokrasi tuhaflığını icat eden» sözleri tenkit hududunu aşmış, açık birer tezyiftir. Birinci meclis vazifesini kahramanca yapmış ve tarihe mal olmuştur. Suç mevzuu yazıdaki münevverler mukayesesi izahtan müstağni bulunan bu hakikati tesbit için değil bu günkü meclisi tezyif için yapılmıştır. İlmî bir mukayese olsa tezyiften âri olması icap eder. Muharrir, bu sözlerin 1931 den 1943 yılına kadar birbirini takip eden 4, 5 ve 6 ıncı teşri devrelerine ait olduğunu ve bu günkü meclisin bu yazının tamamen haricinde tutulduğunu müdafaa etmiştir. Halbuki son meclisin istisna edilmediği ve bu

müdafaanın sarih bir tevil olduğu yazıdan açıkça anlaşılmaktadır.

Sanıkların mahkemeye sevklerine dair kararda 4 aralık nümayişinden bahis yoktu. Fakat muharrir sanıklar müdafaalarında bahsettiler. Halbuki duruşmada, sorgularında ve duruşmanın devamı müddetince bundan bahsedilmemişti ve 4 aralık nümayişi sanık muharrirlerin neşriyatının yıkıcı olduğunun tam bir tepkisi sayılmaz mı?» diye kendilerinden bir şey sorulmamıştı. Türk Ceza Kanununun 3531 numaralı kanunla değişen 160 ıncı maddesine göre hükûmetin, adliyenin manevî şahsiyetini, Cumhuriyeti, Türklüğü, B. M. M. ni devletin askeri veya emniyet veya muhafaza kuvvetlerini tahkir ve tezyif hakkında takibat Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Eski 160 ıncı maddeye göre de hükûmetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif halinde takibat yapılması B. M. Meclisi reisi ve bulunmadığı takdirde reise vekâlet eden zatın iznine bağlı idi. İzin verilmedikçe takibat yapılamıyacağı tabiidir. İzin istenmesi, verilmesi ve gelmesi zamana ve formaliteye bağlıdır. Meclis dışındaki muhalefet Meclis haricindeki parti mücadelesi başka B. M. Meclisini tahkir ve tezyif gene başkadır. İyi niyetle yapılan tenkit, takdir kadar teşvik edicidir. Bunda şüphe yoktur, Bu itibarla fikir ve tenkit mesuliyeti mucip değildir. Ancak tahkir ve tezyife varmamak şarttır.

Türk Ceza Kanununun, sanıkların hareketine uygun olan 159/1 maddesinde aynen «Türklüğü, B. M. Meclisini, Gumhuriyeti, hükûmetin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif edenler» denilmektedir. Tahkir ve tezyifi mutazammın yazılar yayınlanmış olduğuna göre hadisede aleniyet unsuru mevcuttur. Tahkir ve tezyif edici kelime ve cümlelerde tahkir kasdı mündemiçtir. Bununla beraber Tanın ve sanık muharrirlerin B. M. Meclisini ve hükûmeti kötüleyici, küçültücü ve sureti umumiyede

demokrasi adına yıkıcı yayınları cümlenin dikkatini çekmiştir. Bu da kasdi takdir ve tesbitte bir sebeptir.

159 uncu maddede de tahkir ve tezyif tarif edilmemiş, takdire tevdi edilmiştir. Türk Ceza Kanununun tahkirden bâhis diğer maddelerinde de tarif edilmemiş, hep takdire bırakılmıştır. Ancak bir farkla ki tahkirden bahseden diğer maddelerde «266, 268, 280, 282» tezyif bulunmadığı halde 159 uncu maddede tahkire maruz kalanın manevi bir varlık oluşu nazara alınarak tahkir ve tezyif denmiştir. Bunu takdirde sanıkların seviyeleri ve kalem kudretleri gözönünde bulundurulmuştur.

Tahkir ve tezyife maruz kalan bir meclistir. Hakiki şahıslara karşı kullanılan sözler meclise karşı kullanılamaz. Bundan başka sanık muharrirler, kaba bir tahkir ve tezyif ifadesi ve lisanı kullanmayı bittabi kendilerine yakıştıramazlar. Bunlar da nazara alınarak suç mevzuu yazılarla sanıkların B. M. Meclisini tahkir ve tezyif etmiş oldukları neticesine varılmış ve böyle bir kasd ve mahiyet bulunmadığına müncer müdafaalar kabul edilmemiştir.

Sanıkların hareketleri T. C. Kanununun 160 ıncı maddesine uygun bir suçtur. Binaenaleyh sanık Zekeriya Sertel, Sabiha Sertel ve Cami Baykurtun B. M. M. tahkir ve tezyiften suçlarına uyan T. C. K. 159/1 hükmünce birer sene ağır hapislerine ve bunlardan Cami Baykurt 65 yaşını geçmiş olduğundan aynı kanunun 56 ıncı maddesi gereğince cezanın 6 da birinin indirilerek 10 ay hapsine sanık Halil Lütfünün basın kanununun 27 inci maddesi delâletile sözü geçen 159 uncu maddeye göre tayin olunan bir sene ağır hapis cezasının T. C. K. 80 inci maddesi icabınca altıda birinin artırılarak 1 sene 2 ay hapsine ve kabul edilen takdiri azaltıcı sebep dolayısile 56 ıncı maddeye göre üçte biri olan 4 ay 20 gün indirilerek 9 ay 10 gün ağır hapsine ve tutuk (mevkuf) kaldıkları günlerin mahsubuna ve T. C.

K. 173 üncü maddesinin üçüncü fıkrası mucibince maznunların dördünün de cezalarının üçte biri müddetince ikametgâhları mıntakasında umumî emniyet nezareti altına alınmalarına ve harç tarifesi kanununun 50/7 inci maddesine tevfikan 1700 kuruş harcın Cami Baykurt ve Halil Lütfü Dördüncüden ve sekizinci bendine tevfikan 2200 kuruş harcın da Zekeriya Sertel ve Sabiha Zekeriya Sertelden alınmasına ve hükûmetin mânevi şahsiyetini tahkirden sanıkların beraatine Yargıtayca incelenmek üzere oy birliğile karar verilmiştir.

YARGITAY BİRİNCİ CEZA

Sayı :
Esas No : 1747
Karar 945
Tebliğname 1090

Temyiz İlâmı

Tan gazetesinin muhtelif tarihli nüshalarında çıkan yazıları ile Büyük Millet Meclisinin manevi sahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etmekten sanık Halim oğlu Tan gazetesi baş muharriri Mehmet Zekeriya Sertel ve İsmail Nazmi kızı Tan gazetesinde serbest muharrir Sabiha Zekeriya Sertel ve Münür oğlu muharrir Cami Baykurt ve bu yazıları yayınlamaktan sanık Süleyman oğlu Tan gazetesi sahip ve yayın Müdürü Halil Lûtfi Dördüncünün yapılan yargılamaları sonunda : eylemlerinin subutuna ve Halil Lûtfi Dördücünün kanunun aynı maddesi hükmünü bir kaç defa ihlâl ettiğinin anlaşılmasına ve hakkında takdiri tahfif sebebinin kabulüne ve Cami Baykurtun suç tarihinde 65 yaşını bitirmiş bulunmasına mebni bunlardan Mehmet Zekeriya Sertel, Sabiha Zekeriya Sertel ve Cami Baykurtun hareketlerine uyan T. C. K.nun 159/1 ve 56 cı maddelerine göre Cami Baykurtun on ay ve Zekeriya Sertel ile Sabiha Zekeriya Sertelin birer sene ağır hapislerine ve Halil Lûtfi

Dördüncünün Basın Kanununun 27 inci maddesi delâletile T. C. Kanununun 159/1, 80,59 uncu maddelerine tevfikan dokuz ay on gün ağır hapsine ve her dört sanığın mezkûr Kanunun 17/3 ncü maddesi gereğince cezalarının üçte biri müddetince ikametgâhları mıntakasında umumî emniyet nezareti altına alınmasına dair İstanbul 2 inci Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 23/6/946 tarihli hükmün duruşma suretiyle Yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından istenmiş ve para depo edilmiş olduğundan dava evrakı C. Baş Savcılığı yüksek makamından tebliğname ile Yargıtay Birinci Ceza dairesine gönderilmekle Ceza M. U. Kanununun 918 inci maddesi gereğince 1946 yılımayıs ayının 7 inci salıgünü duruşma günü tayin kılınmış ve tutuk bulunan sanıklar ile vekillerine usulen tebligat ifası için davetiye yazılmıştır. O gün Yargıçlar Kurulu daireyi mahsusada toplandı; C. Baş S. Yardımcılarından Sahir Kurutluoğlu ve dosyada mevcut vekâletnamelerine müsteniden gelen sanık Zekeriya Sertel ve Sabiha Zekeriya Sertel vekili Avukat Hamdi Üğe ve Cami Baykurt vekili Saip Şevket Korasan huzurları ile oturum açıldı.

Sanıkların temyiz dileklerinin süresinde verildiği ve kanunda gösterilen şartların yerine getirildiği ve duruşma istemlerinin yolunda bulunduğu anlaşılmakla C. Baş S. Y. ile sanık vekillerinin yerinde görülen talep ve mütalaaları veçhile Zekeriya Sertel, Sabiha Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt haklarında duruşmalı ve vekil göndermiyen ve mazeret de bildirmeyen Halil Lütfü Dördüncü hakkında duruşmasız inceleme yapılmasına oy birliğile karar verilerek tefhim edildikten sonra işin izahına dair olan raportör üye V. Yekebaş imzalı rapor okundu.

Raportör Üye V. Yekebaş : Rapora eklenecek başka bir cihet olmadığını söyledi.

Sanıklardan Sabiha Zekeriya Sertel ve Zekeriya Sertel vekilleri Hamdi Üğe 2/5/946 tarihli bir Tanin gazetesi ile bir ek lâyiha vermekle dosyasına konuldu.

Her iki vekil : Dosyada mevcut tasarılar münderecatını tavzihen ve ayrı ayrı müdafaada bulunarak müvekkillerine ait hükmün bozulmasını istediler.

C. Baş S. Y. tebliğnamede yazılı olduğu üzere :

1 — Cami Baykurt imzasını taşıyan «münevver sınıfın tarihi rolü» başlıklı yazıda Meclis içindeki münevver sınıfın ilk B. M. Meclisine nazaran manevi mevkii ne kadar düşük olduğundan bahsederken,

«Vekilleri olduklarını iddia ettikleri milletin işini ondan gizliyen, kanunları toptan kabul eden, kapalı kapta demokrasi icat eden bu son meclislerdir.» Cümlesinde ilk önce son meclislerin kanunları toptan olarak kabul ettikleri iddiası üzerinde durulunca :

Gerçi B. M. Meclisi tarihinde devletin hukukî veçhe ve çehresine bugünkü şekil ve manasını veren adlî inkılâbın en canlı ifadesi olan Medenî Kanun, Borçlar Kanunu, Ceza ve Usul Kanunları gibi her biri garp hukuku mevzuatından kül halinde iktibas olunmuş ana kanunların kabul ve taknini yine kül halinde vaki olmuş ise de bunları o veçhile kabul ve taknine sevkeden tarihî zaruret ve ilmî makuliyeti şimdiye kadar inkâra tasaddi eden tek bir kalem sahibi çıkmamış olmasından başka kanunlaşmalarından beri geçen zaman içinde Medenî kanundan maadâsı vakit vakit yüz gösteren ihtiyaçlara göre peyderpey değişiklikler görmüş ve her değişiklik meclisin gerek muhtelif encümenlerinde gerek genel kurulunda eni konu münazara ve münakaşalardan geçme suretile devletin ana vasıflarından birini teşkil eden inkılâpçılığın mâna ve muktezasına uygun bir taknin usulüne tabi tutulmuş olduğu bu değişiklikleri vücude getiren meclislerse ilk meclisler olmayıp son meclis-

ler bulunduğu aşikâr iken bütün bu tarihsel gerçeklere göz yumarak ve o meclislerin önlerine konulan kanunları okumadan anlamadan toptan kabul etmeyi şiar edinmiş gibi göstererek - teyit edici bir tek misalini göstermemiş olduğu - bu hali son meclislere isnad etmesi B. M Meclisinin manevî şahsiyetine dokunan bir tezyif teşkil ettiği gibi yine aynı yazıdaki : (Vekilleri oldukları iddia ettikleri milletin) sözü de millet vekilliği sıfatının gerçekte mevcut olmayıp kendi iddialarında kaldığından başka bir mâna ifade etmemesinden dolayı millet vekilliği seçiminin şekil ve suretini ve ondan doğan hak ve menfaatleri tayin eden kanun, nizam hükümlerini çürüğe çıkaran bir tezyif olduğu cihetle mahkemenin bu noktaları gözönüne alarak yazı sahibi Cami Baykurtu cezalandırması esas itibarile kanuna uygun ise de :

Hükümden sonra işlerin B. M Meclisine gelmesi ve meclis müzakeresine konulması şart ve suretlerinde bazı değişiklikler Cami Baykurtun o makalesinde tenkide zemin ittihaz ettiği noktalardan bazılarının istikmalini tazammun etmesi itibarile binnetice o noktalara masruf olarak haklı görülmüş demek olan bu keyfiyeti kendi hakkında cezayı azaltacak takdiri bir sebep saymakta adlü insaf ile tevzin olunacak hallerden olması ve eğer bu değişmeler hükümden önce vaki olsa idi hükmü veren mahkemece de nazara alacağı kuvvetle muhtemel bulunması Cami Baykurt hakkındaki hükmün mücerret cezasından indirme yapılmak lâzım gelip gelmiyeceği cihetinin takdiri noktasından bozulmasını gerekli kılmıştır.

2 — Zekeriya sertelin yazdığı : (Hükûmet ve Meclisten bir şey bekliyebilir miyiz) başlıklı yazıya gelince :

İnsan dahi, elli ayaklı bir vücut olmak itibarile tek ayağını kullanmak şartiyle, karşısındakini tekmeliyebilirse de tek bir insanın aynı zamanda, (ayakları ile) ve-

ya (tabanları ile) kelimelerinin anlatabileceği şekil ve surette, bir darbe indirebilmesine bünyece yaradılışı müsait olmamasına ve beri yandan Zekeriya Sertel gibi yıllardanberi yazıcılığı kendine şiar edinmiş bir baş yazarın meramını anlatamıyacak olması düşünülemiyeceğine göre eğer mecliste geçen bu olayın olduğu gibi ifadesi maksudu olsaydı: (Meclis azasının veya bir kısmının ayakları ile veya tabanları ile cevap vermesi) şeklinde ve yine kabaca olsa bile hiç olmazsa cürüm olamıyacak surette anlatabileceği bu vakayı bilâkis (Meclisin) şeklinde münferit olarak ifade eylediği, şahsiyete ifade ve o şahsiyeti ayakları ile harekete gelmiş olarak tavzif etmiş olmasının tazammun eylediği tek manâ muvacehesinde onun hakkında verilen hüküm kanuna uygundur.

3 — Cami ve Zekeriyanın yazılarından dolayı verilen hüküm kakkında varit olan kanuna uygunluk mülâhazası Sabiha Sertelin yazısından dolayı varit olamaz, çünkü:

Evvelâ — Sabihanın maksudu — yazısının başlığından da anlaşılabileceği veçhile meclis değil, meclisin içinde ve dışındaki (muvafakat) tır. Yani memleket içinde kendilerine muariz olan çoğunluklar, maksudun bu olduğu sinirlerine hakim bir müdakkikin pek alâ görebileceği kadar açıktır.

Saniyen Sabihanın meclis hakkında yazdığı şeyler:

Mecliste muhalifler mi konuşuyor? Muvafakat derhal radyosunun parazit düğmesine basıyor: ayak sesleri, kürsü kapakları, ıslıklar tıpkı harp senelerinde radyoların hakikati boğmak için bililtizam yaptıkları parazit gibi.

Muvafakata bahş edilen sıfat iktidar mevkiini ele almak isteyen muhterisler sözlerinden ibaret olup bundan sonrakiler matbuata matuftur. Bunlarsa muhtelif fırkaların teşekküle, muhtelif fikrü nazar ve emellerin birbir-

lerile çarpışmağa başladığı bütün öz, dil ve kalemlerin birbirinde hata ve kusur aramağa müvekkel hale geldiği bir zamanda her memlekette olduğu gibi bizde de içtinabı kabil olmayacak şeylerden olmasından dolayı bunları bu gözle görmek, bu bakımdan mütalâa etmek luzum ve zarureti karşısında ancak bu vakayı sinirlice ifade ve hikâyeden başka bir şey olmayan bu yazıların cezaya sebep ittihazı, yürüdüğümüz yolun icapları ile telif olunamaz. Böyle iken: (Muvafakatin feryadı) başlıklı yazının matbuatı göz önünde tutan ikinci kısmı ile meclise matuf olan birinci kısmını birbirine karıştırarak toptan hakaret kasdi ve manası çıkarmak suretile Sabiha Sertelin de cezalandırılması doğru değildir.

Bu sebeplerden dolayı Zekeriya Sertel ve itirazları varit görülmeyen Halil Lütfü haklarındaki hükmün onanılması ve Sabiha Sertelin yazısında kanun bakımından meclisi tahkir ve tezyif cürmünün suç unsurları mevcut olmamasından ve Cami hakkındaki hükmün de yalnız cezasından indirme yapılmak lüzumundan dolayı bozulmasına ve bozma sebebine göre Sabiha Sertelin başka cihetten dolayı mahpus ve mevkuf değilse salıverilmesine karar verilmesini dilerim, dedi.

Vekiller: müdafaa ve izahlarına eklenecek başka bir diyecekleri olmadığını söylemelerile duruşmanın bittiği ve vaktin darlığına mebni işin müzakeresile karar ittihaz ve tefhimine 14/5/946 salı saat 14 de bırakılmasına karar verildiği tefhim edildi.

O gün yargıçlar kurulu daireyi mahsusada toplandı. Bütün dâva evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

Mahkemece: Tan gazatesinin 5/Eylül/945 tarihli nüshasında Cami Baykurt imzasiyle çıkan (Münever sınıfın tarihî rolü) başlıklı makalenin B. M. Meclisine karşı açık bir tezyif ve tahkir olduğu mutlak surette ifade olunduktan sonra bu makaledeki cümlelerden (manevi mev-

kii düşük, milletin işini ondan gizleyen kapalı kapda demokrasi tuhaflığını icadeden) cümlelerinin tenkit hududunu aştığı ve bu yazının tarihe mal olan Birinci B. M. Meclisinin yaptığı işleri tesbit için değil bu günkü meclisi tezyif için yazıldığı kabul olunmuştur.

Sanık müdafaasında bu makalenin ilmî ve tezyiften âri bir tenkitten ibaret olduğunu ve (kapalı kapda demokrası tuhaflığını icad eden) cümlesi ile gizli gurup müzakerelerini kasd ettiğini ifade eylemiştir.

Tebliğnamede (kanunları toptan kabul eden ve vekilleri olduklarını iddia eyledikleri milletin işini ondan gizleyen) cümleleri üzerinde tevakkuf olunarak medeni ve borçlar kanunları ile ceza ve usul kanunlarının kül halinde kabul edilmesindeki tarihî zaruret ve ilmî makuliyeti şimdiye kadar inkâra tasaddi eden bir kalem sahibi çıkmadığını ve bu iddia meclisin kanunları okumadan ve anlamadan toptan kabul etmeyi şiar ve millet vekili sıfatının gerçekten mevcut olmayıp kendi iddialarında kaldığı manâlarını mutazammın olduğu cihetle hükmün esas itibarile doğru bulunduğu kabul edilmiş ancak hükümden sonra işlerin B. M. Meclisine gelmesi ve meclis müzakeresine konması şart ve suretlerinde yapılan bazı değişikliklerin Cami Baykurtun o makalesinde tenkide zemin ittihaz eylediği noktalardan bazılarının istikmalini tazammun etmesi itibarile sanık lehinde cezayı azaltıcı takdiri bir sebep teşkil etmesi bakımından hükmün mukteza gösterilmek suretile bozulması istenilmiştir.

Münevver sınıfın tarihî rolü yazısındaki ana fikir, birleşmiş milletler Anayasasının imza olunduğu günden beri içten değişme ve yenilenmenin bir zaruret halini aldığı ve Türk basınının hemen ekseriyetinin bu davayı benimsediği ve ferdî ve içtimaî varlığımızda, devlet teşkilâtımızda ne kadar eksiklik ve aksaklık varsa onları kökünden sökmek icap ettiği keyfiyeti olup bu yeni-

lenme savaşının amilleri içinde münevver sınıf denilen fikir emekçilerinin birinci derecede yer alacağına işaret edildikten sonra yenileşme davasında bütün münevverlerin değil ancak içlerinden bir avuç münevverin önderlik alabileceği iddia olunarak sebebinin tahlili cihetine gidilmiş ve munevverler arasında ameleler gibi kendi menfaatlarını toplu olarak müdafaa edecek bir sınıf teşekkül etmediğinden ve ne kendi kuvvetini ve ne de emsalinin yardımına güveni olmadığından dolayı benliğini, fikir istiklâlini feda ederek devlet kapısına sığınmakta olduklarını yazmış ve bu fikrini belirtmek için Birinci B. M. Meclisi ile sonraki meclisler arasında bir mukayese yapmiştır. Bu mukayese Türk milletini müstemirren temsil eden ve millet namına eğemenlik hakkını fasılasız kullanan B. M. Meclisinin şahsiyeti maneviyesinden ziyade B. M. Meclisinin birinci devresinde bulunan millet vekilleri ile sonraki meclislerde bulunan millet vekilleri arasında ruh haletine ve cidalcu vasfına ve seçim tarz ve şekline dayanan bir mukayese olup bu itibarla manevi mevkileri düşük ve yılgın fikir amelesi tabirleri şahıslara matuf bir tahlilden ibaret olduğu ve vekilleri olduklarını iddia ettikleri milletin işini ondan gizleyen cümlesi tebliğnamedeki yorum gibi mutlaka millet vekilliği sıfatının gerçekten mevcut olmadığı, bunun kendi iddialarında kaldığı manasını müfit olmayıp milletin vekilleri oldukları halde işlerin onlardan gizlendiği manasını da mutazammın bulunduğu ve her ilim adamı kanunların taknini mevzuu üzerinde mütalâa dermeyan edebileceği cihetle tenkit kasdile yazılan mezkûr makale muhtevasından dolayı sanığın mahkûmiyeti cihetine gidilmesinde isabet mütalâa olunamamıştır.

Zekeriya Sertel imzasile Tan gazetesinin 22/8/945 tarihli nüshasında çıkan (Hükûmet ve Meclisten bir şey bekliyebilir miyiz) başlıklı makalede sanık, Türkiyenin

daha geniş bir demokrasiye geçmesi lâzımgeldiğinde herkesin beraber olduğunu ve hususile Birleşmiş Milletler Anayasasını kabul ve imza etmek suretile milletler arası bir takım taahhütlere girildikten sonra memlekette daha geniş mahiyette hakiki bir demokrasiye geçmek zarureti bulunduğunu ve bu geçişin ancak vaktiyle inkılâbı yürütmek ve korumak için alınmış olup bugünkü ihtiyaçlara nazaran ileri hamleler yapmağa engel teşkil eden kanunların değiştirilmesine lüzum olduğunu mütalaa eylemiş ve bu kanunların değiştirilmesine B. M. Meclisince bir temayül görülmediğini (Birleşmiş Milletler Anayasasının müzakeresi esnasında Adnan Menderese Meclis tabanları ile cevap verdi). Cümlesile ifadeye kalkışmıştır.

Mahkemece bu cümlenin tahkir ve tezyifi mutazammın olduğu kabul edilmiş ve fakat mucip sebebi gösterilmemiştir.

Ancak sanığın duruşma esnasında ve müdafaa sadedinde söylediği sözlerden ve Mussoliniye atf olunan bir hikâyeden istidlal yolu ile yazarın taşıdığı menfi zihniyete işaret olunmuş ve nihayet objektif mahiyette bir kimsenin bir kelime ile de tahkir olunabileceğini beyan ve misal olarak da muhatâbına hayvan diyen bir kimsenin muhatabını tahkir etmiş olacağı ityan olunmuş ve fakat bu misalin iradı sebebi ve davanın mevzuu olan cümle ile münasebeti vechi izah edilmemiş ve davanın konusu olup hakiki manâsı malum bulunan taban helimesinin mecazi manâsı olup olmadığı ve halk lisanında tahkir ve tezyif makamında kullanılıp kullanılmadığı ve nihayet cezanın başlıca ve en esaslı bir kaidesi olan kasid üzerinde tevakkuf olunarak makalenin heyeti umumiyesine ve siyâkı ibareye göre sanığın bu cümleyi ne gibi bir fikri belirtmek maksadile kullandığı araştırılmak gerekli iken mahkemece bu noktaların tahlili cihetine gidilmemiştir.

Halbuki kelimeler ile veya işaret ve evza ile cevap vermek insanlara mahsus bir haslet olmasına ve (dünyanın gidişine kendilerini ayarlamak hususunda ileriye sürülen fikirleri dinlemeğe tahammül edememesi) yolundaki mütemmim cümleye göre sanığın kasdi Cumhuriyet Halk Partisinden muhalefet mevkiine geçen Adnan Menderesin ayakların vurulması suretiyle susturulmak istenildiğini beyandan ibaret bulunmasına nazaran :

Bu fiili hareketin nezih olmayan bir tabirle ve tariz kasdile ifade olunmak istenildiği mütezahir iken mezkûr cümlede tahkir ve tezyif manâsının mündemiç bulunduğunun kabul edilmesinde isabet görülememiştir.

(Muvafakatin feryadı) başlıklı yazıya helince :

Sanığın bu tabirle Cumhuriyet Halk Partisinin meclis dışında ve içindeki bütün siyasi teşekküllerini kasd ettiğini açıkça göstermektedir.

Sanık müdafaasında : Birleşmiş Milletler Anayasası müzakere olunurken muhalif millet vekillerinden Adnan Menderes tarafından bazı kanunların değiştirilmesi hakkında ileriye sürdüğü fikirlerin itiraza uğradığını ve Adnan Menderesin fikirlerini teyit için kürsüye çıkan Fuat Köprülüye gürültüler ile mukabele olduğunu ve meclis reisinin, kürsü her millet vekili için serbesttir, demesine rağmen gürültünün devam ederek muhalif millet vekilinin susturulduğunu ve bu makaleyi muvafakatin muhalefete karşı kullandığı taktiği tenkid etmek maksadile yazdığını ifade ezlemiş ve makalenin gerek meclise ve gerekse matbuata taalluk eden kısımları hakkında noktai nazarını izah etmiştir.

Filhakika tebliğnamede de denildiği gibi makale muhtevası iki bölüm olup birinci bölüm partinin meclisteki mümessillerine ve diğeri de partinin meclis haricindeki siyasi teşekküllerini ve partinin fikirlerini terviç eden başına aittir.

Mezkûr makalede meclise taalluk eden cümleler

(mecliste muhalifler mi konuşuyor, muvafakat derhal radyosunun parazit düğmesine basıyor ayak sesleri, kürsü kapakları, ıslıklar tıpkı harp senelerinde radyoların hakikati boğmak için bililtizam yaptıkları parazit gibi) cümlelerdir.

Mahkeme kararında muvafakati mütalaa ederken makalenin yayınlandığı tarihte mecliste Cumhuriyet Halk Partisinden başka parti olmadığı esasına istinat etmiştir. Gerçi makalenin yayınlandığı tarihte mecliste Cumhuriyet Halk Partisinden başka bir partiye mensup millet vekili olmamakla beraber kemiyet itibariyle azlık olsa bile partiden ayrılmış bir muhalefet mevcut bulunmuştur. Anayasamız söz hürrizetinin, yayım hürriyetinin Türklerin en tabii bir hakkı olduğunu kabul etmekle beraber bu hürriyetin sınırını da çizmiştir. İmdi halli gerekli olan mesele bir vatandaşın Anayasanın himaye eylediği hürriyeti Ceza kanunu muvacehesinde suiistimal edip etmediği meselesidir. Hadise muvafakatın muhalefeti susturmak istemesi fiilidir. Bu hadise makaleye konu ittihaz edilmiş ve tenkid olunmuştur. Muhaliflerin beğenmedikleri, hatalı addettikleri hususları az çok sert ve haşin bir üslup ile belirtmeğe kalkışmaları siyasi hayatın tabii ve zaruri icaplarından olduğu ve yayıma ait tenkidin B. M. Meclisindeki muvafakata da teşmili siyaki tahrire göre mümkün bulunmadığı ve tahkir ve tezyif müteradif kelimeler olup ayrı ayrı bir unsur olmadığı ve kasid bakımından sanığın hareketinde tahkir ve tezyif unsuru bulunmadığı halde sanığın yazılı mütalaalarla mahkûm edilmesinde isabet görülememiştir.

Sanık Halil Lütfüye gelince:

Sanığın fiili Basın Kanunu muvacehesinde imzaları altında neşriyat yapanların suç şeriki olmasından ibarettir. Diğer sanıklara ait hükmün bozulma sebeplerine göre ona ait hükmün de bozulması zaruridir.

Netice : Her dört sanığa ait hükmün yukarıda yazılı mucip sebeplere müsteniden Ceza M. U. K. nun 307, 308, 321 inci maddelerine göre bozulmasına ve 500 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına ve depo edilen paraların geri verilmesine ve evrakın yerine iadesine ve bozma sebeplerine göre her dört sanığın başka sebepten tutuklu olmadıkları takdirde salıverilmelerine 14/5/946 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.

14/5/946 tarihinde ittihaz olunan işbu karar C. Baş Savcı Yardımcısı Sair Kutluoğlu ve sanıklardan Cami Baykurt vekili Saip Şevket Korasan huzurları ile ve diğer sanıklar Zekeriya Sertel ve Sabiha Zekeriya Sertel vekilleri Hamdi Üğenin ademi huzuru ile 14/5/946 tarihinde usulen tefhim edildi.

— S O N —

near
PN5355.T9 S478 1946
Sertel, Sabiha, 1897-
Davamız ve müdafaamız : makaleler, iddianameler, müdafaalar, mahkeme kararları, yargıtay kararları

TITLE

DATE DUE	BORROWER'S NAME
- 1 JUL 2001	9870449 Alev Pafla
15 NOV 2001	Ismet Atac
- 6 DEC 2001	Ismet Atac 1910802
- 2 JAN 2002	Ismet Atac 1910802
	Ismet Atac 1910802
0 3 DEC	NILAY OZOK
24 DEC 2002	NILAY OZOK
	NILAY OZOK